

DE RECHTSPRAAK

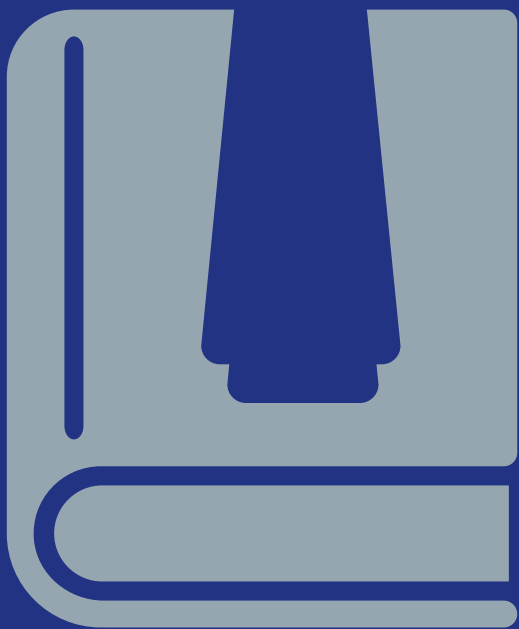
Jaarverslag 2020

INHOUDSOPGAVE

Leeswijzer	3	2.2 Werken bij de rechtspraak	68
Jaarbericht	5	2.2.1 Samenstelling personeelsbestand	68
1 De Rechtspraak in crisistijd	9	2.2.2 Diversiteit	70
1.1 Kwaliteit	14	2.2.3 Ziekteverzuim	72
1.2 Tijdige rechtspraak	17	2.2.4 Integriteit	73
1.3 Digitalisering	19	2.2.5 Bezoldiging bestuurders	75
1.4 Besturing	22	2.3 Bedrijfsvoering	79
1.5 Een veilige werkomgeving	24	2.3.1 Ontwikkeling in financieel perspectief	79
1.6 Maatschappelijke effectieve rechtspraak	25	2.3.2 Verwachtingen	79
1.7 Wetgeving in 2020	27	2.3.3 Duurzaamheid en social responsibility	80
1.8 (Advisering over) Corona-wetgeving	30	2.3.4 Datalekken	80
1.9 Extern onderzoek	32	2.3.5 Klachten	81
1.10 HRM & Organisatieontwikkeling	34	2.3.6 Risicoparagraaf	84
		2.3.7 Kostenspecificatie, productgroepprijs en minutentarieven	88
2 De Rechtspraak in cijfers	36	3 Jaarrekening 2020	90
2.1 Het rechtspreken	37	4 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	113
2.1.1 Inkomende en afgehandelde zaken	37		
2.1.2 Mediation naast rechtspraak en mediation in strafzaken	44		
2.1.3 Productiviteit en kosten	46		
2.1.4 Werkvoorraden	47		
2.1.5 Kwaliteitsnormen	49		
2.1.6 Publicatiegraad uitspraken	61		
2.1.7 Appelpercentages	62		
2.1.8 Wrakingsverzoeken en gehonoreerde wrakingen	66		

LEESWIJZER

Het *Jaarverslag van de Rechtspraak 2020* staat onvermijdelijk in het teken van de effecten van de coronacrisis op het dagelijkse werk van de Rechtspraak.

Toen het coronavirus in februari 2020 ons land bereikte, werd snel een landelijk crisismanagementteam gevormd dat zich boog over de vraag hoe rechtspraak op een verantwoorde manier kon worden ingericht. Er werd razendsnel geschakeld; fysieke zittingen in gerechtsgebouwen werden grotendeels vervangen door online zittingen waarbij de procespartijen via beeldbellen konden deelnemen aan zittingen. Veilig e-mailen werd mogelijk gemaakt en medewerkers gingen op grote schaal thuiswerken. Hierover gaat hoofdstuk 1: 'De Rechtspraak in crisistijd'.

De paragrafen 1.1 tot en met 1.10 gaan over de voortgang van de belangrijkste thema's binnen de Rechtspraak en de onvermijdelijke effecten van de coronacrisis hierop. In deze paragrafen leest u meer over onderwerpen als kwaliteit, digitalisering, maatschappelijk effectieve rechtspraak en HRM & organisatieontwikkeling.

Ook leest u over de nieuwe missie, visie en agenda van de Rechtspraak. In dit document worden de belangrijkste ambities van de Rechtspraak beschreven. Zij vormen de basis van het handelen binnen de Rechtspraak. Verder worden de stappen beschreven die zijn gezet om de organisatie zo in te richten dat de voorgenomen verbeteringen op het gebied van doorlooptijden gerealiseerd kunnen worden. De zogenoemde inloopkamer is 1 van deze initiatieven. Inloopteams ondersteunen de gerechten bij het verkleinen van de werkvoorraden en zorgen ervoor dat rechtzoekenden op tijd duidelijkheid krijgen over hun zaak.

Ook wordt in dit hoofdstuk aandacht besteed aan de ambitie van de Rechtspraak om een meer inclusieve en diverse organisatie te zijn en worden de stappen beschreven die zijn gezet om deze doelen te verwezenlijken. Daarnaast valt te lezen over de opleidingen van rechters en raadsheren die in crisistijd doorgingen en welke maatregelen de Rechtspraak heeft genomen om de personeelscapaciteit op orde te houden om haar ambities te verwezenlijken.

In verschillende video's en nieuwsberichten worden onderwerpen als het BIT-onderzoek, dat digitaal procederen in het civiel en bestuursrecht mogelijk maakt, de aanpassing van de gerechtsgebouwen aan de anderhalvemetersamenleving en de wijk- en regelrechter nader toegelicht. Ook passeren verschillende toonaangevende en spraakmakende rechtszaken uit 2020 de revue.

Hoofdstuk 2 van dit jaarverslag gaat over 'De Rechtspraak in cijfers'. De laatste 2 hoofdstukken betreffen de jaarrekening 2020 en de controleverklaring van de onafhankelijke accountant. Afgelopen jaar is een nieuwe bekostigingssystematiek – inclusief herijkte prijzen en bedragen – geïntroduceerd. Door deze systematiek worden de instroomschommelingen gedempt. De kosten en baten zouden hierdoor weer in balans moeten zijn. De coronacrisis maakt het echter lastig om vast te stellen of dat ook daadwerkelijk is gebeurd. De gevolgen van de coronacrisis voor de instroom van het aantal rechtszaken, de afhandeling van zaken (productie) en kosten zijn ook in dit hoofdstuk zichtbaar.

Wij bieden u op www.rechtspraak.nl/jaarverslag de mogelijkheid om snel en eenvoudig door het jaarverslag te navigeren, te zoeken naar onderwerpen die voor u van belang kunnen zijn en een selectie te maken van de onderwerpen die u wilt lezen of bewaren en door te klikken naar aanvullende data. De kengetallenrapportage is sinds dit jaar geïntegreerd in het jaarverslag. Veel data die voorheen vindbaar waren in de kengetallenrapportage, zijn nu ontsloten via het jaarverslag of worden als open data ontsloten via www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Rechtspraak-in-Nederland/Rechtspraak-in-cijfers.

De Rechtspraak maakt dit jaarverslag op basis van artikel 104 van de Wet op de rechterlijke organisatie. Het jaarverslag wordt aan de minister voor Rechtsbescherming aangeboden, die het onverwijld naar de voorzitter van de Tweede Kamer stuurt.

JAAРBERICHT

1 2 3 4

'De Rechtspraak beschermt rechten en vrijheden, komt op voor de rechtsstaat, zorgt voor goede toepassing van het recht en voor beslissingen door onafhankelijke, onpartijdige, integere en deskundige rechters.'

Zo klinkt de vernieuwde missie van de Rechtspraak, zoals deze eind vorig jaar door de besturen van de gerechten en de Raad voor de rechtspraak onder woorden werd gebracht. Naast het recht is dit de basis van waaruit wij werken.

Het zijn grote woorden, maar de Rechtspraak heeft dan ook een belangrijke rol te vervullen binnen de rechtsstaat. Een rol waarbij het afleggen van verantwoording hoort. Bijvoorbeeld met een jaarverslag zoals dat nu voor u ligt. We blikken terug op een jaar waarin het coronavirus de wereld op zijn kop zette en voor velen niets meer zeker was. Een jaar waarin we de hoop op betere tijden noodgedwongen steeds voor ons uit moesten schuiven.

Het stelt gerust dat ondanks alle tegenslag onze maatschappelijke instituties overeind bleven. Het toont het belang van het stevige fundament dat door de eeuwen heen is gelegd. Ook de Rechtspraak ging door. Mede door de niet-aflatende inzet en flexibiliteit van velen staat het Nederlandse rechtssysteem nog steeds als een huis. Hiermee is een grote prestatie geleverd. Wetende dat de coronacrisis ook voor onze collega's aanzienlijke en soms zelfs ingrijpende gevolgen heeft, vind ik dit nog indrukwekkender.

Toeslagenaffaire

Helaas zijn er mensen die niet zullen beamen dat er een rechtsstaat is. Voor duizenden was 2020 het jaar waarin hun leed eindelijk erkenning kreeg. De parlementaire ondervragingscommissie die onderzoek deed naar de toeslagenaffaire constateerde dat de grondbeginselen van de rechtsstaat zijn geschonden. De slachtoffers vonden niet de rechtsbescherming die wel nodig was. Als we de woorden waarmee ik dit jaarbericht begon écht omarmen, kan het niet blijven bij het afleggen van verantwoording. Dan moet het ook gaan over het nemen van verantwoordelijkheid en het bijdragen aan verbetering.

De Raad voor de rechtspraak adviseert de wetgever over toekomstige wetgeving, na overleg met de gerechten. Daarbij nemen wij steeds meer de ruimte om niet alleen te adviseren over de gevolgen voor onze organisatie of de uitvoerbaarheid van wetten voor de rechter, maar door ook te kijken naar de effecten op rechtsbescherming, naar de toegang tot de rechter en of grondrechten worden gerespecteerd.

Maar is het wel genoeg om te adviseren over iets wat nog wet moet worden en (grondig) kan veranderen door het parlementaire proces? Iets wat zijn weg nog moet vinden in de praktijk. Moeten we niet vaker onze kijk geven op de wetten die er al zijn en die de rechter elke dag toepast in de zittingszaal? Rechters zien dagelijks in processtukken en tijdens zittingen de effecten van wetgeving en de uitvoeringspraktijk. Zijn wij het niet aan de samenleving verplicht om die ervaringen te delen? Maar als we dat doen, hoe voorkomen we dan dat we de wetgever of het bestuur in Nederland van de stoel drukken?

Het zijn vragen waarop we het antwoord willen vinden in overleg met onze rechters en andere collega's binnen onze organisatie, en vervolgens met andere rechterlijke instanties en staatsmachten. Het is onderdeel van de zoektocht naar hoe wij ons de komende decennia tot elkaar verhouden.

Onbekend terrein

In dit jaarverslag leest u voor het eerst welke tendensen wij zagen in wets- en beleidsvoorstellen op het terrein van de rechtspleging. Het is een eerste, voorzichtige poging waarmee de Rechtspraak meer betrokkenheid wil tonen bij bestaand beleid en wetgeving. Daarmee begeven we ons op onbekend terrein, volledig bewust van de grenzen die de scheiding der machten dicteert. Tegelijkertijd moet respect voor de trias een open gesprek niet in de weg staan. Zeker niet als zo'n gesprek onrechtvaardigheid kan voorkomen.

Onze bijdrage moet constructief en dienend aan de samenleving zijn en het evenwicht tussen de staatsmachten niet verstoren. Het is een zoektocht vol gevoeligheden, maar ik denk wel dat deze koorddans noodzakelijk is. Want

er zijn zorgen. Naar aanleiding van de toeslagenaffaire proberen we in kaart te brengen of er op meer plekken vergelijkbare problemen spelen. Of jurisprudentie te knellend is, wetten te rigide zijn of de uitwerking daarvan schrijnend.

Dreigend onrecht

Zo zijn er bijvoorbeeld zorgen over de coronasteunwetgeving en het gebrek aan ruimte voor maatwerk daarin. In elk geval de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) en de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW) herbergen het risico hard – misschien wel te hard – uit te pakken voor sommige mensen. De expliciete datum die bepaalt of wel of geen steun kan worden verleend, kan onrecht in de hand werken en het is maar de vraag of de rechter ruimte heeft om dit onrecht in de zittingszaal te corrigeren. Aan de hand van de rechtszaken die hierover worden gevoerd, houden we als Rechtspraak in de gaten of dit dreigende onrecht zich daadwerkelijk manifesteert. En als we dit constateren, zullen we het actief onder de aandacht brengen.

Een ander voorbeeld dat ik hier wil aanhalen is de Jeugdwet. In 2012 bracht de Raad voor de rechtspraak een uitgebreid advies hierover uit. We onderschreven het doel van de wet, maar hadden zorgen over onderdelen ervan. Inmiddels is het wetsvoorstel van destijds al een aantal jaren wet en is duidelijk geworden dat kinderen die hulp nodig hebben ondanks deze wet – of misschien zelfs wel als gevolg daarvan – in de knel zitten. Dat ligt niet alleen aan de wet, maar ook aan de uitvoering en de schaarse middelen die ervoor beschikbaar zijn. Aanpassing van het stelsel is nodig, zodat kinderen en ouders niet meer zo lang op hulp hoeven te wachten. Wij zien het als onze taak om onze ervaringen te delen. Zodat er een beter jeugdhulpsysteem komt dat het recht op een gezonde ontwikkeling van kinderen ondersteunt. Daarnaast bieden wij rechtsbescherming aan al die anderen die bij de kinderen betrokken zijn, zoals ouders, grootouders, co-ouders en pleegouders. En we steunen de professionals die elke dag in de weer zijn om kinderen en hun gezinnen te begeleiden.

Het zijn slechts twee observaties, maar ik denk dat het belangrijk is om ze te delen. Want ook dát is rechtsbescherming bieden.

Lonkend recht

Een kritische blik is niet alleen bedoeld om dreigend onrecht boven tafel te krijgen. Op 1 januari van dit jaar trad de Wet homologatie onderhands akkoord (WHOA) in werking. Hierdoor kunnen ondernemingen, hun schuldeisers en aandeelhouders bij een dreigend faillissement een bindend en door de rechter bekrachtigd onderhands akkoord sluiten. Het voorkomt dat levensvatbare bedrijven failliet worden verklaard. Bij de totstandkoming van de WHOA vroeg de wetgever ons geregeld om advies. Het resultaat van dit open gesprek is een wet die nu al zijn vruchten afwerpt. Het is een voorbeeld van hoe politieke, maatschappelijke en juridische logica elkaar versterken in plaats van bestrijden. Het doel is de samenleving vorm te geven, beter en zelfs mooier te maken. Om recht te doen.

Maatschappelijke discussie

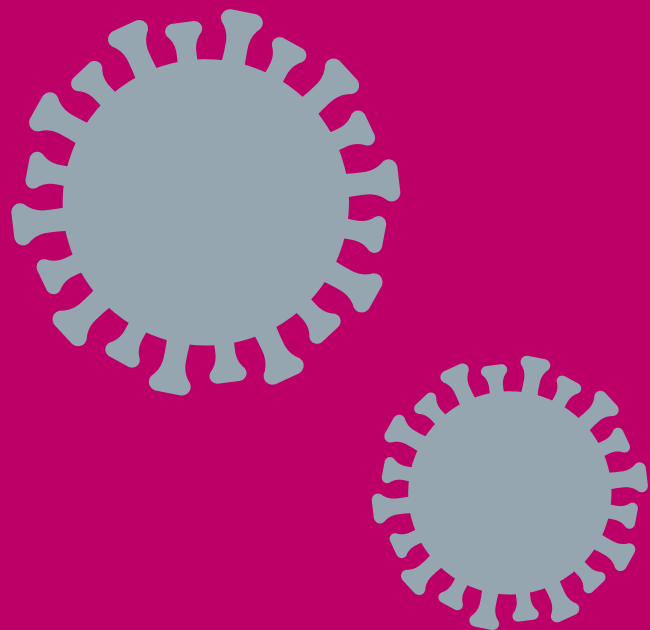
De rechter heeft een verbindende rol in de samenleving en kan die op verschillende manieren invullen. Soms door een vastgelopen discussie vlot te trekken tijdens een zitting en door met een uitspraak de juiste richting aan te geven. De rechter kan er met zijn beslissing voor zorgen dat mensen zich gehoord en gezien voelen, ook als ze ongelijk krijgen. Tegelijkertijd moet de maatschappij er volgens ons voor waken dat we (maatschappelijke) discussies steeds vaker willen beslechten in de rechtszaal omdat we bij conflicten compromissen weigeren te accepteren. Hier heeft de 'politiek' volgens ons ook een taak. De samenleving heeft niet altijd het meeste baat bij een juridisch antwoord op een maatschappelijke vraag. Maar als de vraag dan toch voorligt, moet een rechter het antwoord geven. Het recht gebiedt ons om een uitspraak te doen als daarom wordt gevraagd. Dat zullen we dan ook rechtvaardig, transparant, toegankelijk, tijdig en met oog voor de menselijke maat doen.

Het fundament onder onze rechtsstaat, dat zo zichtbaar werd in 2020, blijkt stevig. Maar nu het blootligt, zien we ook de imperfecties. Wij zullen onze verantwoordelijkheid nemen en op zoek gaan naar mogelijkheden tot verbetering. Om zo samenleven mogelijk te maken.

Henk Naves,
voorzitter Raad voor de rechtspraak

1

DE RECHTSPRAAK IN CRISISTIJD

2

3

4

In februari 2020 wordt duidelijk dat het coronavirus ook ons land heeft bereikt. In de weken erna ontstaan er steeds meer zorgen over de vraag of gedetineerden en andere procespartijen, maar ook Rechtspraakmedewerkers, wel veilig naar gerechtsgebouwen kunnen reizen. Ook in de media wordt nadrukkelijk de vraag gesteld of het verantwoord is dat rechtszittingen gewoon doorgaan, met alle reisbewegingen van dien. Binnen de Rechtspraak buigt het landelijke crisismanagementteam (CMT) zich over die vraag. Het CMT bestaat uit de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak (Raad), 3 presidenten uit het dagelijks bestuur van de Presidentenvergadering, een lid van de Raad, de directeur en het hoofd communicatie van (het bureau van) de Raad en de Chief Information Officer (CIO).

Vanaf het begin van de crisis heeft het CMT vooral aandacht voor de continuïteit van het rechtspreken en het welzijn van alle medewerkers en bezoekers van gerechtsgebouwen. In de eerste weken van de eerste (intelligente) lockdown ligt de nadruk op het doorgaan van urgente rechtszaken, beslissingen over de voorlopige hechtenis van verdachten, ondertoezichtstelling of uithuisplaatsing en beslissingen over gedwongen of verplichte zorg. Op 14 maart 2020 moet het CMT een ongekend ingrijpend besluit nemen: de toegang tot gerechtsgebouwen wordt beperkt.

Gevolg daarvan is dat razendsnel moet worden geschakeld: van fysiek rechtspreken in een echte zittingszaal in aanwezigheid van partijen, naar online rechtspreken in een Skypezitting met virtuele aanwezigheid van partijen. Ook gaan medewerkers volop thuiswerken. Om ervoor te zorgen dat medewerkers dat optimaal konden doen, werden onder andere bureaustoelen en beeldschermen (in bruikleen) beschikbaar gesteld. Ook werden door medewerkers zelf aangeschafte spullen voor de inrichting van hun thuiswerkplek (deels) vergoed.

Het afwegen van het belang tussen de openbaarheid van rechtspraak enerzijds en de noodzakelijke coronamaatregelen anderzijds, was lastig. Aan die belangrijke openbaarheid van rechtspraak werd invulling gegeven door pers en publiek via Skype toegang te geven tot een online zitting en veel meer rechtszaken via livestream uit te zenden. Zo volgden ruim 90.000 belangstellenden de Rechtspraak livestream van het kort geding tussen De Graafschap/Cambuur en de KNVB. In de loop van 2020 werden alle gerechtsgebouwen coronabestendig gemaakt en ingericht op de anderhalvemetersamenleving. Dat dit in korte tijd is gelukt, is te danken aan de adequate en flexibele inzet van velen.

De nauwe samenwerking van het CMT met de landelijke overleggen van rechters en vertegenwoordigers van de Centrale Ondernemingsraad Rechtspraak, maar ook met ketenpartners zoals de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), de advocatuur en het Openbaar Ministerie (OM), is slagvaardig. De Rechtspraak is onderdeel van de vitale infrastructuur van Nederland. Dankzij de inzet van alle betrokkenen, kan Nederland ook tijdens de voortdurende coronapandemie blijven rekenen op rechtspraak van hoog niveau, waarbij het uitgangspunt is dat rechtszaken zoveel mogelijk doorgaan in aanwezigheid van alle procesdeelnemers.

Aanpak werkvoorraden, inzet gepensioneerde rechters en avondzittingen

Wat gebeurde er binnen de Rechtspraak nog meer toen corona de samenleving steeds meer in zijn greep kreeg? Binnen de strafrechtketen is een werkgroep van onder meer OM en Rechtspraak gevormd die een plan heeft gemaakt om de achterstanden in het strafrecht weg te werken. Dit plan houdt in dat de OM-strafbeschikking (OMSB) breder wordt toegepast, er een nieuwe handreiking forumkeuze is vastgesteld waarmee wordt bepaald of een zaak door 1 of 3 rechters wordt afgedaan en dat een tijdelijke uitbreiding van de mogelijkheden om zittingen te doen is gerealiseerd. Er worden meer zittingen georganiseerd door gepensioneerde rechters (ook 70+) aan te trekken, door het plannen van een extra zaak op elke zitting en het doen van extra zittingen naast het bestaande rooster, bijvoorbeeld in de vorm van avondzittingen.

Gevolgen coronavirus voor de Rechtspraak: een tijdlijn

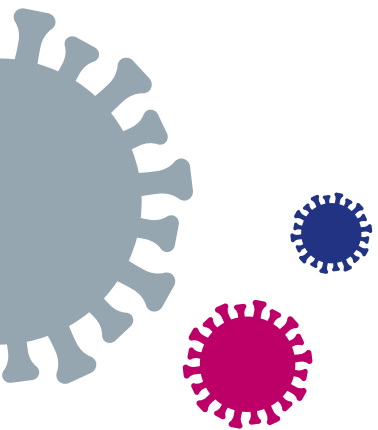
Het plan en de uitvoering daarvan is succesvol; tot en met december 2020 was al 70 procent van de door de coronacrisis opgelopen achterstanden in misdrijfzaken weggewerkt. Wat daarbij wel een grote rol speelt, is de achterblijvende instroom van nieuwe zaken. Daarmee wordt ook een belangrijk deel van de vermindering van de voorraad misdrijfzaken verklaard. De verwachting is dat de achterstand eind 2021 volledig zal zijn weggewerkt.

Ook in andere rechtsgebieden is in 2020 gewerkt aan het wegwerken van de door de coronacrisis opgelopen achterstanden. Dit is vooral gebeurd door het inzetten van extra capaciteit, bijvoorbeeld door gebruik te maken van de mogelijkheid die de spoedwet¹ biedt om gepensioneerde rechters en raadsheren aan te trekken en te benoemen tot plaatsvervanger.

Online zittingen

Al eerder is de inzet van online zittingen via Skype genoemd. Om rechtszaken ondanks de crisismaatregelen door te laten gaan, is ook gebruikgemaakt van een hybride vorm waarbij de zitting plaatsvindt in de rechtszaal, maar 1 of meerdere personen deelnemen via beeldbellen. Hierdoor kan bijvoorbeeld een rechter die thuis in quarantaine zit, via een videoverbinding tóch deelnemen aan de zitting. De Hoge Raad heeft deze werkwijze van de hybride zitting (onder voorwaarden) aanvaard.²

De inzet van digitale zittingen heeft een enorme vlucht genomen in 2020 en in 2021 gaat de Rechtspraak door met de digitale behandeling van rechtszaken. In eerste instantie in de gevallen waarbij dit in verband met de crisismaatregelen noodzakelijk is. Daarnaast streeft de Rechtspraak ernaar na een gedegen evaluatie aan de slag te gaan met de duurzame inzet van digitale zittingen waar dat mogelijk en wenselijk is.

1 Tijdelijke wet maatregelen covid-19

2 <https://www.hogeraad.nl/actueel/nieuwsoverzicht/2020/december/hoge-raad-rechter-quarantaine-mag-meedoen-berechting/>

RECHTSZAAK I: TRAMAANSLAG IN UTRECHT

Op 18 maart 2019 schiet de 37-jarige Gökmen T. om zich heen in een Utrechtse tram. Hij doodt 4 mensen, andere inzittenden raken ernstig gewond. Vrijwel direct geeft Gökmen T. toe dat hij de dader is. Zijn advocaat vindt dat hij geen levenslange gevangenisstraf moet krijgen. Wat vindt de rechtbank?

DE OFFICIER VAN JUSTITIE

Gökmen T. bekent in het vooronderzoek de aanslag in de tram op het 24 Oktoberplein in Utrecht. 'In naam van Allah (...). Ik ben degene die een tramaanslag heeft gedaan.' De geradicaliseerde Gökmen T. roept tijdens de aanslag in de tram verschillende keren 'Allah Akbar!' Er zijn getuigenverklaringen en camerabeelden. Hij vindt dat hij vanuit zijn geloofsovertuiging zijn daden heeft mogen plegen. Gökmen T. heeft volgens de officieren met voorbedachte raad gehandeld en de moorden met een terroristisch oogmerk gepleegd. Hij verdient voor de koelbloedige moorden een levenslange gevangenisstraf.

GÖKMEN T. (EN DIENS ADVOCAAAT)

Gökmen T. wordt tegen zijn wil naar de zittingszaal gebracht en beantwoordt nauwelijks vragen. Hij laat geen kans onbenut om zijn afkeer van de officier van justitie, de rechtbank en zijn eigen advocaat te laten blijken. Hij weigert rechtsbijstand. Omdat bij hem een ziekelijke stoornis van de geestvermogens wordt vermoed, is de rechtbank verplicht aan hem een raadsman toe te wijzen. Gökmen T. weigert met deze advocaat te overleggen. Gökmen T. heeft de moorden gepleegd, maar omdat hij verminderd toerekeningsvatbaarheid is, behoort hij volgens zijn raadsman geen levenslange celstraf te krijgen. Omdat Gökmen T. geen reële kans maakt om ooit nog op vrije voeten te komen, is zo'n straf ook in strijd met het Europese recht (artikel 3 EVRM).

DE RECHTBANK MIDDEN-NEDERLAND

Gökmen T. heeft, met een terroristisch oogmerk, 4 mensen vermoord, 3 mensen geprobeerd te vermoorden en 17 mensen bedreigd. Daarvoor is alleen een levenslange gevangenisstraf op zijn plaats. Volgens deskundigen heeft Gökmen T. een persoonlijkheidsstoornis met narcistische en antisociale kenmerken en functioneert hij op een zwakbegaafd intelligentieniveau. Dat is, gelet op de ernst van zijn daden en de gevolgen daarvan, geen reden om een andere straf op te leggen. Een tijdelijke gevangenisstraf, ook de maximale van 30 jaar, doet geen recht aan de aard en de ernst van de gepleegde misdrijven. Levenslang is niet tegen het Europees recht omdat het Nederlandse rechtssysteem voorziet in een herbeoordeling die kan leiden tot verkorting van een levenslange gevangenisstraf.

Lees ook de volledige uitspraak van de rechtbank Midden-Nederland: [ECLI:NL:RBMNE:2020:1046](#)

1.1 KWALITEIT

Rechtvaardige en toegankelijke rechtspraak

In 2020 heeft de Rechtspraak een nieuwe missie, visie en agenda ontwikkeld³. Deze visie, die op 25 januari 2021 is vastgesteld, beschrijft de belangrijkste ambities van de Rechtspraak en luidt: 'De Rechtspraak is rechtvaardig, toegankelijk, tijdig, transparant en speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen.'

Met deze visie benadrukt de Rechtspraak dat elke zaak op zijn eigen merites wordt beoordeeld met oog en aandacht voor elke partij en de maatschappelijke context. Recht wordt gesproken na een zorgvuldige behandeling van de zaak, gedegen feitenonderzoek en een eerlijk proces. De Rechtspraak werkt met een menselijke maat.

Op 17 december 2020 heeft de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag haar rapport 'Ongekend Onrecht' aangeboden aan de voorzitter van de Tweede Kamer. Een pijnlijke constatering is dat rechtspraak onvoldoende in staat bleek de gevraagde rechtsbescherming te bieden. De constatering van de commissie geven extra urgentie aan de uitvoering van activiteiten die bijdragen aan het realiseren van de ambities uit de visie van de Rechtspraak. Deze ambities sluiten nauw aan bij de dringende oproep van de commissie om van deze situatie te leren.

Kwaliteit

Een professioneel kwaliteitszorgsysteem is essentieel voor een goed functionerende Rechtspraak. De organisatie van kwaliteitszorg binnen de Rechtspraak is dan ook constant in ontwikkeling en wordt verder geprofessionaliseerd. Kenmerkend is de integrale en dynamische aard van het systeem: kwaliteitsontwikkeling staat nooit stil en aan kwaliteit bouwen doe je samen. Daardoor

heeft er een ontwikkeling in het (kwaliteits)denken plaatsgevonden van een normengerichte naar een meer waardengerichte aanpak.

In 2020 zijn stappen gezet op zowel de verdere ontwikkeling van de 5 kwaliteitsnormen als de 3 landelijke kwaliteit meetinstrumenten. Zo zijn de kwaliteitsnormen – gericht op permanente educatie (PE), doorlooptijden, meervoudige afdoening (MK-afdoening), reflectie en goede bewijsmotivering (Promis) – binnen de Rechtspraak tegen het licht gehouden. Geconstateerd is dat van de 5 kwaliteitsonderwerpen er 4 reeds onderdeel zijn van de professionele standaarden, waar ze verder worden ontwikkeld. Een verdere ontwikkeling van de doorlooptijdnormen naar nieuwe standaarden zal binnen het landelijke programma Tijdige rechtspraak een plek krijgen.

Een onafhankelijk extern onderzoeksbureau heeft eind 2020 de 3 landelijke meetinstrumenten kwaliteit geëvalueerd. Kern van de evaluatie van het KWO (klantwaarderingsonderzoek), het MWO (medewerkerswaarderingsonderzoek) en het onderzoek van de visitatiecommissie was de huidige en toekomstige inzet van deze instrumenten. Deze adviezen vormen de basis van de herinrichting van de opzet en inzet van deze meetinstrumenten in 2021.

Kennismanagement

Kennismanagement is belangrijk voor goede rechtspraak. De inspanningen die de Rechtspraak zich de afgelopen jaren heeft getroost om de organisatie van kennis te verankeren in een digitale kennisomgeving heeft zich in de coronatijd meer dan ooit kunnen bewijzen. De Rechtspraak richt zich voortdurend op het ontwikkelen, delen, vastleggen en ontsluiten van kennis om slimmer te kunnen werken. Niet alleen binnen en buiten de organisatie, maar ook in netwerken en in programma's met kennisinstituten.

³ Missie, visie en agenda van de Rechtspraak | Rechtspraak

Het structureel en informeel netwerken van lokale en landelijke professionals en het organiseren van kennisevenementen zoals de Kennis 10-daagse, heeft het afgelopen jaar vooral in een digitale kennisomgeving bijgedragen aan de ontwikkeling en een effectief gebruik van kennis. De onderlinge samenhang, het van elkaar leren en het actief delen van ervaringen, is actief bevorderd. De digitale kennisomgeving die binnen de Rechtspraak is ontwikkeld, structureert het voortdurend verzamelen, ontwikkelen, vastleggen, overdragen en toepassen van juridische kennis. Dit draagt bij aan betere en slimmere samenwerking. Zo blijft de maatschappij verzekerd van een Rechtspraak waarin professionals met en van elkaar leren en kennis delen om zaken goed te kunnen behandelen.

Professionele standaarden

Een initiatief dat bijdraagt aan de kwaliteit van rechtspraak is de invoering van professionele standaarden. Professionele standaarden zijn kwaliteitsnormen die door rechters en raadsheren zijn ontwikkeld om de inhoudelijke kwaliteit van hun werk te verankeren en te bevorderen. Met het vastleggen van de standaarden laten rechters en raadsheren zien wat goede rechtspraak is. Zij maken duidelijk welke kwaliteitseisen zij stellen aan hun werk en wat de samenleving van hen mag verwachten.

De Rechtspraak is nu 5 jaar op weg met de ontwikkeling en invoering van de professionele standaarden. En met resultaat. Dat blijkt uit een landelijke meting die in 2020 is uitgevoerd: de professionele standaarden waarin tijd en geld is geïnvesteerd zijn grotendeels ingevoerd, rechters en raadsheren werken met de standaarden en ze hebben zich ontwikkeld tot een kwaliteitsinstrument. Er is kortom een gezamenlijk beeld van kwalitatief goede rechtspraak.

Een ander opvallend resultaat zijn de vele concrete kwaliteitsverbeteringen die in alle rechtsgebieden tot stand zijn gebracht. Een paar voorbeelden: het doen van mondelinge uitspraak in het bestuursrecht, regievoering in het civiele recht, motivering van de beslissing voorlopige hechtenis in het strafrecht en de kwaliteit van het kindgesprek in het familierecht.

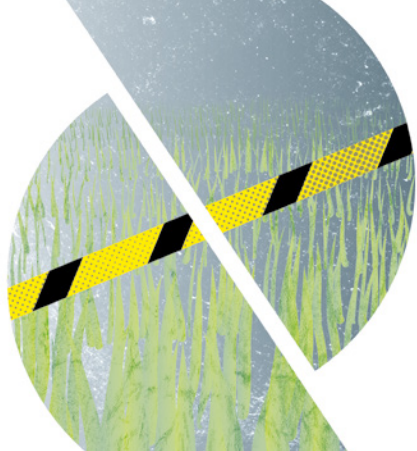
Daarnaast is in 2020 een convenant professionele standaarden tot stand gebracht: een set van gezamenlijke werkafspraken die het werken met professionele standaarden stimuleren en ondersteunen. Dit is behulpzaam omdat verschillende partijen sámen verantwoordelijk zijn voor het werken met professionele standaarden: rechters, landelijke overleggen waarin rechters per rechtsgebied zijn vertegenwoordigd, leidinggevenden, gerechtsbesturen en de Raad voor de rechtspraak. De werkafspraken gaan over onderwerpen als (door)ontwikkelen, invoeren en controleren van de standaarden.

KINDERGESPREK

Kinderen kunnen meer en beter betrokken worden in rechtszaken.

RECHTSZAAK II: JOS B. VEROORDEELD

De nu 58-jarige Jos B. zou in augustus 1998 de 11-jarige Nicky Verstappen hebben misbruikt en van het leven hebben beroofd. Volgens de advocaten van Jos B. kan niet bewezen worden dat Nicky het slachtoffer was van misdrijven.

DE OFFICIEREN VAN JUSTITIE

Jos B. heeft Nicky Verstappen van zijn vrijheid beroofd en seksueel misbruikt. Hij heeft de 11-jarige jongen opzettelijk gedood door zijn ademhaling te belemmeren om dit misbruik te verhullen (gekwalficeerde doodslag). Ook heeft Jos B. gewoonte gemaakt van het bezitten van kinderporno. De officieren eisen een gevangenisstraf van 15 jaar. Daarnaast moet Jos B. tbs met dwangverpleging krijgen. Zij vinden hem een gevaar voor de veiligheid en gezondheid van personen en hij mag niet de vruchten plukken van zijn weigering om mee te werken aan gedragsdeskundig onderzoek. Als de rechtbank geen tbs met dwangverpleging oplegt, moet de gevangenisstraf worden verhoogd tot 18 jaar.

DE ADVOCATEN VAN JOS B.

Jos B. verdient volledige vrijspraak. Er kan niet bewezen worden dat er überhaupt misdrijven jegens Nicky Verstappen zijn gepleegd, laat staan dat Jos B. hiervoor verantwoordelijk is. Er is geen bewijs voor seksuele handelingen. Er zijn geen sporen gevonden op het lichaam (met name in de schaamstreek en aan het geslachtsdeel) van Nicky Verstappen. Er kan ook niet worden vastgesteld dat Nicky Verstappen door zuurstoftekort om het leven is gekomen. Het kan ook een schorpioensteek, slangenbeet of zonnesteek zijn geweest. Er zou ook meer gekeken moeten worden naar mogelijke betrokkenheid van andere personen. Omdat Jos B. volledig moet worden vrijgesproken, is het niet nodig om een standpunt in te nemen over een passende strafmaat.

DE RECHTBANK LIMBURG

Onder andere gelet op de bij Nicky Verstappen aangetroffen letsels, de wijze waarop de kleding van Nicky zat toen hij werd gevonden en de plaatsen waar de verdachte zijn DNA heeft achtergelaten, gaat de rechtbank ervan uit dat Nicky seksueel is misbruikt. Er moet dwang of enig fysiek geweld gebruikt zijn door de verdachte. De enig aannemelijke doodsoorzaak is een onnatuurlijke. Er valt niet vast te stellen dat Jos B. uit was op de dood van Nicky, maar diens dood is wel een gevolg van zijn handelen en kan hem worden toegerekend. De rechtbank legt Jos B. een gevangenisstraf van 12 jaar op, maar geen tbs met dwangverpleging. De kans op herhaling is onvoldoende groot om zo'n vergaande maatregel te rechtvaardigen. Jos B. wordt verder veroordeeld tot 6 maanden cel voor het bezit van kinderporno.

Zowel Jos B. als het Openbaar Ministerie zijn in hoger beroep gegaan bij het gerechtshof 's-Hertogenbosch.

Lees ook de volledige uitspraak van de rechtbank Limburg: [ECLI:NL:RBLIM:2020:9077](#)

1.2 TIJDIGE RECHTSpraak

Tijdige rechtspraak is van groot belang voor het kunnen blijven vervullen van onze rol in de samenleving. De kwaliteit van het rechtspreken is goed en het vertrouwen in de Rechtspraak is hoog. Maar de doorlooptijden en de voorspelbaarheid daarvan verdienen verbetering. Eind 2019 heeft de Rechtspraak daarom tijdige rechtspraak doelen gesteld. Met deze doelen wil de Rechtspraak de komende drie jaar de doorlooptijden significant en structureel verbeteren, de voorspelbaarheid vergroten en de duur van procedures verkorten. Dit houdt in dat rechtzoekenden weten wat ze van de Rechtspraak kunnen verwachten, hoe de procedure verloopt en hoe lang het gaat duren. Rechtzoekenden hebben het recht dat hun zaak niet alleen zorgvuldig, maar ook binnen acceptabele tijd wordt behandeld.

In juli 2020 hebben de presidenten van de rechtbanken en gerechtshoven besloten dat de doelen van tijdige rechtspraak de komende 3 jaar prioriteit krijgen binnen hun gerechten. Dat deden ze in de wetenschap dat er door de coronacrisis alleen maar meer werkvoorraden waren en zouden ontstaan.

In 2020 is naast het besluit om met alle gerechten onze schouders te zetten onder het verbeteren van de doorlooptijden, de organisatie ingericht die aan de slag gaat om deze ook daadwerkelijk te halen. De gerechten gaan hun krachten bundelen om met diverse, al dan niet bestaande, initiatieven de duur van rechtszaken te verkorten.

Een van de initiatieven is de 'inloopkamer'. De inloopkamer ondersteunt gerechten bij het verkleinen van de achterstanden en zorgt ervoor dat rechtzoekenden op tijd duidelijkheid krijgen over hun zaak. De inloopkamer gaat als eerste aan de slag met bestuursrechtelijke zaken, familierechtzaken en civiel rechtelijke kwesties bij de rechtbanken en in hoger beroep. De inloopteams behandelen zaken namens de rechtbanken en hoven. Zo ontstaat er op de rechtbank of hof meer ruimte om andere zaken goed en tijdig te behandelen.

Andere landelijke initiatieven die bijdragen aan de doelen van tijdige rechtspraak, zijn effectiever roosteren van medewerkers en plannen van zittingen en het gebruikmaken van cijfers (management informatie) om de stappen in de procedure goed in de gaten te houden.

CORONA-ACHTERSTANDEN

Rechtspraak en OM werken corona-achterstanden weg.

RECHTSZAAK III: SCHADEVERGOEDING VOOR NABESTAANDEN GEEXECUTEERDE MANNEN ZUID-SULAWESI

Kinderen en weduwen van in 1946 en 1947 op Zuid-Sulawesi (vroeger Zuid-Celebes) geëxecuteerde mannen eisen een schadevergoeding van de Nederlandse Staat. De Staat vindt hun getuigenverklaringen onbetrouwbaar. Wat vindt de rechtbank Den Haag?

DE ADVOCaat VAN DE STAAT

Verschillende getuigenverklaringen zijn te summier en onvoldoende concreet en onbetrouwbaar. In 1 geval bestaat twijfel omdat een vrouw alleen van horen zeggen kon verklaren over de dood van haar vader. Verder wijst de Staat erop dat de vrouw in de procedure wisselende standpunten heeft ingenomen en vervolgens als getuige een verklaring heeft afgelegd die op onderdelen afwijkt van haar eerder ingenomen standpunten. Een andere getuige heeft ook alleen van horen zeggen over de executie van een andere man. Uit die verklaring volgt dat deze man en een ander zich hadden aangesloten bij de opstandelingen en op de vlucht waren voor Nederlandse militairen. De kans is daarom reëel dat hij is omgekomen als gevolg van legitieme gevechtshandelingen.

DE ADVOCaat VAN DE NABESTAANDEN

Tallose echtgenoten/vaders in 1946/1947 door Nederlandse militairen zijn geëxecuteerd. De weduwen en kinderen en de getuigen die de zuiveringsacties hebben meegemaakt, komen uit een ander tijdperk en een andere wereld. Er zijn enorme culturele verschillen met Nederland, die zich uiten in andere tradities en levensstijlen. Getuigen van de executies geven over het algemeen geen precieze data. Deze getuigen, die destijds op het platteland van Zuid-Sulawesi woonden, duiden tijdstippen veeleer aan met het seizoen (regentijd of de droge tijd). Het ontbrekend of afwijkend besef van tijd blijkt ook uit het feit dat een aantal getuigen niet weet hoe oud zij ten tijde van de executies waren. Dat maakt hun verklaringen nog niet ondeugdelijk.

DE RECHTBANK DEN HAAG

De rechtbank houdt rekening met culturele verschillen bij de waardering van de getuigenverklaringen. Die zijn niet per se onbetrouwbaar als zij niet nauwkeurig zijn of afwijken van eerdere schriftelijke verklaringen. Het is bewezen dat 11 van de 21 mannen om wie het gaat op Zuid-Sulawesi zijn gedood als gevolg van misdrijvingen van Nederlandse militairen. In de meeste gevallen ging het om standrechtelijke executies. Een aantal van deze executies is gedocumenteerd in historische bronnen, maar de rechtbank heeft ook misdrijvingen vastgesteld die niet zijn de vinden in historische bronnen. Eén man heeft recht op een immateriële schadevergoeding van 10.000 euro omdat hij als 10-jarig kind de standrechtelijke executie van zijn vader heeft gezien. Andere kinderen en weduwen hebben recht op materiële schadevergoeding (van 23,48 tot 3.634 euro) in de vorm van gederfd levensonderhoud. Deze bedragen staan niet in verhouding tot het verdriet die de executies hebben veroorzaakt, maar het op deze zaken toepasselijk recht biedt geen mogelijkheid om deze schade (affectieschade) te vergoeden. De rechtbank wijst ook een aantal vorderingen van weduwen en kinderen af.

Lees ook de volledige uitspraak van de rechtbank Den Haag: [ECLI:NL:RBDHA:2020:2584](#) en [ECLI:NL:RBDHA:2020:2558](#)

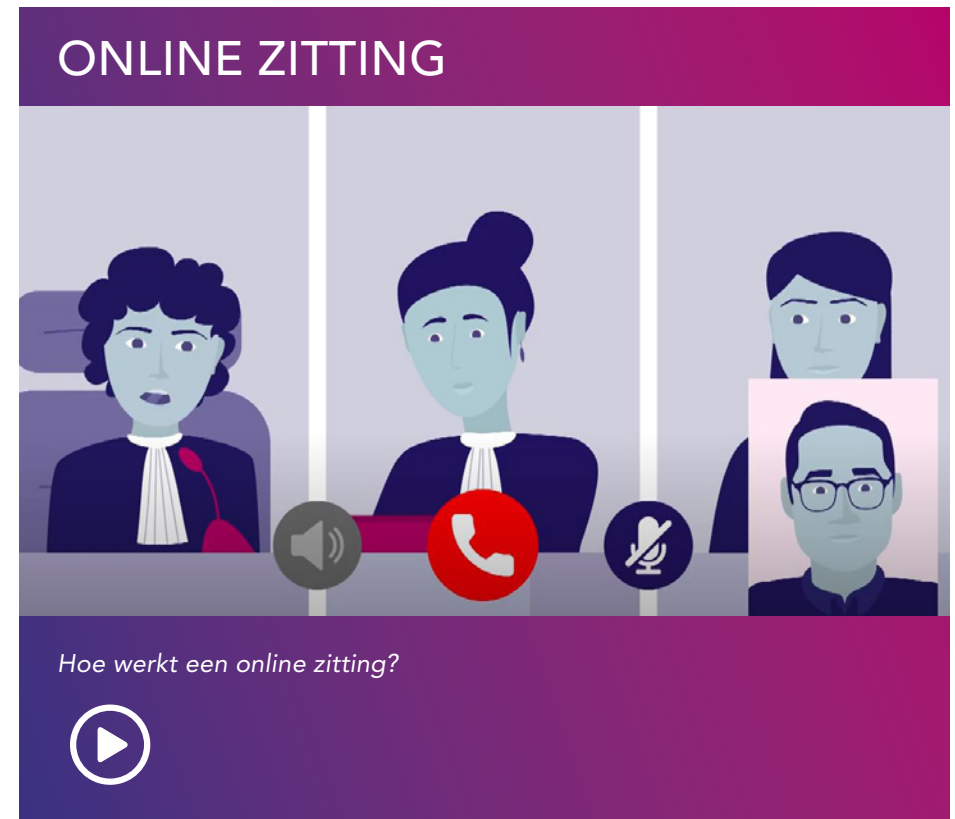
1.3 DIGITALISERING

Ontegengesteld was 2020 het jaar waarin de coronacrisis ook de informatievoorziening van de Rechtspraak raakte. Zij stond voor de opgave om de bestaande digitale voorzieningen te vergroten en versneld nieuwe diensten te introduceren (veilig e-mailen, online zittingen). Mede door deze uitbreiding is het de Rechtspraak gelukt om tijdens de coronacrisis te blijven functioneren. Deze extra capaciteitsvraag heeft flink beslag gelegd op de bestaande infrastructuur en organisatie.

Desondanks is er forse vooruitgang geboekt op een aantal ambities. Zo heeft het Bureau ICT-toetsing (BIT) geadviseerd over het project Digitale Toegankelijkheid (DT), waarna de minister voor Rechtsbescherming groen licht heeft gegeven voor het project. Hierop is begonnen met de digitale ontsluiting van de eerste zaakstromen beslagrekest en rijksbelastingzaken. Dit is een eerste stap naar het digitaal procederen voor alle zaakstromen binnen het civiel recht, familie- en jeugd- en bestuursrecht.

Daarnaast is binnen het project Digitaal Werkdossier (DWD) in 2020 de eerste zaakstroom asiel- en bewaringszaken operationeel. Met de DWD-applicatie kunnen rechters en de juridische ondersteuning op een geavanceerde en ergonomisch verantwoorde wijze digitale zaakdossiers ordenen, bewerken en bestuderen.

Voor 2021 wordt vastgehouden aan de eerder ingezette koers met een focus op digitale toegankelijkheid. De coronacrisis heeft ertoe geleid dat een aantal ontwikkelingen versneld wordt doorontwikkeld, zoals de mogelijkheid van online zittingen.

MH17

Het MH17 strafproces

In het Justitieel Complex Schiphol heeft de rechtbank Den Haag in maart 2020 een start gemaakt met het MH17-strafproces. Er is in binnen-en buitenland veel belangstelling voor deze strafzaak. Strafzaken in Nederland zijn -in beginsel- openbaar. Daarom moet iedereen die dat wil, het MH17-strafproces kunnen volgen. Alle zittingen zijn dan ook via een livestream te volgen.

<https://www.courtmh17.com/videos/2019/12/uitleg-over-het-volgen-van-de-strafzaak.html>

RECHTSZAAK IV: EXECUTIES IN ENSCHEDE

In een Enschedese growshop worden eind 2018 4 mannen vermoord. Een vader en zijn 2 zonen worden opgepakt. Alles wijst op een koelbloedige terechtstelling. Bijna 2 jaar later verschijnen ze voor de rechtbank Overijssel.

DE OFFICIEREN VAN JUSTITIE

Een vader (59) en zijn 2 zonen (32 en 34) hebben op 13 november 2018 in een growshop in de Van Leeuwenhoekstraat in Enschede 4 mannen vermoord. (Een growshop is een winkel waar spullen gekocht kunnen worden om thuis gewassen en planten – cannabis bijvoorbeeld – te kweken.) Ze hebben de mannen meedogenloos geëxecuteerd. Uit camerabeelden, telefoongegevens, getuigenverklaringen, sporen in de growshop en in de auto van verdachten en op de munitie, blijkt dat vader en zonen samen verantwoordelijk zijn voor de moorden. Daarbij is niet relevant wie er wel of niet heeft geschoten. Hierbij wordt ook de proceshouding van vader en zonen betrokken. Ze hebben niets willen zeggen. Er is sprake van voorbedachten rade omdat de slachtoffers allemaal van korte afstand met 2 wapens uitsluitend in het hoofd zijn geschoten. Forensisch onderzoek en de wijze waarop de slachtoffers zijn aangetroffen, wijst op weloverwogen beslissingen om te doden. Voor de moorden én voor een gewelddadige diefstal een week eerder in Hengelo verdienen ze een levenslange gevangenisstraf.

ADVOCATEN VAN VADER EN ZONEN

Vader en zonen hebben gekozen voor het zwijgrecht omdat ze geen gapend gat willen slaan in de familiale verhoudingen. Het recht om te zwijgen komt verdachten toe op grond van internationaal recht. Vader en zonen zouden moeten worden vrijgesproken omdat niet bewezen kan worden dat zij in de growshop waren of een voldoende wezenlijke bijdrage hebben geleverd aan het doden van de 4 mannen. Uitvoerig forensisch onderzoek heeft niet uitgewezen dat vader en zonen in de growshop waren, laat staan dat zij aanwezig waren tijdens het doodschieten van de slachtoffers. Medeplegen kan niet worden bewezen. Noch op basis van camerabeelden, noch op basis van getuigenverklaringen kunnen zij op of nabij de plaats delict worden geplaatst. Op basis van motieven en sporen kunnen andere daders niet worden uitgesloten. Gelet op lacunes in de bewijsvoering en onbeantwoord gebleven cruciale vragen, kan noch het individueel plegen, noch het medeplegen worden bewezen.

DE RECHTBANK OVERIJSSEL

De vader en zijn zonen zijn schuldig aan het medeplegen van de moord op de 4 mannen in de growshop in Enschede. Daarvoor is voldoende bewijsmateriaal in de vorm van camerabeelden, telefoongegevens en getuigenverklaringen. Het drietal bracht de slachtoffers met voorbedachten rade om het leven en werkte daarbij nauw samen. De executies gebeurden zeer trefzeker en met een ijzingwekkende en niets ontziende koelbloedigheid. Zonder ook maar een greintje mededogen schoten zij de kansloze en weerloze slachtoffers meerdere keren door hun hoofd. Vader en zonen krijgen daarvoor een levenslange gevangenisstraf. Deze straf is niet in strijd met het Europees recht. In totaal moeten de schutters zo'n 877.000 euro aan schadevergoedingen betalen. De rechtbank veroordeelt de vader en de 34-jarige zoon ook voor een gewelddadige diefstal op 7 november 2018 in Hengelo. De rechtbank spreekt een 73-jarige man en diens 34-jarige zoon uit St. Willebrord vrij van medeplichtigheid aan de moorden in Enschede. Ook een 40-jarige vrouw wordt vrijgesproken van medeplichtigheid aan de moorden.

De vader en zijn 2 zonen zijn in hoger beroep gegaan bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

Lees ook de volledige uitspraak van de rechtbank Overijssel: [ECLI:NL:RBOVE:2020:3678](#)

1.4 BESTURING

Een effectievere organisatie (-cultuur) is 1 van de doelen die naar aanleiding van de visitatie van de gerechten in 2018 is geformuleerd. In een effectieve organisatiecultuur zijn eigenaarschap, reflectie, omgevingsbewustzijn, gemeenschappelijke werkwijzen en samenwerking essentieel. Voor de verbetering van de besturing in het strafrecht en van innovatie zijn in 2020 2 regiegroepen opgericht: de regiegroep Strafrecht en de regiegroep Innovatie, met daaronder het Platform voor Innovatieve Projecten (PIP).

Regiegroep Strafrecht

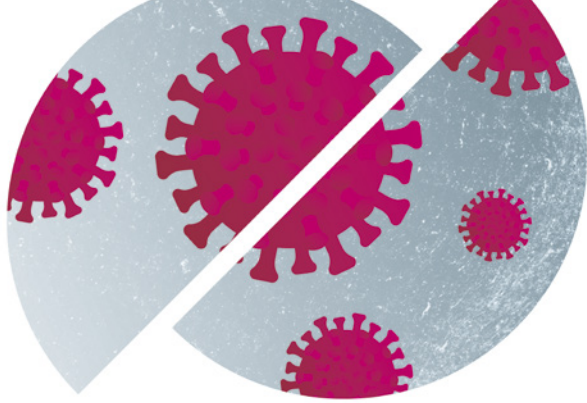
De regiegroep Strafrecht is een overleg waaraan alle strafrechtelijke overleggen in de Rechtspraak deelnemen: waaronder de presidenten, vertegenwoordigers van (het bureau van) de Raad, rechtelijk en niet-rechtelijke bestuursleden, IV (Informatievoorziening) en het Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht (LOVS) en anderen die tactisch noodzakelijk zijn. De regiegroep voert regie op bestuurlijke en strafrechtelijke vraagstukken. In een jaarplan worden de onderwerpen voorgelegd aan het Presidenten Raad Overleg (PRO), dat de strategische kaders voor de strafrechtspraak bepaalt. De regiegroep Strafrecht bepaalt de koers binnen die kaders op hoofdlijnen.

De regiegroep Strafrecht laat in de meeste gevallen de (tactische) uitvoering van plannen over aan andere overleggen uit de Rechtspraak. Hij let daarbij op onderlinge samenhang en afstemming, zonder daar altijd zeggenschap over te hebben. In sommige situaties worden besluiten genomen, maar altijd in samenhang en afstemming. De regiegroep Strafrecht voert ook regie over de contacten en afspraken van de Rechtspraak over strafrecht buiten de Rechtspraak.

Regiegroep Innovatie en het Platform voor Innovatieve Projecten

De regiegroep Innovatie heeft tot taak de innovatie binnen de Rechtspraak te stimuleren en te faciliteren en hierover regie te voeren. Verder adviseert de regiegroep over het verder brengen van innovatieve projecten. Na evaluatie beziet de regiegroep of de werkwijze van een pilot rijp is voor invoering en/of institutionalisering.

Het Platform voor Innovatieve Projecten (PIP) is in 2017 opgericht om innovatie binnen de Rechtspraak te stimuleren, projecten met elkaar te verbinden en kennis te delen. Het PIP is er voor alle medewerkers die bezig zijn met het opstarten of verder ontwikkelen van een innovatief project waarvoor binnen hun gerecht of dienst draagvlak bestaat. Het PIP biedt hierbij praktische en financiële steun en organiseert themabijeenkomsten. Het PIP adviseert de regiegroep Innovatie gevraagd en ongevraagd. Naast het bieden van praktische en financiële ondersteuning aan verscheidene innovatieve projecten binnen de Rechtspraak, heeft het PIP in 2020 ook zijn eerste online themabijeenkomst georganiseerd. Deze bijeenkomst stond in de teken van 'GOO' (Gericht Op Oplossing). Deze digitale vorm van bijeenkomen beviel goed en het PIP heeft besloten om vaker online/hybride themabijeenkomsten te organiseren.

RECHTSZAAK V: 390 EURO BOETE VOOR OVERTREDEN CORONAREGEL?

Om verspreiding van het coronavirus tegen te gaan, moeten we anderhalve meter afstand houden en mogen we niet samenkomen. Overtreders krijgen een boete van 390 euro. De Gelderse kantonrechter buigt zich over de vermeende anderhalvemeter- en samenkomstovertradingen van 18 verdachten.

DE CORONAREGELOVERTREDERS

De anderhalvemeterregel, die is opgenomen in noodverordeningen in de veiligheidsregio's, is volgens de verdachten een onrechtmatige inbreuk op een grondrecht. Het artikel in de gemeentewet waarin de bevoegdheid tot het opstellen van een noodverordening is opgenomen, verbiedt uitdrukkelijk dat met een noodverordening inbreuk wordt gemaakt op grondrechten. En dat gebeurt met de anderhalvemeterregel. Op grond van vermeldingen op websites, waaronder politie.nl en uitspraken van de minister van Justitie en Veiligheid, mochten mensen erop vertrouwen dat zij eerst zouden worden gewaarschuwd voordat zij een boete zouden krijgen voor het overtreden van de anderhalvemeterregel. Het is niet terecht dat in andere zaken alleen een waarschuwing is gegeven. In een aantal zaken luidt de beschuldiging dat de coronaovertreders deelnamen aan een openbare samenkomst, maar dat was helemaal niet zo. En hoe konden mensen nu weten dat de anderhalvemeternorm ook gold in de auto? Ten slotte hebben de vermeende overtreders van de coronaregels in alle 18 gevallen een boete (strafbeschikking) van 390 euro gekregen. Dat is buitensporig.

DE OFFICIER VAN JUSTITIE

Het Openbaar Ministerie (OM) neemt de uitspraken van de minister niet voor haar rekening. In het interne beleid van het OM is nooit een waarschuwingsplicht opgenomen. Ook op de website politie.nl stond niet dat altijd eerst moest worden gewaarschuwd. Het is aan de individuele handhaver om te beoordelen welke interventie passend is. In een aantal zaken luidt de beschuldiging het deelnemen aan een openbare samenkomst. In artikel 2.1 van de noodverordeningen is een algeheel verbod op samenkomsten opgenomen. Het OM vindt dat het aankomt op een grammaticale uitleg van het begrip samenkomst. Bij het al dan niet van tevoren afgesproken samenkomen van meerdere mensen is al gauw sprake van een samenkomst als bedoeld in de noodverordening. In het interne OM-beleid is het bedrag van de strafbeschikking op 390 euro vastgesteld. Het OM heeft bij de minister aangegeven geen voorstander te zijn van verlaging van de boetes en dat er belang is bij een consistent handhavingsbeleid.

DE KANTONRECHTER

De overheid moet ingrijpen als in een crisissituatie de volksgezondheid in gevaar komt. Op grond van jurisprudentie is met de anderhalvemeternorm een goed evenwicht gevonden tussen de belangen van het individu en die van de samenleving. Dat de minister zei dat het beleid was gericht op aanspreken en waarschuwen en dan pas beboeten, betekent niet dat het OM niet mocht vervolgen. Met een samenkomst wordt in de noodverordening een bijeenkomst in min of meer georganiseerd verband met een groep van enige omvang bedoeld. Een ontmoeting van een groepje vrienden op straat valt hier uitdrukkelijk niet onder. Dat men niet wist dat de anderhalvemeternorm ook gold in de auto, betekent niet dat men straffeloos overtradingen kan maken. Een boete van 390 euro voor overtrading van de anderhalvemeterregel is overdreven. Een meerderheid in de Tweede Kamer vindt dat de hoogte van de boete bij het overtreden van de anderhalvemeterregel maximaal 95 euro zou moeten zijn. 'Ik vind dit een passend bedrag voor de overtradingen die aan mij zijn voorgelegd', zegt de kantonrechter. Van de 18 verdachten krijgen er 14 een boete van 95 euro en 4 worden vrijgesproken.

Lees ook het voorleesvonnis van de rechtbank Gelderland

1.5 EEN VEILIGE WERKOMGEVING

In 2020 is in beveiliging geïnvesteerd om het beveiligingsniveau verder te verhogen. Hierdoor groeit het weerbaarheidsniveau van de Rechtspraak mee met het toegenomen dreigingsniveau. Deze plannen worden in 2021 en 2022 verder geïntroduceerd. De Rechtspraak werkt daarvoor nauw samen met de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV), het Openbaar Ministerie (OM), de politie en vertegenwoordigers van journalisten en advocaten. Een belangrijk speerpunt is investering in digitale weerbaarheid en verkleining van de digitale voetafdruk van medewerkers van de Rechtspraak.

Daarnaast heeft de coronacrisis digitaal en fysiek uitdagingen met zich meegebracht. Rechtspreken moet ondanks de coronacrisis op een verantwoordelijke manier blijven doorgaan. Er is daarom extra geïnvesteerd om online zittingen mogelijk te maken. Tegelijkertijd bereidde de Rechtspraak in afstemming met arbeidshygiënisten ook fysiek rechtspreken in de anderhalvemetersamenleving voor. Iedere wijziging van de maatregelen bracht nieuwe uitdagingen met zich mee, die van nieuwe oplossingen werden voorzien door de beveiligingsorganisatie binnen de Rechtspraak. Door goede samenwerking van alle ketenpartners, was het mogelijk om het rechtspreken op een veilige manier te laten doorgaan.

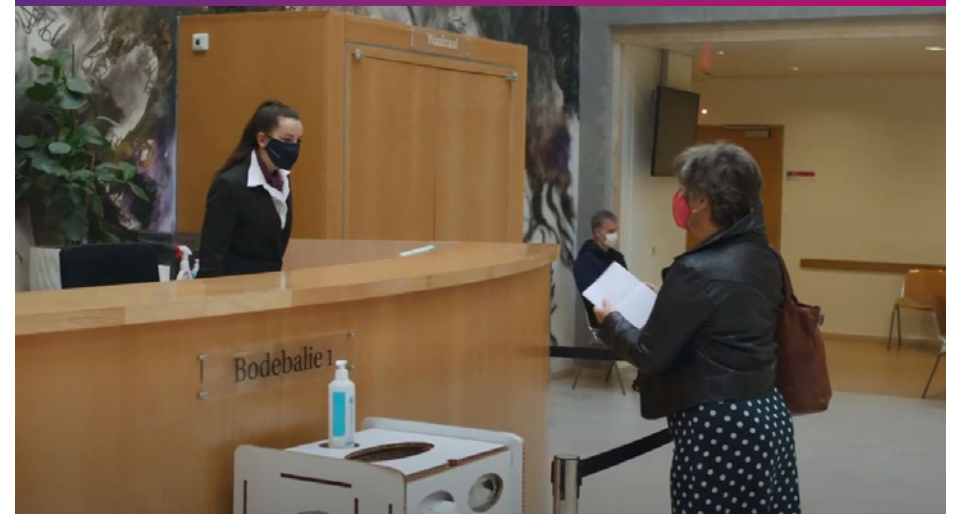
Extra beveiligde zittingslocaties

Begin 2020 gaf de Raad aan dat de bestaande extra beveiligde zittingslocaties (o.a. de Bunker in Amsterdam en het Justitieel Complex Schiphol) onvoldoende capaciteit bieden. Een aantal complexe liquidatie- en ondermijningszaken en de omvang van het MH17-proces vergroten de druk op de huidige capaciteit.

Het kabinet onderkende dit en heeft in 2020 besloten om in Vlissingen een justitieel complex inclusief zwaarbeveiligde zittingslocatie te bouwen. Daarnaast heeft het kabinet geld vrijgemaakt voor een nieuwe extra beveiligde zittingslocatie ten noorden van de grote rivieren als alternatief voor de Bunker.

Een adviescommissie zal advies uitbrengen over de plaats en de functionele eisen van de extra beveiligde zittingslocatie. Deze adviescommissie bestaat uit mensen met relevante expertise, die ervaring hebben met de Rechtspraak, het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) en OM en ook hun voornaamste belanghebbenden kennen.

ANDERHALVEMETERSAMENLEVING

Gerechtsgebouwen aangepast aan anderhalvemetersamenleving.

1.6 MAATSCHAPPELIJKE EFFECTIEVE RECHTSPRAAK

De Rechtspraak stelt zich tot doel om een bijdrage te leveren aan de oplossing van problemen van rechtzoekenden en de samenleving. Daarmee reikt de taak van rechters verder dan het doorhakken van juridische knopen. Door maatwerk en regievoering, en door rekening te houden met belangen van partijen, proberen rechters waar mogelijk en gepast een échte oplossing te vinden voor problemen die partijen verdeeld houden.

Effect corona op MER-pilots

De coronacrisis heeft ook effect op de uitvoering van pilots die onder de vlag van maatschappelijk effectieve rechtspraak (MER) plaatsvinden. Deze pilots voorzien bij uitstek in een intensief en vaak 'live' contact tussen de rechtzoekende(n) en de rechter. Sommige pilots zijn de uitdaging aangegaan en zijn digitaal gaan zitten. Bijvoorbeeld de Rotterdamse regelrechter is via Skype-zittingen doorgegaan. Echter is er ook, met name bij 'live zittingen', vertraging opgelopen bij het experimenteren met nieuwe vormen en procedures van rechtspraak. Als oplossing is de start van een pilot soms uitgesteld. Zo zullen de regiolabs, een proef die gemeenschappelijke toegang tot de rechter voor scheidende ouders beoogt, pas in 2021 starten. Andere pilots hebben hun looptijd verlengd. Zoals in Limburg, waar ze nu tot 1 januari 2022 mensen kunnen helpen in het Huis van het recht. Bij pilots die al in 2020 liepen of in 2020 zijn gestart, zoals de wijkrechtbank Eindhoven en wijkrechtspraak op Zuid in Rotterdam, liep het aantal zaken terug. Bij de pilot schuldenrechter in Rotterdam en Den Haag moest de inzet van schuldenfunctionarissen tijdelijk worden stopgezet maar zodra het kon, vonden er weer fysieke zittingen plaats.

Uitkomsten evaluatie Haagse wijkrechter en Rotterdamse regelrechter/Tijdelijke Experimentenwet rechtspleging

In 2020 zijn de pilots Haagse wijkrechter en Rotterdamse regelrechter geëvalueerd. De uitkomst laat zien dat er aanwijzingen zijn voor de meerwaarde van deze werkwijzen. Om voldoende inzicht in en onderbouwing

van de meerwaarde te krijgen, heeft de regiegroep Innovatie voortzetting van de pilots geadviseerd. Daarnaast adviseert de regiegroep om te experimenteren op basis van de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) nabijheidsrechter. Deze AMvB vloeit voort uit de Tijdelijke Experimentenwet rechtspleging en treedt naar verwachting in 2021 in werking. Het Presidenten Raad Overleg heeft het advies van de regiegroep Innovatie overgenomen.

WIJK- EN REGELRECHTER

Wijk- en regelrechter vergroten toegankelijkheid rechtspraak.

RECHTSZAAK VI: STADSBLAD ALLEEN BIJ JA/JA -STICKER?

In Utrecht mogen sinds 1 januari 2020 alleen huis-aan-huisbladen worden bezorgd als op de brievenbus een ja/ja-sticker is geplakt. Het Stadsblad Utrecht is het daar niet mee eens. Bij de voorzieningenrechter krijgt de uitgever van de krant nul op het rekest, en bij het gerechtshof?

DE UITGEVER

In de gemeente Utrecht verschijnt al tientallen jaren het gratis huis-aan-huisblad Stadsblad Utrecht. Dit is een uitgave van uitgever DPG Media. Naast advertenties staan er ook journalistieke producties in het blad. De krant wordt overal in de gemeente Utrecht bezorgd, behalve als op de brievenbus een nee/nee-sticker is geplakt. De gemeentelijke eis dat de krant alleen in ja/ja-brievenbussen mag worden bezorgd, beperkt de persvrijheid en beknodt de vrijheid van meningsuiting. De Utrechtse regelgeving is daarmee onwettig, want in strijd met Artikel 10 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en Fundamentele Vrijheden (EVRM). Volgens de voorzieningenrechter Midden-Nederland is dat niet zo. Daartegen is de krantenuitgever in beroep gegaan. Om te verhinderen dat het Stadsblad Utrecht gedurende het verloop van de bodemprocedure uit veel brievenbussen wordt geweerd, keert de uitgever zich in een kort geding tot het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

DE GEMEENTE UTRECHT

In de zomer van 2016 vraagt de gemeenteraad van Utrecht het college van burgemeester en wethouder te onderzoeken of het juridisch mogelijk is om bij bezorging van reclame en huis-aan-huisbladen over te gaan tot een zogenoemd opt-insysteem. Wie geen sticker op de brievenbus heeft, krijgt geen ongeadresseerd reclamedrukwerk meer. De gemeenteraad wil hiermee het papierafval terugbrengen. In 2019 stelt het gemeentebestuur voor het nieuwe systeem in te voeren. Drukwerkverspreiders die zich niet aan de nieuwe regels houden, krijgen een boete. Dat geldt ook voor huis-aan-huis bladen, zoals het Stadsblad Utrecht. De gemeente bestrijdt niet dat de beperking van het verspreiden van nieuws en informatie in Utrecht een inperking van de vrijheid van meningsuiting is, maar het doel dat wordt gediend – het tegengaan van vervuiling en verspilling van papier – is groter en kan daardoor de toets der kritiek doorstaan.

GERECHTSHOF ARNHEM-LEEWARDEN

In Utrecht maakt de gemeente geen onderscheid tussen reclamedrukwerk en huis-aan-huisbladen. Gezien de definitie die de gemeente hanteert voor een huis-aan-huisblad, moet worden vastgesteld dat sprake is van een beperking van het verspreiden van nieuws en informatie onder de inwoners van Utrecht. Dit moet worden gezien als een beperking van of inmenging in het recht van Artikel 10 van het EVRM. Het ja/ja-beleid is gebrekkig voorbereid en is gebaseerd op summier onderzoek dat voornamelijk betrekking had op ongeadresseerd reclamedrukwerk en niet op huis-aan-huisbladen. Uitgever DPG heeft geloofwaardig gemaakt dat er een reëel gevaar bestaat dat het Stadsblad door de nieuwe regels verdwijnt. Dit alles leidt ertoe dat het aannemelijk is dat de rechter in de bodemprocedure zal beslissen dat het door de gemeente ingevoerde ja/ja-stickerbeleid in strijd is met Europees recht. Zolang niet definitief is beslist in het geschil tussen de gemeente Utrecht en de uitgever, mag Utrecht het Stadsblad niet uit de brievenbussen weren.

Lees ook de volledige uitspraak van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden: [ECLI:NL:GHARL:2020:1528](https://ecli.nl/GHARL:2020:1528)

1.7 WETGEVING IN 2020

De lessen uit de toeslagenaffaire geven behalve aanleiding tot een interne bezinning binnen de Rechtspraak ook aanleiding om in dit jaarverslag aandacht te besteden aan door de Rechtspraak in 2020 geconstateerde tendensen in wets- en beleidsvoorstellen op het terrein van de rechtspleging.⁴ Daarbij valt onder meer het volgende op.

Verruiming digitale toepassingen

De Rechtspraak constateert een trend naar verruiming van digitale toepassingen binnen de rechtspraak(keten). Hieraan is een positieve impuls gegeven door in de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid te voorzien in een tijdelijke wettelijke grondslag voor het houden van de mondelinge behandeling langs elektronische weg in burgerlijke en bestuursrechtelijke procedures, in de ruimere toepassing van telehoren in het strafrecht ten gevolge van de coronacrisis, in het BIT-advies project Digitale toegankelijkheid en het inmiddels in werking getreden Besluit elektronisch procederen.

Gelaagde wetgeving

Opvallend is het grote aantal wetsvoorstellen dat open normen bevat die nader moeten worden uitgewerkt in nog vast te stellen AMvB's en ministeriële regelingen. Een veelbesproken voorbeeld hiervan is de Tijdelijke wet maatregelen covid-19. Maar ook in minder spoedeisende wetgeving zoals het wetsvoorstel Wet collectieve warmtevoorziening en het wetsvoorstel Wet economie en nationale veiligheid zien we deze techniek terug.

Concentratie

Verder valt het relatief hoge aantal voorstellen om specifieke zaken te concentreren bij 1 rechtbank op. Voorbeelden hiervan zijn onder meer het wetsvoorstel Wet toetsing economie en nationale veiligheid, het wetsvoorstel Wet wijziging visserijwet 1963, het wetsvoorstel Uitvoeringswet cyberbeveiligingsverordening en het voorstel tot concentratie van procedures m.b.t. verzoeken tot verbodenverklaring en ontbinding van rechtspersonen waarvan de werkzaamheid in strijd is met de openbare orde (artikel 2:20 BW procedures). Deze ontwikkeling is opvallend, omdat de gedachte bij de herziening van de gerechtelijke kaart was dat toegenomen schaalgrootte tot minder verschillen tussen de zaakpakketten bij de verschillende gerechten zou leiden.

Veranderende rol van de rechter

De rol van de rechter verandert. Deze veranderende rol kent verschillende vormen.

a) *Verschuiving van bevoegdheden van de rechter naar andere instanties*

Een voorbeeld van verschuiving van bevoegdheden naar andere instanties is de al enige jaren waar te nemen opkomst van buitengerechtelijke afdoening, waarbij bevoegdheden van de rechter naar het OM gaan. Een ander voorbeeld is het wetsvoorstel Wet educatie en beroepsonderwijs om de rechtsbescherming van mbo-studenten te verbeteren. Zaken die nu nog bij de civiele rechter zijn belegd, gaan naar het College van beroep voor het Hoger Onderwijs. Deze trend zien we op meerdere rechtsgebieden.

⁴ De door de Raad voor de rechtspraak in 2020 uitgebrachte wetgevingsadviezen zijn gepubliceerd op rechtspraak.nl.

b) Beperkte(re) beoordelingsruimte voor de rechter

Niet alleen categorieën van zaken worden bij buitengerechtelijke instanties ondergebracht, ook komt het voor dat de beoordelingsruimte van de rechter wordt ingeperkt. Een voorbeeld hiervan is het wetsvoorstel over de voorwaardelijke strafbeschikking, waarbij een marginale toetsing wordt voorgesteld in plaats van een volle toets door de rechter. Een ander voorbeeld van beperking van de beoordelingsvrijheid van de rechter is het wetsvoorstel Wet uitbreiding taakstraffen, waarin de ruimte van de rechter bij het bepalen van de strafmaat wordt beperkt. Deze trend zien we vooral in het strafrecht.

c) De bevordering van andere vormen van geschilbeslechting/de rechter als ultimum remedium

Over de volle breedte van het recht wordt ingezet op instrumenten om andere vormen van geschilbeslechting te bevorderen. Dit komt onder andere tot uitdrukking in het aangekondigde wetsvoorstel Wet bevordering mediation.⁵ Het wetsvoorstel Wet oneerlijke handelspraktijken, dat voorziet in verplichte voorafgaande alternatieve geschilbeslechting voorafgaand aan een gang naar de rechter, is een voorbeeld van zowel bevordering van andere vormen van geschilbeslechting als van de rechter als *ultimum remedium*.⁶ Ook de voorstellen voor de herziening van de gefinancierde rechtsbijstand, waarbij niet de toegang tot de rechter maar toegang tot het recht het uitgangspunt vormt, lijken uit te gaan van de rechter als *ultimum remedium*.

⁵ Brief 'Vervolg wetgevingstraject mediation' van de minister voor Rechtsbescherming aan de Tweede Kamer d.d. 20 januari 2020.

⁶ 'Kamerbrief over contouren herziening stelsel gesubsidieerde rechtsbijstand' van de minister voor Rechtsbescherming aan de Tweede Kamer d.d. 9 november 2018.

RECHTSZAAK VII: WEL OF NIET NAAR DE EREDIVISIE

In verband met het coronavirus mag tot 1 september 2020 niet worden gevoetbald. De KNVB besluit dat geen enkele club degradeert naar de eerste divisie of promoveert naar de eredivisie. SC Cambuur Leeuwarden en De Graafschap willen promoveren. Ze spannen een kort geding aan.

DE 2 VOETBALCLUBS

Het promotie- en degradatiebesluit moet vernietigd worden omdat het in strijd is met het reglement wedstrijden betaald voetbal en de daarvan onderdeel uitmakende promotie- en degradatieregeling. Op grond van de stand bij het stopzetten van de competitie in april 2020 en de bestaande promotie- en degradatieregeling, moeten SC Cambuur en De Graafschap promoveren naar de eredivisie. De clubs stonden op plaats 1 en 2 in de eerste divisie. De competitie is weliswaar afgebroken, maar het is nog steeds een reguliere competitie. De KNVB vroeg de voetbalclubs om hun mening over promotie en degradatie en vertelde daarbij dat de uitkomst van de peiling richtinggevend zou zijn voor de besluitvorming. Hiermee wekte de KNVB de verwachting dat de mening van de meerderheid van clubs zou meetellen. De KNVB volgde de uitkomst van de peiling (16 clubs voor promotie/degradatie, 9 tegen en 9 onthoudingen) niet. De gebrekkige uitvoering van de peiling is nóg een reden waarom de clubs vinden dat het promotie- en degradatiebesluit van de KNVB moet worden vernietigd en ze voor het seizoen 2020/2021 toegelaten moeten worden tot de eredivisie.

DE KNVB

In de promotie- en degradatieregeling staat geen oplossing met betrekking tot promotie en degradatie voor het geval de competitie wordt ingekort. Daarom zijn er geen aanwijzingen dat het promotie- en degradatiebesluit in strijd is met het reglement wedstrijden betaald voetbal. Het bestuur betaald voetbal van de KNVB moest niet alleen rekening houden met de belangen van Cambuur en De Graafschap, maar ook met de belangen van de andere clubs. Daarom heeft het bestuur niet meteen zelfstandig het promotie- en degradatiebesluit genomen, maar heeft het eerst de clubs, de centrale trainersraad en de centrale spelersraad hun zegje laten doen. Men gaf wel aan dat het bestuur uiteindelijk zou beslissen. Welk besluit het bestuur betaald voetbal ook zou nemen, er zouden altijd clubs zijn die daardoor in sportief en financieel opzicht zouden worden geraakt.

DE RECHTBANK MIDDEN-NEDERLAND

In de promotie- degradatieregeling van de KNVB staat dat promotie alleen van toepassing is aan het einde van een reguliere competitie. Aangezien de competitie 9 wedstrijden voor het einde is beëindigd, is hier geen sprake van. In het reglement staat niets over wat er moet gebeuren als de competitie wordt ingekort. In het reglement wedstrijden betaald voetbal staat wel dat de KNVB dan een besluit mag nemen. Voordat de KNVB het besluit nam, hield de bond een peiling onder de clubs. De KNVB organiseerde een peiling onder de clubs en geen stemming, en dus mocht de voetbalbond terugvallen op zijn bevoegdheid om zelfstandig een besluit te nemen. Het is zuur dat Cambuur en De Graafschap door het besluit van de KNVB worden geraakt, maar dat betekent niet dat het besluit in strijd is met de redelijkheid en billijkheid die de voetbalbond tegenover alle voetbalclubs in acht moest nemen.

Lees ook de volledige uitspraak van de rechtbank Midden-Nederland: [ECLI:NL:RBMNE:2020:1851](https://www.rechtspraak.nl/ECLI/ECLI:NL:RBMNE:2020:1851)

1.8 (ADVISERING OVER) CORONA-WETGEVING

Als gevolg van de coronacrisis zijn in 2020 diverse tijdelijke spoedwetten opgesteld. Deze corona-wetgeving valt in 2 categorieën te onderscheiden: wetgeving met maatregelen ter bestrijding van de verspreiding van het virus, en wetgeving gericht op het beperken van economische schade ten gevolge van het virus.

Deze extra coronaspoedwetgeving heeft zijn weerslag gehad op de wetgevingsadvisering: in 2020 bracht de Raad voor de rechtspraak 3 wetgevingsadviezen uit over coronawetgeving. In de eerste categorie bracht de Raad adviezen uit over de Tijdelijke wet maatregelen Covid-19 (2020/19) en over de Tijdelijke regeling maatregelen covid-19 en de Regeling aanvullende mondkapjesverplichtingen covid-19 (2020/44). In de categorie wetgeving gericht op het beperken van economische schade ten gevolge van het virus bracht de Raad advies uit over de Tijdelijke betalingsuitstelwet (2020/21). Door het spoedkarakter van deze wetgeving en de bijbehorende, bijzonder korte, adviestermijnen, heeft de advisering over coronawetgeving een aanzienlijke inspanning van de betrokken medewerkers gevraagd.

Naast de 3 genoemde wetgevingsadviezen leverde de Rechtspraak ook diverse andere bijdragen aan de totstandkoming van coronawetgeving, bijvoorbeeld door inbreng te geven voor de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid, die voorziet in een tijdelijke wettelijke grondslag voor het houden van de mondelinge behandeling langs elektronische weg in burgerlijke en bestuursrechtelijke procedures. Ook leverde de Rechtspraak een bijdrage door diverse vragen in verband met coronawetgeving te beantwoorden.

De coronawetgeving heeft daarnaast een behoorlijk effect gehad op de fysieke inrichting van de gerechtsgebouwen (denk aan de plaatsing van 'spatborden' in zittingszalen), het zaakaanbod (denk aan zaken over 'coronaboetes') en op de gang van zaken tijdens zittingen (denk aan online en hybride zittingen in burgerlijke en bestuursrechtelijke procedures en beperkte toegang tot de zittingszaal voor publiek en journalistiek).

CORONAWET

Moeite met de open normen coronawet.

RECHTSZAAK VIII: NIEUWE BEREKENING BOETE BIJSTANDSFRAUDE

De gemeente Gilze-Rijen wil geld terug van een inwoner met een bijstandsuitkering. Hij zou geen of te weinig informatie hebben gegeven over onderneming die hij wilde opzetten. De man krijgt ook een boete. Hij is het er niet mee eens en stapt naar de rechter. Die geeft hem ongelijk. Wat doet de Centrale Raad van Beroep (CRvB)?

DE GEMEENTE

Mijnheer sluit in 2014 een huurcontract voor een winkelpand. De gemeente onderzoekt daarop of hij nog wel recht heeft op de bijstandsuitkering die hij sinds 2012 ontvangt. Uit dit onderzoek blijkt dat hij met 2 broers een huurovereenkomst voor het winkelpand heeft gesloten. Hij wil er een loungecafé in beginnen. Zijn familie helpt hem bij de financiering. Mijnheer heeft zijn inlichtingenplicht geschonden van het opzetten van dit loungecafé niet te melden. De gemeente besluit op 7 januari 2016 om de bijstand in te trekken over de periode van 1 augustus 2014 tot 13 april 2015, de datum waarop de vergunning voor het loungecafé is afgewezen. De rechtbank Zeeland-West-Brabant is het daarmee eens. Samen met een terugvordering om een andere reden gaat het om 13.324,32 euro. Omdat de man zijn inlichtingenverplichting heeft geschonden, krijgt hij ook een boete van 5.467 euro. Dat was te veel, zegt de gemeente in hoger beroep. Het had 5.280,69 euro moeten zijn.

DE ADVOCaat VAN DE MAN

Mijnheer is op 1 augustus 2014 begonnen met de verbouwing van het winkelpand om er een loungecafé te kunnen beginnen. Hij heeft vanaf die datum een huurovereenkomst voor het winkelpand gesloten en diverse kosten voor het vestigen van het loungecafé gemaakt. Maar hij heeft daarbij niet de inlichtingenplicht geschonden. Hij heeft al in maart 2014 met medewerkers van het re-integratieproject Talent2Work gesproken over zijn plannen. Ook heeft hij een intakegesprek gehad met een medewerker van de afdeling zelfstandigen, bij wie hij meldde dat hij bezig was met een loungecafé. Verder heeft de man bij de gemeente op 6 januari 2015 een horecaverunning aangevraagd en daarbij open kaart gespeeld. Hij heeft voor de bekostiging van de bouwactiviteiten in het winkelpand een lening van 15.000 euro van zijn familie in Turkije gekregen. Toen de gemeente zijn horecaverunning afwees, heeft hij de inrichting van het café weggedaan. In september 2015 heeft hij zijn familie 11.000 euro terugbetaald.

CENTRALE RAAD VAN BEROEP (CRVB)

De gemeente heeft terecht de bijstandsuitkering ingetrokken en een deel teruggevorderd. Omdat de man zijn inlichtingenverplichting heeft geschonden, was de gemeente verplicht om hem een boete op te leggen. Bij het opleggen van die boete is de gemeente uitgegaan van een te hoog benadelingsbedrag. Het benadelingsbedrag is het bedrag dat een cliënt te veel aan bijstand heeft ontvangen doordat hij geen of verkeerde informatie heeft gegeven. De CRvB stelt zelf op basis van het juiste benadelingsbedrag een evenredige boete vast van 1.347,24 euro. Zij houdt daarbij rekening met de financiële omstandigheden van de man én met de invoering van de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet op 1 januari 2021. In deze wet wordt de beslagvrije voet verhoogd van 10 naar 5 procent. Hierdoor moet bij verrekening van te veel verstrekte bijstand 5 procent op de netto-uitkering worden ingehouden. Deze uitspraak van het CRvB betekent dat gemeenten die een boete opleggen en rechters die zelf een boete moeten vaststellen, moeten inspelen op de invoering van de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet.

Lees ook de volledige uitspraak van de Centrale Raad van Beroep: [ECLI:NL:CRVB:2020:1525](#)

1.9 EXTERN ONDERZOEK

Bij de Raad voor de rechtspraak komen jaarlijks veel aanvragen binnen voor medewerking aan wetenschappelijk onderzoek.

De medewerking van de Rechtspraak aan wetenschappelijke onderzoek heeft vaak betrekking op het verkrijgen van informatie in de vorm van gegevens, zoals uitspraken of kwantitatieve data. Soms wordt ook gevraagd om rechters of andere medewerkers van de Rechtspraak te kunnen interviewen.

De meeste aanvragen gaan over het strafrecht. In veel gevallen is de Rechtspraak in staat om medewerking aan wetenschappelijk onderzoek te verlenen. De Rechtspraak staat ten dienste van de samenleving en staat open voor onderzoek en kritische beschouwing. Vanwege beperkingen in capaciteit kan helaas niet altijd aan onderzoeksverzoeken worden voldaan. In overleg met de onderzoeker wordt dan gezocht naar een minder arbeidsintensieve manier om de benodigde informatie toch te kunnen aanleveren.

De Rechtspraak heeft in 2020 veel aandacht besteed aan het structureren van de beoordeling van de privacy- en beveiligingsaspecten van onderzoeksaanvragen.

In 2020 heeft de Raad 45 aanvragen ontvangen. Daarvan zijn er 30 toegewezen en 5 nog in behandeling. De resterende 10 aanvragen zijn afgewezen of om een andere reden niet doorggegaan. 1 onderzoek waaraan de Rechtspraak in 2020 heeft meegewerkt, is een onderzoek naar het effect van de coronacrisis op rechtspraak. Dit onderzoek van de Universiteit Utrecht, de Universiteit Leiden en de Radboud Universiteit gaat over het effect van de coronacrisis op rechtspraak en de positie van kwetsbare rechtszoekenden binnen het straf-, vreemdelingen- en civiele jeugdrecht.

RECHTSZAAK IX: GEEN PLAATS VOOR ONBEHOORLIJKE TAAL

Het taalgebruik van een gemachtigde is structureel beledigend. Na een waarschuwing heeft hij beterschap beloofd, maar inmiddels trekt hij weer van leer. Het gerechtshof 's-Hertogenbosch neemt een drastische beslissing.

DE GEMACHTIGDE

De gemachtigde staat belanghebbenden bij in bezwaar- en (hoger)beroepsprocedures over belastingen, vooral de belasting op auto's en motoren. Hij verricht de proceshandelingen en dient processtukken in. De man schrijft dingen als: 'De leden van de Hoge Raad der Nederlanden zijn kennelijk kraapuul van het allergeerste soort', en: 'De Hoge Raad is een gekende misdaadorganisatie.' Het hof 's-Hertogenbosch roept de gemachtigde tot de orde en vertelt hem dat hij weleens geweigerd zou kunnen worden als gemachtigde. Hij neemt daarop mondeling afstand van de beledigende taal en belooft beterschap. Vervolgens valt hij terug in oude gedrag. Het gerechtshof 's-Hertogenbosch vindt het genoeg geweest. Als hij geen bijstand meer magen verlenen aan belanghebbenden, dan zou dat volgens hem in strijd met artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Hierin is het recht op rechtsbijstand geregeld.

GERECHTSHOF 'S-HERTOGENBOSCH

Het taalgebruik van de gemachtigde is beledigend en verstoort de goede procesorde ernstig. Hij wordt geweigerd als gemachtigde in de meer dan 30 zaken waarin hij beledigende taal heeft gebruikt. Het gerechtshof heeft voorafgaand aan deze beslissing alle lopende dossiers waarin de gemachtigde optreedt beoordeeld op het taalgebruik. Het hof heeft daarbij een keuze gemaakt tot hoever grievende en beledigende opmerkingen wel of niet worden getolereerd. Het hof gaat voorbij aan sommige beledigingen, maar met name beledigingen waarbij instanties worden neergezet als criminele organisaties en 'hoerenkasten', overschrijden de fatsoensnormen. Bovendien kunnen het taalgebruik en het gedrag van de gemachtigde ertoe leiden dat een belanghebbende die hij vertegenwoordigt wordt benadeeld. Het verbod om iemand bij staan is niet in strijd met artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

De belastingplichtige wordt immers niet het recht op toegang tot de rechter ontnomen of de mogelijkheid ontnomen zich te laten adviseren, verdedigen en vertegenwoordigen. Hem wordt slechts de mogelijkheid ontnomen om zich door deze gemachtigde te worden bijgestaan. Met deze weigering wordt een legitiem doel nagestreefd, namelijk het waken voor onnodige en ernstige verstoring van de rechterlijke procedure. De belanghebbenden die door de beslissing van het gerechtshof niet langer worden bijgestaan door deze gemachtigde ontvangen daarvan bericht en krijgen de gelegenheid om een andere gemachtigde aan te wijzen.

Lees ook de volledige uitspraak van het gerechtshof 's-Hertogenbosch: [ECLI:NL:GHSHE:2020:892](#) (Zie ook Hoge Raad: [ECLI:NL:HR:2020:1730](#) en [ECLI:NL:HR:2021:141](#))

1.10 HRM & ORGANISATIEONTWIKKELING

Thuiswerken

Sinds maart 2020 werken veel medewerkers van de Rechtspraak structureel thuis als gevolg van de coronacrisis. Het intensieve en langdurige thuiswerken was nieuw voor de medewerkers van de Rechtspraak. Vóór corona werkte 11 procent regelmatig thuis, nu werkt 70 procent (zeer) regelmatig thuis. De overige 30 procent betrof medewerkers in kantoorgebonden functies, zoals bodes en beveiligers en administratief medewerkers. Daarnaast heeft een deel van de zittingen fysiek plaats gevonden, waardoor rechters en juridisch medewerkers (een deel van hun tijd) op kantoor hebben gewerkt.

De Rechtspraak heeft medewerkers toegerust op thuiswerken. Gedurende de coronacrisis heeft de Rechtspraak thuiswerkfaciliteiten zoals bureaustoelen, breedbeeldschermen en toetsenborden beschikbaar gesteld aan medewerkers die vanuit huis werken. Daarnaast wordt aandacht besteed aan sociale cohesie en aan de consequenties voor de mentale en fysieke gezondheid van medewerkers. De Rechtspraak verwacht dat thuiswerken in de toekomst structureel wordt. In 2021 zal een visie op thuiswerken worden geformuleerd.

Gerechtigde personeelsplanning

De Rechtspraak heeft te maken met een aantal personele uitdagingen op korte, middellange en lange termijn: een groot aantal medewerkers zal de Rechtspraak door pensionering verlaten. Daarnaast is er behoefte aan extra capaciteit, vanwege de ambitie om de achterstanden weg te werken, de doorlooptijden te verkorten, te werken met de professionele standaarden en werkdruk beheersbaarder te maken. In 2020 heeft de Rechtspraak op basis van een uitgebreide cijfermatige analyse de meerjarige vraag naar rechterlijk personeel in kaart gebracht. Op basis hiervan kan de Rechtspraak maatregelen formuleren om haar capaciteit en deskundigheid structureel op orde te houden. Hierover zal in 2021 besluitvorming plaats vinden. In 2020 is het initiatief genomen om de rio-opleiding voor kandidaten met veel werkervaring te verkorten. Eind 2020 heeft hierover besluitvorming plaatsgevonden.

Versterken arbeidsmarktpositie Rechtspraak

De arbeidsmarkt is volop in beweging. De manier waarop werving en selectie plaatsvindt verandert door toename van het gebruik van social media en afname van de traditionele wervingskanalen. In deze veranderende omgeving zal de Rechtspraak zich met een gemoderniseerde strategie herpositioneren op de arbeidsmarkt. Daarom heeft de Rechtspraak in 2020 een extern werkgevers-imago-onderzoek uitgevoerd. Op basis van dit onderzoek kan de Rechtspraak passende strategieën ontwikkelen om de veranderende arbeidsmarkt op passende wijze te benaderen.

Loopbaanontwikkeling gerechtsambtenaren

Naast inhoudelijk deskundige medewerkers is het voor de Rechtspraak belangrijk om te beschikken over voldoende gemotiveerde, betrokken, vitale en duurzaam inzetbare medewerkers. Eind 2020 is de projectgroep Loopbaanontwikkeling medewerkers Rechtspraak samengesteld. Het projectplan is eind 2020 vastgesteld en zal zich richten op loopbaanontwikkeling voor juridisch medewerkers, administratief medewerkers en medewerkers bedrijfsvoering. Verder is er in 2020 een uitgebreide dialoog gevoerd tussen bestuurders, juridisch medewerkers en medezeggenschap over de rol en positie van de juridisch medewerkers binnen de Rechtspraak.

Versterken diversiteit en inclusie

Herkenbaarheid vergroot het gezag van, het draagvlak voor en het vertrouwen in de Rechtspraak. Meer diversiteit kan daaraan bijdragen. De Rechtspraak wil een inclusieve organisatie zijn, waarin iedereen zich thuis voelt. In 2020 heeft de Rechtspraak diverse onderzoeken laten uitvoeren, op basis waarvan de effectiviteit van het gevoerde diversiteitsbeleid in kaart wordt gebracht. Bovendien blijft de Rechtspraak zich inspannen om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werkgelegenheid te bieden, zie voor meer informatie daarover paragraaf 2.2.2.

Benoemingen Rechtspraakbestuurders

Sinds 2019 wordt binnen de Rechtspraak een dialoog gevoerd over de benoemingsprocedure van gerechtsbestuurders. Het doel van die gesprekken is te bezien of er ruimte is om de procedure te verbeteren door de invloed van rechters en gerechtsambtenaren, draagvlak en transparantie te vergroten. In 2020 heeft de Raad van State een advies uitgebracht over deze kwestie. Dit advies is hier te bekijken, en is tijdens de dialoog besproken. In 2020 heeft de Rechtspraak beleid vastgesteld waarmee de procedures transparanter worden. Daarbij is een werkwijze vastgesteld die bepaalt dat de Raad een vacaturetekst opstelt op basis van een uitgebreide en inhoudelijke profielschets.

Begin 2021 heeft de dialoog geresulteerd in de vaststelling van een tijdelijke procedure. Deze procedure bepaalt dat vertegenwoordigers van de lokale gerechtsvergadering, de lokale ondernemingsraad en het lokale gerechtsbestuur een kandidaatsbestuurder aanbevelen bij de Raad. De vertegenwoordigers van de gerechtsvergadering hebben een doorslaggevende stem. De Raad kan het onderbouwde advies van de vertrouwenscommissie overnemen of afwijzen. Bij overname van het advies wordt de kandidaat voor benoeming aanbevolen aan de minister van Justitie en Veiligheid.

Werving en selectie rechters en raadsheren (in opleiding)/-plaatsvervanger

Als gevolg van een evaluatie door de Rijksuniversiteit Groningen, is in 2020 gewerkt met een nieuwe volgorde van het selectieproces voor vaste rechter/raadsheren: lokale selectie komt nu in het begin in plaats van aan het einde van de selectieprocedure. De landelijke instrumenten van assessment en eindgesprekken met de Landelijke Selectiecommissie Rechters (LSR) komen aan het einde van de selectieprocedure. De reacties in de gerechten hierop zijn overwegend positief.

Door de leden van de LSR is in 2020 de nodige aandacht besteed aan training en bewustwording op het gebied van cultuurwaardevrij selecteren. Dit is een belangrijke maatregel in het kader van de versterking van de inclusieve diversiteit van de Rechtspraak.

De coronamaatregelen hebben het noodzakelijk gemaakt om de selectiegesprekken via Skype te voeren. Dat is niet ideaal. Toch blijkt het mogelijk om op deze manier geschikte kandidaten te koppelen aan de opleidingsruimte. Van kandidaten horen we positieve reacties op het feit dat de Rechtspraak ook in coronatijd de werving en selectie van rechters/raadsheren heeft voortgezet.

En dan de cijfers: Ondanks de crisis heeft de Rechtspraak de rio-opleiding (digitaal) kunnen voortzetten. Daardoor zijn de gerechten in staat geweest om ruim 110 nieuwe rio's in opleiding te nemen. Daarnaast zijn in 2020 78 nieuwe rechterlijke ambtenaren benoemd. Daarmee is de Rechtspraak in staat gebleken de openstaande vacatures (grotendeels) te vervullen.

2

DE RECHTSPRAAK IN CIJFERS

Hieronder volgt in paragraaf 2.1 een cijfermatig overzicht van 2020 over de inkomende en afgehandelde zaken, productie, mediation, productiviteit en kosten, werkvoorraden, kwaliteitsnormen, publicatiegraad, appelpercentages en wrakingsverzoeken. In paragraaf 2.2 worden personele cijfers weergegeven en in paragraaf 2.3 wordt ingegaan op bedrijfsvoeringsaspecten zoals financiën, duurzaamheid, social responsibility, datalekken, klachten en verschillende risico's. Daarna volgen in paragraaf 2.3 meer cijfermatige aspecten zoals de kostenspecificatie, product-groeprij en minutentarieven.

De coronacrisis heeft in 2020 groot effect gehad op de gang naar de rechter en de processen binnen de Rechtspraak. Dit heeft invloed gehad op bijvoorbeeld de instroom van zaken, productie, doorlooptijden, inzet van personeel en de financiën. Het trekken van conclusies op basis van de cijfers over 2020 is daarvoor moeilijk, omdat niet altijd duidelijk is hoe de ontwikkelingen zonder de effecten van corona en de daarvoor genomen maatregelen zouden zijn geweest.

2.1 HET RECHTSPREKEN

2.1.1 Inkomende en afgehandelde zaken

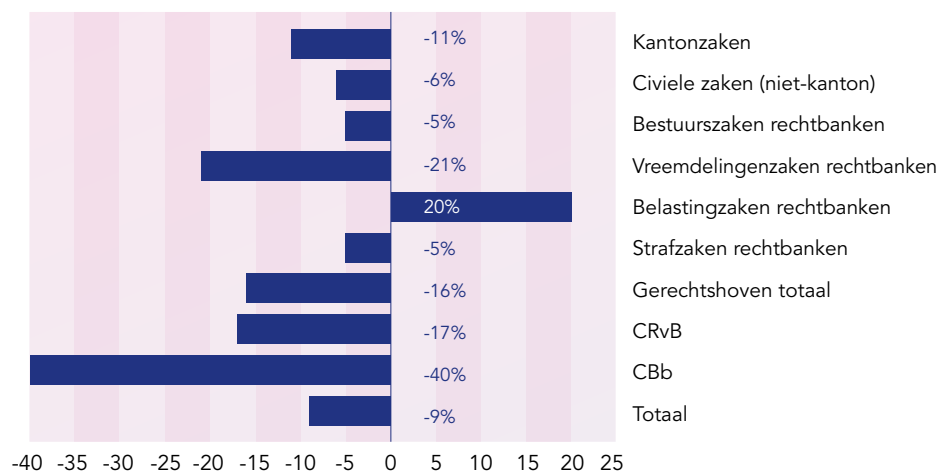
A. Inkomende zaken

Algemeen beeld van de ontwikkeling van inkomende zaken

In totaal werden in 2020 ruim 1,39 miljoen zaken aangebracht bij de gerechten¹, ongeveer 143.000 zaken minder dan in 2019. De maatregelen om verspreiding van het coronavirus te beteugelen, hebben een rol gespeeld bij de afname van het aantal nieuw aangebrachte zaken. In figuur 1 en tabel 1 is te zien dat voor de meeste rechtsgebieden het aantal ingekomen zaken in 2020 lager was dan in 2019. Deze afname was bij sommige rechtsgebieden fors, zoals bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb), vreemdelingenzaken bij de rechtbanken, de Centrale Raad van Beroep (CRvB), zaken bij de gerechtshoven en bij kantonzaken. Alleen bij belastingzaken, aangebracht bij de rechtbanken, was er een forse stijging van het aantal ingekomen zaken. De ontwikkelingen per rechtsgebied die het meest in het oog springen, worden hieronder beschreven.

¹ Een klein deel van het aantal ingekomen zaken en productie valt buiten de gepresenteerde overzichten. Het betreft de bijzondere kamers, megazaken en het werk van de rechter-commissaris in strafzaken. Ook akten en verklaringen zijn buiten beschouwing gelaten.

Figuur 1. Procentuele ontwikkeling van inkomende zaken 2020 t.o.v. 2019

Kantonzaken

In 2020 werden in totaal circa 847.000 kantonzaken aangebracht; dit was fors minder dan in 2019. De afname was vooral fors bij strafzaken (55 procent) en handelszaken (19 procent). Vanaf half maart kwamen nog heel weinig strafzaken binnen door de gedeeltelijke sluiting van de rechtbanken in verband met de coronamaatregelen. Vanaf september steeg het aantal ingekomen strafzaken pas weer fors. Het aantal inkomende familiezaken (vrijwel volledig bewinds-handelingen) en Mulderzaken² (verkeersboetes) bleef ongeveer gelijk aan het aantal in 2019. Binnen de handelszaken namen de zaken rond beëindiging arbeidsovereenkomst wel toe met 11 procent naar ruim 2.600 zaken. De Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) die in 2020 inging, kan hierbij een rol hebben gespeeld.

² Mulderzaken gaan over lichte verkeersovertredingen en onverzekerd rijden. Procedures over verkeersboetes vallen niet allemaal onder Mulderzaken. Het zijn belastingzaken als ze zijn gefiscaliseerd.

Civiele rechtszaken bij de rechtbanken

Het aantal ingekomen civiele zaken dat niet onder kanton valt, was in 2020 met bijna 243.000 zaken 6 procent minder dan in 2019.

Er was in 2020 een forse afname (13 procent) van het aantal nieuw ingekomen handelszaken. Vooral het aantal verzoekschriften insolventies (faillissementen, surseances van betaling en schuldsaneringsregelingen) nam sterk af met 23 procent. In het verlengde daarvan nam ook het aantal toezichten op afwikkeling van insolventies (faillissementen, surseances van betaling en schuldsanerings-regelingen) sterk af (26 procent). Net als in 2018 en 2019 was er ook in 2020 een forse daling van schuldsaneringsregelingen (35 procent, circa 1.650 zaken). Opvallend is dat ook het aantal toezichten op afwikkelingen van surseances van betaling (19 procent) en faillissementen (18 procent), naar circa 3.900 fors afnam.

Het aantal nieuw ingekomen rekestten aan de voorzieningenrechter nam met 10 procent af.

In totaal daalde het aantal nieuw aangebrachte familierechtelijke procedures met 3 procent tot ruim 181.000. Zowel het aantal aangebrachte echtscheidings-zaken (7 procent), als zaken betreffende gezag (5 procent), alimentatiezaken (4 procent) en Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen (BOPZ) en de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (WVGZ)-zaken (3 procent) daalde licht tot matig. Het aantal zaken betreffende ondertoezichtstelling (OTS) en zaken rond de omgangsregeling bleven ongeveer gelijk aan het aantal in 2019.

Bestuursrechtelijke rechtszaken bij de rechtbanken

In 2020 kwamen bij de rechtbanken op het gebied van het bestuursrecht ruim 98.000 zaken binnen, een daling van 5 procent in vergelijking met 2019. Het aantal nieuw ingekomen vreemdelingzaken daalde in 2020 fors met 21 procent (circa 8.700 zaken). Het aantal ingekomen 'reguliere' bestuurszaken daalde met 5 procent. Het aantal nieuw aangebracht belastingzaken steeg met 20 procent fors.

Bij 'reguliere' bestuurszaken namen bijna alle typen zaken af of bleven gelijk met het aantal ingekomen zaken in 2019. De afname was vooral groot bij

ambtenarenzaken; deze namen met 40 procent af tot circa 850 zaken. Deze daling heeft te maken met de invoering van de Wnra in 2020. Na een afname in 2018 en 2019, was er wel een forse stijging van het aantal zaken rond de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) van 12 procent naar bijna 3.600 zaken.

Bij belastingzaken stegen nieuw aangebrachte belastingzaken lagere overheden fors met 45 procent, terwijl rijksbelastingzaken afnamen met 5 procent. De forse stijging bij belastingzaken lagere overheden is voor een groot deel te verklaren door een toename van Wet waardering onroerende zaken (WOZ)-zaken met ongeveer 5.000 (61 procent). Deze toename van WOZ-zaken is weer voor een groot deel veroorzaakt door een cluster van circa 3.600 zaken bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant.

Het aantal ingekomen vreemdelingenzaken nam in 2020 met 21 procent sterk af tot ruim 32.000. Deze afname komt door de daling van de asielinstream als gevolg van de beperking in de reisbewegingen door de coronacrisis en een achterblijvende uitstroom van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). De grootste afname was bij algemeen korte asielprocedures (43 procent) en bij de zogenoemde Dublinzaken (40 procent), waarbij aanvragers via andere Europese landen binnenkomen. Het aantal bewaringszaken nam met 28 procent af en het aantal reguliere zaken met 6 procent. Het aantal verlengde asielprocedures nam wel toe, met 17 procent naar ruim 7.000 zaken. Dat is grotendeels het gevolg van een fors aantal (circa 800) beroepen waarop niet tijdig werd beslist door de IND.

Strafzaken bij de rechtbanken

Het aantal ingekomen strafzaken daalde in 2020 met 5 procent tot een kleine 159.000 zaken. Dit aantal bevat niet alleen de behandeling op zitting van de hoofdzaak, maar ook allerlei 'nevenproducten', zoals vorderingen en rekestes. Het aantal nieuw aangebrachte hoofdzaken (de ter zitting gebrachte zaken) daalde veel sterker, namelijk met 19 procent naar ongeveer 79.000 zaken. Het aantal ontnemingsvorderingen daalde ook sterk, met 35 procent. Vooral in april en in mei, toen de rechtbanken deels gesloten waren in verband met

de coronamaatregelen, kwamen er weinig zaken binnen. Het aantal raadkamerzaken gevangenhouding steeg juist sterk met 20 procent.

Zaken bij de gerechtshoven

Het totaal aantal aangebrachte hoger beroepszaken bij de gerechtshoven daalde met ongeveer 41.800 zaken ten opzichte van 2019 (16 procent). Vooral de afname bij belastingzaken was met 30 procent (circa 1.530 zaken) fors. Dit kwam door een sterke daling van het aantal WOZ-zaken (een kleine 600 zaken; een afname van 49 procent) en zakte daarmee weer naar het niveau van 2017 en 2018. Dat geldt ook voor belasting op personenauto's en motorrijwielen (bpm)-zaken (ruim 800 zaken, 59 procent), die daalden naar het niveau van 2018. Ook het aantal strafzaken daalde fors met 17 procent naar een kleine 27.000 zaken. Het aantal handelszaken in hoger beroep nam af met 10 procent. Net als de voorgaande jaren daalde het aantal zaken rondom schuldsanering weer fors, in 2020 met 42 procent ten opzichte van 2019. Het aantal familie-zaken nam met 9 procent af, hoewel het aantal zaken betreffende ondertoezichtstelling toenam met 9 procent en het aantal zaken betreffende gezag en omgang ongeveer gelijk bleef.

Zaken bij de bijzondere colleges

De CRvB oordeelt in hoger beroep over geschillen op het terrein van de sociale verzekeringen, sociale voorzieningen en ambtenarenzaken. Daarnaast is de CRvB rechter in eerste en enige aanleg in geschillen over de uitvoering van wetten voor oorlogs- en vervolgingsgetroffenen, enkele bijzondere pensioenen en voor beroepen van rechterlijke ambtenaren. De nieuw aangebrachte zaken namen in 2020, net als in 2018 en 2019, behoorlijk af met 17 procent tot circa 4.600.

Het CBb oordeelt over geschillen op het terrein van het sociaaleconomisch bestuursrecht. Daarnaast is het CBb hoger beroepsinstantie voor uitspraken op het gebied van een aantal specifieke wetten, zoals de Mededingingswet en de Telecommunicatiewet. In 2020 daalde het aantal inkomende zaken bij het CBb net als in 2019 fors met 40 procent, tot circa 1.200 zaken. Dit kwam grotendeels door een verdere forse daling van het aantal fosfaatzaken in 2020.

Tabel 1: Aantal ingekomen zaken in 2016-2020 (afgerond op tientallen)

	2016	2017	2018	2019	2020	Groei 2020
Kantonzaken rechtbanken	946.260	982.370	946.100	949.260	846.670	-11%
Handelszaken (incl. arbeidszaken en kort gedingen)	450.370	368.980	342.390	358.310	289.760	-19%
Familiezaken	403.170	506.620	501.660	491.380	492.660	0%
Strafzaken	52.690	59.400	59.110	64.760	29.340	-55%
Mulderzaken (excl. adres onbekend)	40.040	47.370	42.940	34.810	34.910	0%
Civiele zaken (niet-kanton) rechtbanken	278.970	268.090	255.890	258.740	242.660	-6%
Handelszaken*	43.840	39.640	35.930	34.300	29.980	-13%
Toezicht afwikkeling insolventies**	16.560	13.590	10.640	9.600	7.080	-26%
Familiezaken	185.030	183.660	180.870	187.610	181.120	-3%
Rekesten aan de voorzieningenrechter***	33.530	31.200	28.440	27.230	24.480	-10%
Bestuurszaken rechtbanken	111.700	97.630	96.620	103.760	98.480	-5%
Bestuurszaken	48.490	41.100	37.000	36.940	35.230	-5%
Vreemdelingenzaken	30.760	31.980	33.410	40.970	32.270	-21%
Belastingzaken	32.450	24.550	26.220	25.850	30.980	20%
Strafzaken (niet-kanton) rechtbanken	176.950	169.170	162.740	168.140	159.480	-5%
Gerechtshoven en bijzondere colleges	65.240	62.390	59.860	57.530	47.570	-17%
Handelszaken	9.000	8.230	7.670	7.040	6.330	-10%
Familiezaken	5.420	5.210	5.130	5.340	4.860	-9%
Belastingzaken	6.690	3.870	3.960	5.140	3.610	-30%
Strafzaken	34.580	34.790	33.340	32.440	26.970	-17%
CRvB	8.220	8.390	6.740	5.500	4.560	-17%
CBb	1.330	1.900	3.020	2.080	1.240	-40%
Totaal Rechtspraak	1.579.120	1.579.650	1.521.210	1.537.430	1.394.860	-9%

* Inclusief verzoekschriften insolventies. In tegenstelling tot jaarverslag 2019 en eerdere jaren wordt toezicht op afwikkeling insolventies nu apart getoond in de tabel en staan bepaalde kort gedingen die eerst onder handelszaken stonden nu onder rekesten aan de voorzieningen rechter. CBb zaken zijn niet meegenomen in de jaarverantwoording naar het ministerie van Justitie en Veiligheid, omdat deze buiten de P x Q financiering vallen

** Toezicht op afwikkeling van insolventies (faillissementen, surseances van betaling en schuldsaneringsregelingen).

*** Bepaalde rekestten aan de voorzieningenrechter (kort gedingen), die in jaarverslag 2019 en eerdere jaren waren ingedeeld bij handelszaken, zijn nu ingedeeld bij rekestten aan de voorzieningen rechter

B. Productie in aantal zaken

Productie per rechtsgebied

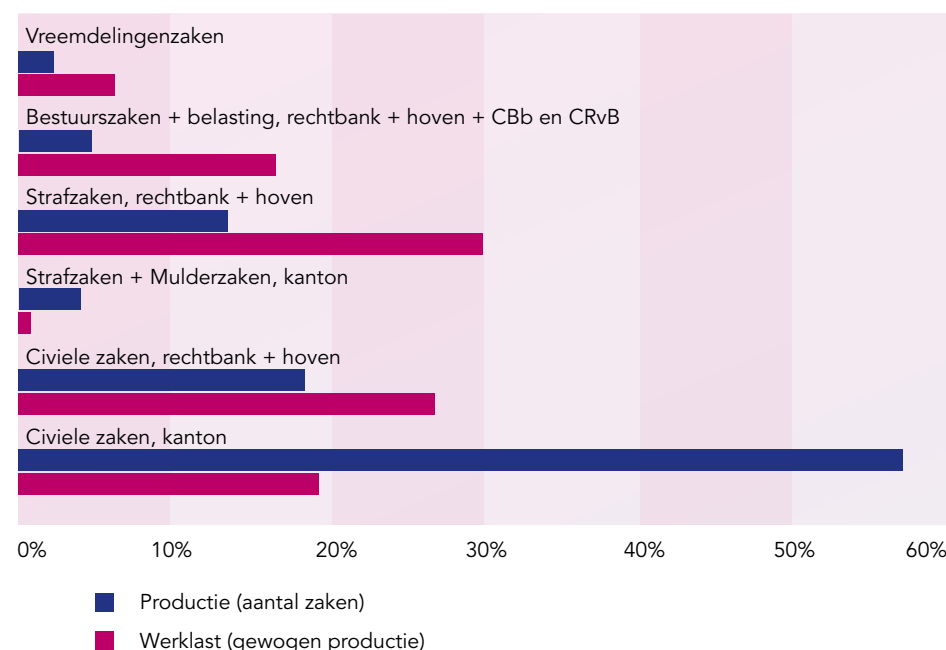
Inkomende zaken worden behandeld en afgedaan. De meeste zaken bij de Rechtspraak worden gefinancierd als ze worden afgedaan. Het aantal zaken dat de Rechtspraak gefinancierd krijgt, wordt ook wel productie genoemd. Sommige zaken worden echter bij instroom gefinancierd. Dit geldt voor toezicht op de afwikkeling van insolventies (faillissementen, surseances van betaling en schuldsaneringsregelingen), omdat de afwikkeling van de insolventies lang kan duren. Er zit daarom een klein verschil tussen productie in aantal zaken en het aantal afgehandelde zaken.

Figuur 2 toont de verdeling van de productie over de verschillende rechtsgebieden. Naast de absolute aantallen zaken in de blauwe balken, is ook de verdeling van de werklast over de verschillende rechtsgebieden (in de roze balken) weergegeven. Werklast is een gewogen productiemaat, die rekening houdt met verschil in bewerkelijkheid van verschillende zaken. Kantonzaken zijn relatief licht (minder bewerkelijk, dus lage werklast), terwijl bestuurszaken en hoger beroepen vaak meer werk kosten (bewerkelijker zijn, dus hoge werklast).

Het aantal kantonzaken is het grootst. Het feit dat voor kantonzaken het aandeel in werklast in minuten zoveel kleiner is, geeft aan dat dit relatief lichte zaken zijn. Is de roze balk in de figuur echter hoger dan de blauwe balk, zoals bij de civiel, straf en bestuur, dan betekent dit dat relatief zware zaken zijn behandeld.

Hoewel strafzaken in de media en bij het publiek meestal meer aandacht krijgen, blijkt dat in 2020 76 procent van de zaken in de gerechten civiel-rechtelijk van aard was. Dit zijn handelsgeschillen en familiezaken (inclusief civiele kantonzaken). Het aandeel strafzaken bedroeg 17 procent en de resterende 7 procent betrof bestuurszaken, vreemdelingenzaken en belastingzaken. Het aandeel strafzaken nam iets af en het aandeel civiele zaken nam in 2020 iets toe vergeleken met de verdeling in 2019.

Figuur 2. Aandeel productie en werklast per rechtsgebied 2020

Gewogen naar werklast is de verdeling anders. De behandeling van civiele zaken zorgt dan namelijk voor bijna de helft (46 procent) van de werklast, de behandeling van strafzaken voor 31 procent en de behandeling van bestuurszaken inclusief belastingzaken en vreemdelingenzaken voor 23 procent van de werklast.

Hoewel in 2020 in hoeveelheid het aandeel civiele zaken licht toenam en aandeel strafzaken licht afnam in vergelijking met 2019, nam bij het aandeel civiele zaken in werklast licht af en van strafzaken juist licht toe. Binnen de rechtsgebieden kunnen ook verschuivingen plaatsvinden. Zo nam bij bestuursrecht in 2020 het aandeel vreemdelingenzaken in de werklast af, nadat het voorgaande jaren juist was toegenomen.

Tabel 2: Aantal afgehandelde zaken 2016-2020 (afgerond op tientallen)

	2016	2017	2018	2019	2020	Groei 2020
Kantonzaken rechtbanken	973.250	969.050	960.310	959.320	835.080	-13%
Handelszaken (incl. arbeidszaken en kort gedingen)	451.930	374.680	339.820	354.810	283.300	-20%
Familiezaken	408.810	488.800	516.420	498.000	497.500	0%
Strafzaken	53.150	59.460	59.330	66.310	29.630	-55%
Mulderzaken (excl. adres onbekend)	59.370	46.120	44.750	40.200	24.650	-39%
Civiele zaken (niet-kanton) rechtbanken	279.490	269.600	256.900	257.370	240.860	-6%
Handelszaken*	44.220	40.570	37.150	35.170	29.090	-17%
Toezicht afwikkeling insolventies**	16.560	13.590	10.640	9.600	7.080	-26%
Familiezaken	185.390	184.010	180.700	185.450	180.200	-3%
Rekesten aan de voorzieningenrechter***	33.310	31.430	28.400	27.160	24.490	-10%
Bestuurszaken rechtbanken	106.700	103.280	92.970	97.250	83.740	-14%
Bestuurszaken	49.930	44.530	37.880	35.210	30.690	-13%
Vreemdelingenzaken	29.730	30.770	33.230	38.350	31.310	-18%
Belastingzaken	27.050	27.970	21.860	23.690	21.740	-8%
Strafzaken (niet-kanton) rechtbanken	174.650	169.880	164.660	167.330	158.820	-5%
Gerechtshoven en bijzondere colleges	65.910	61.510	58.730	56.310	49.050	-13%
Handelszaken	8.880	8.630	7.950	7.740	6.570	-15%
Familiezaken	5.040	5.470	5.450	5.140	4.970	-3%
Belastingzaken	7.430	4.680	3.770	3.720	4.180	12%
Strafzaken	35.670	33.970	31.880	30.860	25.480	-17%
CRvB	7.920	7.460	7.820	6.910	5.510	-20%
CBb	980	1.300	1.860	1.940	2.340	21%
Totaal Rechtspraak	1.600.010	1.573.310	1.533.570	1.537.580	1.367.550	-11%

* Inclusief verzoekschriften insolventies. In tegenstelling tot jaarverslag 2019 en eerdere jaren wordt toezicht op afwikkeling insolventies nu apart getoond in de tabel en staan bepaalde kort gedingen die eerst onder handelszaken stonden nu onder rekesten aan de voorzieningen rechter.

** Toezicht op afwikkeling van insolventies (faillissementen, surseances van betaling en schuldsaneringsregelingen). Deze zaken worden in tegenstelling tot alle andere zaken gefinancierd bij instroom, waardoor productie gelijk is aan de instroom

*** Bepaalde rekesten aan de voorzieningenrechter (kort gedingen), die in jaarverslag 2019 en eerdere jaren waren ingedeeld bij handelszaken, zijn nu ingedeeld bij rekesten aan de voorzieningen rechter

In tabel 2 is de productie in aantal zaken weergegeven. Vanwege de verminderde instroom van zaken en de verstoorde verwerking door de coronacrisis, ligt de productie sterk lager dan in 2019. Alleen belastingzaken bij de gerechtshoven en het CBb zagen groei.

Vooraf de afname van productie van kantonstrafzaken was fors, namelijk 55 procent. De totale productie van strafzaken bij de rechtbanken en hoven daalde licht, maar als we naar de productie van de hoofd zaken (de ter zitting gebrachte zaken) en de ontnemingsvorderingen kijken, was er wel een sterke daling. De productie van strafhoofd zaken bij de rechtbanken daalde met 21 procent, ontnemingen met 37 procent en strafhoofd zaken en ontnemingen bij de hoven met 20 procent.

Tabel 3: Productiegroei naar instantie en rechtsgebied 2020

	Groei zaken %	Groei werklast (prijsbeweging)
Rechtbanken	-11%	-15%
Kantonzaken rechtbanken	-13%	-11%
Civiele zaken (niet-kanton) rechtbanken	-6%	-11%
Strafzaken (niet-kanton) rechtbanken	-5%	-20%
Bestuurszaken rechtbanken (incl. belasting- en vreemdelingenzaken)	-14%	-17%
Appelcolleges	-13%	-14%
Civiele zaken	-10%	-10%
Belastingzaken	12%	5%
Strafzaken	-17%	-20%
CRvB	-20%	-21%
CBb	21%	-
Totaal	-11%	-15%

Waar tabel 2 de productie in aantal zaken per rechtsgebied toont voor de periode 2016-2020, toont tabel 3 de procentuele groei of daling van het aantal afgehandelde zaken en van de werklast ten opzichte van 2019. Hierbij zijn productie-aantallen van zowel 2019 als 2020 gewogen met dezelfde wegingsfactoren, gebaseerd op het huidige bekostigingsmodel.

De werklast (het gewogen volume afgehandelde zaken) is met 15 procent nog sterker afgenomen dan het aantal zaken, vooral bij straf- en civiele zaken van de rechtbanken. Dit betekent dat relatief zware (meer bewerkelijke) zaken nog sterker afnamen dan het aantal relatief lichte (minder bewerkelijke) zaken. De relatieve bewerkelijkheid (werklastontwikkeling ten opzichte van zaakontwikkeling) nam alleen heel licht toe bij de kantonzaken.

Productie ten opzichte van de afspraken met de minister van JenV

De Rechtspraak wordt gefinancierd voor het afdoen van zaken (productie). Daarover worden afspraken gemaakt met de minister van Justitie en Veiligheid. Die afspraken zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op voorspellingen van het aantal zaken dat zal worden aangebracht. Deze voorspellingen worden samen met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) op basis van prognosemodellen berekend. Na afloop van het boekjaar vindt verrekening plaats van de werkelijke productie ten opzichte van de afspraken. Als de Rechtspraak meer zaken behandelt, dan krijgt de Rechtspraak een aanvullende financiering. Worden er minder zaken behandeld dan afgesproken, dan moet er worden terugbetaald. In tabel 4 is weergegeven hoe de productie in aantal zaken in 2020 zich verhoudt tot de afspraken die hierover met de minister zijn gemaakt.

Tabel 4: Productie in aantal zaken in 2020 ten opzichte van de afspraken met de minister van JenV (afgerond op tientallen)

	Begroting afspraken in aantallen	productie in aantallen	Productie t.o.v. afspraken
Rechtbanken	1.476.350	1.318.500	89%
Kantonzaken	945.790	835.080	88%
Civiele zaken	248.450	240.860	97%
Reguliere bestuurszaken	33.330	30.690	92%
Vreemdelingenzaken	49.540	31.310	63%
Belastingzaken	23.590	21.740	92%
Strafzaken excl. overtredingen	175.650	158.820	90%
Gerechtshoven	47.670	41.200	86%
Civiele zaken	11.710	11.540	99%
Strafzaken	31.120	25.480	82%
Belastingzaken	4.840	4.180	86%
CRvB	5.670	5.510	97%
Totaal	1.529.690	1.365.200	89%

In 2020 lag de productie in aantal zaken ongeveer 11 procent lager dan was afgesproken met de minister. In alle rechtsgebieden was de productie lager dan de afspraken. Vooral bij vreemdelingenzaken was het verschil het grootst. Daar lag de productie 37 procent lager dan afgesproken. Door de reisbeperkingen kwamen minder asielzoekers en vreemdelingen het land binnen. Bij civiele zaken, zowel rechtbanken als hoven en het CRvB, lag de productie in aantal zaken in beperkte mate onder de afspraken

De Rechtspraak krijgt in eerste instantie per afgesproken zaak een bedrag en na afloop van het jaar wordt op basis van de werkelijk productie afgerekend.

2.1.2 Mediation naast rechtspraak en mediation in strafzaken

De rol van de Rechtspraak in de samenleving ontwikkelt zich voortdurend. De Rechtspraak zoekt steeds naar verbinding met de samenleving. Conflictdiagnose en regievoering door de rechter zijn daarbij instrumenten met als doel geschillen en conflictoplossing op maat. Deze geschiloplossing kan vorm krijgen door mediation naast rechtspraak. In civiele en bestuursrechtelijke zaken is dat al langere tijd het geval. De rechter beslist, schikt óf verwijst in die zaken naar mediation. Dit kan op elk moment in de procedure plaats vinden. Daarnaast is soms ook een combinatie mogelijk van mediation en rechtspraak.

Mediation in strafzaken is een samenwerkingsverband tussen het OM en de Rechtspraak (waarin zowel de officier en de rechter verwijzer zijn). Inmiddels is ook mediation in strafzaken een reguliere voorziening die voor partijen kosteloos is. Deze voorziening wordt gefinancierd door het ministerie van JenV, waarbij de mediationbureaus bij de gerechten een vergoeding ontvangen voor de werkzaamheden die zij verrichtten in het kader van de aanmelding.

Het beleidskader ‘Herstelrecht voorziening in het strafrecht’ bepaalt dat in iedere lopende strafzaak waar een herstelbereidheid of een herstelbehoefte bij de betrokken partijen is, eerst de mogelijkheid van mediation moet worden onderzocht. Mensen hebben soms meer nodig dan alleen een oordeel van de rechter. Verdachte en slachtoffer krijgen de kans om onder begeleiding van 2 speciaal daarvoor opgeleide mediators met elkaar in gesprek te gaan en op die manier te werken aan emotioneel en financieel herstel. Een verdachte die spijt heeft, kan zijn verantwoordelijkheid nemen. Een slachtoffer dat kampt met de gevolgen van wat er is gebeurd, kan de verdachte daarmee confronteren en antwoorden krijgen op de vragen waar hij mee zit. De uitkomst van de mediation wordt teruggekoppeld aan de officier van justitie of rechter.

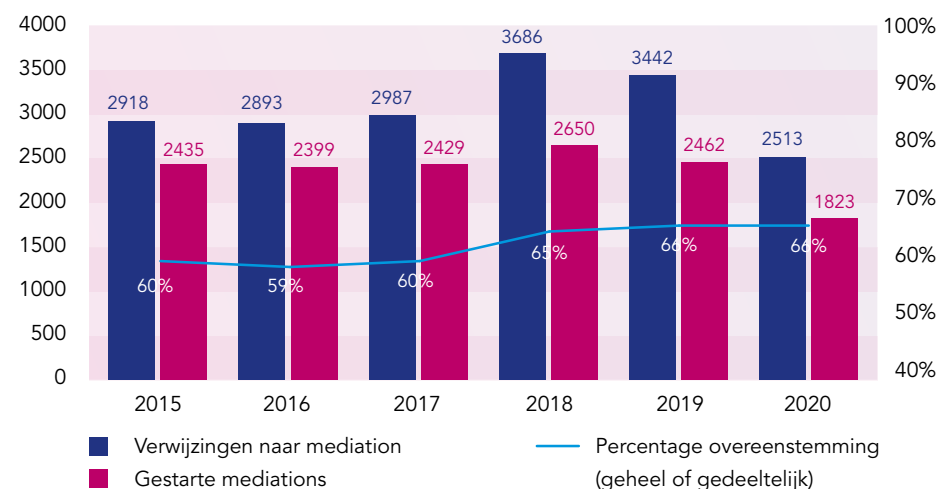
Bij elk gerecht is een mediationbureau ingericht dat zich bezighoudt met de verwijzingen naar mediation en daaraan gerelateerde vormen van conflictoplossing. De mediationbureaus zijn laagdrempelig benaderbaar voor mensen van

binnen en buiten de organisatie, de mediationfunctionarissen werken rechtsgebied overstijgend en communiceren in klare taal. Hieronder wordt het landelijk beeld weergegeven van het aantal mediations.

Tabel 5: Aantal mediations landelijk en per rechtsgebied

Totaal gerechten	Aantal verwijzingen	Aantal verwijzingen	Gestarte mediations	Afgerond mediations	Percentag volledige overeenstemming	Percentage overeenstemming Met schadevergoeding (Straf)	Percentage gedeeltelijke overeenstemming	Percentag zonder overeenstemming
	jan-aug 2020	jan-aug 2019	jan-aug 2020	jan-aug 2020	jan-aug 2020	jan-aug 2020	jan-aug 2020	jan-aug 2020
Bestuur	32	49	28	40	45,0	0,0	0,0	55,0
Civiel - familie en jeugd	1.115	1.692	979	935	45,6	0,0	10,9	43,5
Civiel - handel	143	152	124	113	35,4	0,0	4,4	60,2
Kanton	53	88	37	41	48,8	0,0	4,9	46,3
Straf	1151	1.489	637	666	56,6	23,9	4,7	14,9
MER	18	16	18	0	-	-	-	-
Totaal	2.513	3.486	1.823	1.795	49,1	8,9	7,8	34,3

Figuur 3: Mediations

In tabel 5 wordt het landelijk beeld weergegeven van het aantal mediations in 2020, ten opzichte van 2019. Het totaal aantal verwijzingen naar mediation was in 2020 fors lager dan in 2019: 2513 in 2020 tegenover 3442 in 2019, een afname van zo'n 28 procent. Een dergelijke afname heeft zich sinds de start van de verwijzingsvoorziening "Mediation naast rechtspraak" niet eerder voorgedaan en is overduidelijk een gevolg van de maatregelen die zijn getroffen in verband met de verspreiding van het coronavirus. Hoewel er verschillen zijn per rechtsgebied is het aantal verwijzingen in alle rechtsgebieden gedaald. Voor mediation in jeugdstrafzaken was echter sprake van een stijgende trend.

Ondanks de coronamaatregelen bleef het aanmelden voor mediation naast rechtspraak en mediation in strafzaken per mail mogelijk en kon

telefonisch contact gelegd worden met de betrokken partijen. De live mediations konden echter pas gepland worden als de beperkende maatregelen niet meer zouden gelden. Voor mediation naast rechtspraak zijn de mogelijkheden van online-mediation om die reden onderzocht en voor de duur van de coronacrisis staat het de mediationbureaus, mediators en partijen vrij (met inachtneming van een aantal waarborgen) gebruik te maken van de mogelijkheid om mediations op afstand (lees: online) te laten plaatsvinden. Voor mediation in strafzaken behoort online mediation niet tot de mogelijkheden, gezien de bijzondere situatie van mediation in strafzaken, omdat dit onvoldoende kwaliteitswaarborgen biedt.

Van alle verwijzingen (landelijk) leidde 72,5 procent ook daadwerkelijk tot de start van een mediation. Dat is een fractie meer dan in de afgelopen jaren het geval was.

Het percentage van het aantal mediations, dat met volledige of gedeeltelijke overeenstemming werd afgesloten, is gelijk gebleven: 66 procent. Voor alle rechtsgebieden samen lag het percentage volledige overeenstemming (al dan niet met afspraken over schadevergoeding) op 58 procent en het percentage gedeeltelijke overeenstemming op 8 procent. Een belangrijke oorzaak van dit hoge slagingspercentage is het grote aandeel van Mediation in strafzaken (MiS), waar dit percentage al jaren zeer hoog is: ruim 85 procent van de mediations in strafzaken werd met volledige of gedeeltelijke overeenstemming afgesloten (80,5 procent resp. 4,7 procent). Het belangrijkste argument voor de rechter om de zaak naar een mediator te verwijzen is het feit dat partijen in de toekomst met elkaar verder moeten (bijna 52 procent). Ook de gedachte, dat een rechterlijke uitspraak geen echte oplossing biedt voor het conflict, wordt regelmatig als reden genoemd (41,5 procent).

Voor de deelnemende partijen zijn het advies van de rechter (43 procent), de relatie met de wederpartij (19 procent) en de verwachting, dat mediation een betere oplossing zal bieden dan een uitspraak van de rechter (11 procent) de meest genoemde redenen om voor mediation te kiezen.

Partijen zijn overwegend positief over het mediationproces en de mediator. Van hen was ruim 67 procent in 2020 tevreden of zeer tevreden over het mediationproces en ruim 82 procent tevreden of zeer tevreden over de mediator. Deze percentages zijn nog wat hoger dan vorig jaar. Het is een bekend gegeven dat de tevredenheid over het proces in het algemeen wat lager ligt dan de tevredenheid over de mediator, omdat de uitkomst van de mediation bij de tevredenheid over het proces een grotere rol speelt.

Op de vraag wat het belangrijkste neveneffect van de mediation is geweest, ook al heeft deze niet tot overeenstemming tussen de partijen geleid, werden een verbeterde communicatie met de wederpartij (21,7 procent), meer begrip voor de wederpartij (17,8 procent) en een beter inzicht in het eigen aandeel (8,7 procent) het meest als belangrijkste neveneffect genoemd. Daarnaast werd er in 22,8 procent van de zaken vastgelegd dat er sprake was van 'een ander neveneffect'. Slechts 29 procent van de partijen gaf aan dat er geen enkel (positief) neveneffect was bij deze afgeronde mediations (zonder overeenstemming).

2.1.3 Productiviteit en kosten

Tabel 6 laat zien hoe de gemiddelde personele bezetting en het volume afgehandelde zaken zich in de afgelopen jaren hebben ontwikkeld. In de bezettingscijfers, zoals gepresenteerd in paragraaf 2.2, is te zien dat de personeelsomvang eind 2020 licht hoger was dan eind 2019. De capaciteitsuitbreiding van de afgelopen jaren is nodig voor het verlagen van de werkdruk, het kunnen werken volgens de professionele standaarden en om rekening te houden met natuurlijk verloop (vervangingsvraag). De gemiddelde bezetting, zoals hier wordt gebruikt, is van 2019 naar 2020 licht toegenomen (3,4 procent). Omdat tegelijkertijd het zaakvolume (werklast) afnam (-14,6 procent), geldt dat de arbeidsproductiviteitsindicator als resultante afnam (-17,4 procent) ten opzichte van 2019.

De coronacrisis is van grote invloed geweest op de productiviteit in 2020. Om de achterstanden niet te ver te laten oplopen, is extra personeel ingezet (bijv. om stukken te digitaliseren). Hierdoor zijn de productiviteitscijfers niet vergelijkbaar met eerdere jaren.

Tabel 6: Index personele bezetting, gewogen zaaksvolume en arbeidsproductiviteit 2016-2020 (2016 = 100)

	2016	2017	2018	2019	2020	Groei 2020 (%)
Gemiddelde bezetting rechters en raadsheren	100	103	107	107	108	1,5%
Gemiddelde bezetting ondersteuning	100	102	103	104	108	4,0%
Gemiddelde bezetting totaal	100	102	104	105	108	3,4%
Gewogen zaaksvolume	100	94	88	86	73	-14,6%
Zaaksvolume per arbeidsjaar: arbeidsproductiviteit	100	92	84	82	68	-17,4%

Tabel 7 geeft een beeld van de kostenontwikkeling, gecorrigeerd voor inflatie van lonen en prijzen bij de overheid. De totale voor inflatie gecorrigeerde kosten die de Rechtspraak heeft gemaakt, zijn in 2020 toegenomen met 1,4 procent. Zowel de personele kosten als de materiële kosten namen toe, zij het in verschillende mate. Omdat het zaaksvolume in 2020 afnam, terwijl de kosten licht toenamen, zijn de kosten voor een vergelijkbare hoeveelheid zaken in 2020 gestegen. Over de periode 2016-2020 nam het gewogen zaaksvolume af. Van 2019 naar 2020 is de afname 14,6 procent. Een toenemend kostenniveau gecombineerd met afnemende gewogen zaakswaarte, betekent dat de kostenproductiviteit afneemt (15,8 procent afname in 2020 ten opzichte van 2019).

Tabel 7: Index reële kosten en zaaksvolume per ingezette euro 2016-2020 (2016 = 100)

	2016	2017	2018	2019	2020	Groei 2020 (%)
Personele kosten	100	98	95	96	97	1,3%
Overige (materiële) kosten	100	85	82	86	88	1,9%
Totale kosten	100	94	91	93	94	1,4%
Gewogen zaaksvolume	100	94	88	86	73	-14,6%
Zaaksvolume per ingezette euro: kostenproductiviteit	100	99	96	92	77	-15,8%

2.1.4 Werkvoorraden

Alle gerechten hebben een zogenoemde werkvoorraad. Dit zijn zaken die wachten op behandeling, of zijn binnengekomen, maar nog niet zijn afgedaan. Tabel 8 toont de werkvoorraadontwikkeling per rechtsgebied. De totale werkvoorraad nam in 2020 toe met ruim 22.500 zaken ten opzichte van de voorraad een jaar eerder (plus 6 procent).

Bij de rechtbanken is de toename van de werkvoorraad vooral zichtbaar bij bestuurszaken en bij kantonstraf (overtredingen en Mulderzaken). De werkvoorraad bij handelszaken nam af. De oorzaak hiervan is de mutatie van de insolventiezaken: er is een beperktere instroom en een grotere uitstroom.

Bij de gerechtshoven nam de werkvoorraad licht toe. Een verschuiving is wel zichtbaar: de voorraad strafzaken neemt toe en de voorraad civiele zaken en belastingzaken neemt af.

Bij het CBb en de CRvB is de voorraad gedaald. Bij beide bijzondere colleges is de voorraad met ongeveer 1.000 zaken afgenomen. Bij het CBb is de relatieve daling ten opzichte van het voorgaande jaar het grootst. Bij het CBb is de absolute afname van de voorraad het grootst bij zaken die betrekking hebben op meststoffenwetgeving. Bij het CRvB is de absolute afname van de voorraad het grootst bij zaken die betrekking hebben op arbeidsongeschiktheid.

Tabel 8: Werkvoorraadontwikkeling 2019-2020 (afgerond op tientallen)

	Werkvoorraad eind 2019	Ontwikkeling werkvoorraad 2019		Werkvoorraad eind 2020	Ontwikkeling werkvoorraad 2020	
		gerelateerd aan instroom	vergeleken met voorraad 2018		gerelateerd aan instroom	vergeleken met voorraad 2019
Rechtbanken						
Civiel	82.590	-2%	-7%	77.770	-2%	-6%
- Handelszaken	46.740	-18%	-15%	41.020	-15%	-12%
- Familiezaken	33.470	1%	6%	34.450	1%	3%
- Beslissing president /civiel algemeen	2.380	0%	-3%	2.300	0%	-3%
Bestuur	55.190	6%	13%	69.700	15%	26%
- Bestuurszaken	20.410	5%	9%	24.860	13%	22%
- Vreemdelingenzaken	10.110	6%	35%	10.960	3%	8%
- Belastingzaken	24.670	8%	9%	33.880	30%	37%
Strafzaken¹⁾	54.090	0%	0%	56.620	2%	5%
Kanton	141.090	-1%	-7%	153.210	1%	9%
- Handelszaken	33.870	1%	11%	40.290	2%	19%
- Familiezaken	91.900	-1%	-6%	87.830	-1%	-4%
- Beslissing president /civiel algemeen	580	1%	5%	670	2%	16%
- Strafzaken + Mulderzaken	14.740	-8%	-34%	24.420	15%	66%
Gerechtshoven						
Civiel	10.460	-4%	-5%	10.120	-3%	-3%
- Handelszaken	7.390	-10%	-8%	7.160	-4%	-3%
- Familiezaken	3.070	3%	6%	2.960	-2%	-4%
Belastingzaken	5.200	28%	38%	4.610	-16%	-11%
Strafzaken	22.950	5%	7%	24.270	5%	6%
CRvB	8.670	-26%	-14%	7.730	-21%	-11%
CBb	3.180	4%	3%	2.070	-88%	-35%
Totaal werkvoorraad	383.420	-0,6%	-2%	406.100	2%	6%

1) Voorraad ter zitting gebrachte zaken.

2.1.5 Kwaliteitsnormen

A. Kwaliteitsnorm: doorlooptijden

Doorlooptijd gaat over hoelang de behandeling van een rechtszaak van begin tot het eind duurt. De doorlooptijd is gedefinieerd als de totale tijd die verstrijkt tussen het instromen en het uitstromen van een zaak bij 1 gerechtelijke instantie.

Er zijn normen geformuleerd voor de duur van rechtszaken. Daartoe zijn rechtszaken opgedeeld in 38 verschillende proceduuretypen met ieder 1 of 2 eigen doorlooptijdnormen; 32 normen voor de rechtbanken en 15 voor de gerechtshoven. Die normen bestaan uit 2 elementen: de termijn waarbinnen een zaak afgehandeld dient te zijn en het percentage zaken dat binnen die termijn is afgehandeld.

Het uitgangspunt bij de normen is dat het overgrote deel van de zaken binnen de gestelde termijn moet zijn afgehandeld. Tegelijkertijd moet rekening gehouden worden met rechtszaken die extra lang duren door niet te vermijden complicaties. Een norm van 90 procent binnen 6 maanden af te handelen zaken houdt rekening met 10 procent buitengewoon langdurende zaken. Formulering van de norm op deze wijze heeft het voordeel dat ruimte aanwezig blijft om, indien nodig, bewust meer tijd te nemen voor de afdoening.

De doorlooptijd start bij binnenkomst op het gerecht van het verzoekschrift of het bezwaarschrift en bij strafzaken bij de eerste rechtszitting in de strafzaak en loopt door tot en met de uitspraak. Er is geen onderscheid gemaakt in delen die wèl en delen die niet door de Rechtspraak te beïnvloeden zijn. De duur van deeltrajecten, zoals mediation of de tijd dat een zaak op verzoek van partijen tijdelijk stilligt, is dus niet uit de doorlooptijdmeting gehaald. De duur van een rechtszaak is daarmee niet volledig te beïnvloeden door de Rechtspraak; ook de procespartijen spelen een rol.

Binnen de Rechtspraak heeft het project doorlooptijden Rechtspraak nieuwe standaarden voor de duur van zaken opgeleverd die de huidige normen vanaf 2022 zullen vervangen. Dit jaar wordt nog gerapporteerd op basis van de oude normen.

In deze paragraaf is de stand van zaken te vinden over de duur van rechtszaken voor de Rechtspraak als geheel. Voor het CBB en de CRvB zijn geen normen voor doorlooptijden vastgesteld, maar wordt wel over de gemiddelde doorlooptijden gewaakt.

In 2020 is vanwege de coronacrisis een groot aantal fysieke zittingen niet doorgedaan. Een logisch gevolg hiervan is dat de afhandeling van veel rechtszaken vertraging heeft opgelopen. Veel doorlooptijden zijn dus langer geweest dan anders, zoals ook blijkt uit de cijfers in dit hoofdstuk.

Landelijk totaalbeeld

De afgelopen 5 jaar is de gemiddelde duur van rechtszaken (gewogen op de aantallen in 2020) toegenomen: bij de rechtbanken met 13 procent en bij de gerechtshoven met 27 procent. Oorzaken hiervoor zijn tekort aan rechters en raadsheren en in 2020 de zittingsuitval als gevolg van de coronacrisis. Er zijn grote verschillen zichtbaar tussen gerechten en zaakstromen.

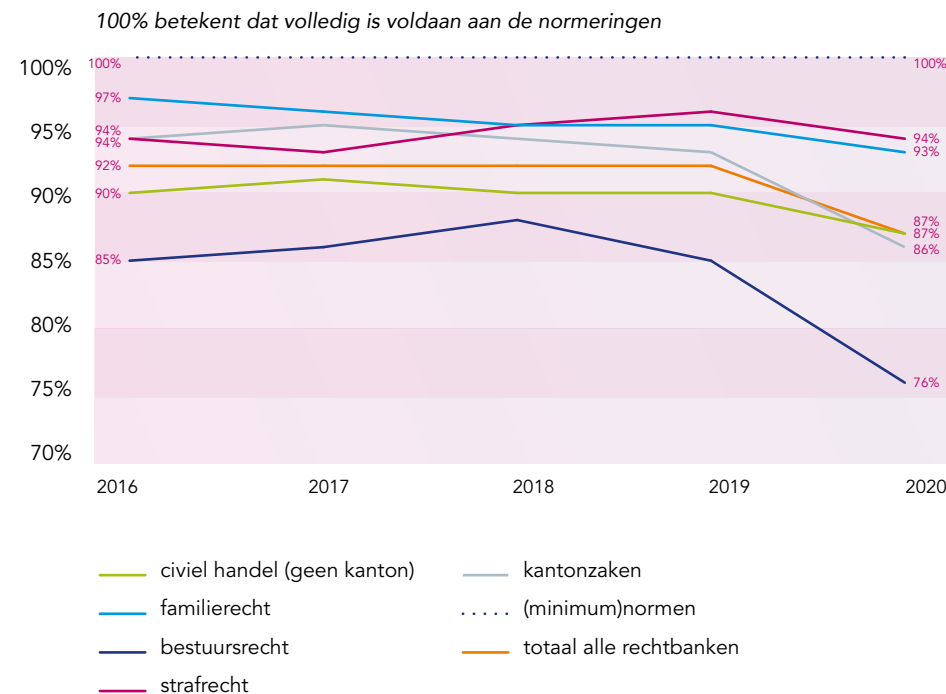
Tabel 9: Landelijk beeld doorlooptijden 2016-2020

Gemiddelde doorlooptijden rechtszaken in weken	2016	2017	2018	2019	2020	Gemiddelde doorlooptijden 2020 t.o.v. 2016
Totaal rechtbanken	12	11	12	12	13	13%
Totaal gerechtshoven	35	38	39	41	45	27%

Weging op aantallen zaken 2020

Bij de *rechtbanken* is de gemiddelde duur van rechtszaken in 2020 vergeleken met 2016 met 13 procent afgenomen. Uit onderstaande figuur blijkt dat de mate waarin rechtszaken bij de rechtbanken aan de normduur voldoen in de periode 2016 t/m 2019 erg constant 92 procent is, maar in 2020 als gevolg van de coronacrisis is gedaald naar 87 procent. De grootste daling doet zich voor bij bestuursrecht, maar ook bij de andere rechtsgebieden is een daling te zien.

Figuur 4. Rechtbanken, mate waarin is voldaan aan de normpercentages 2016-2020

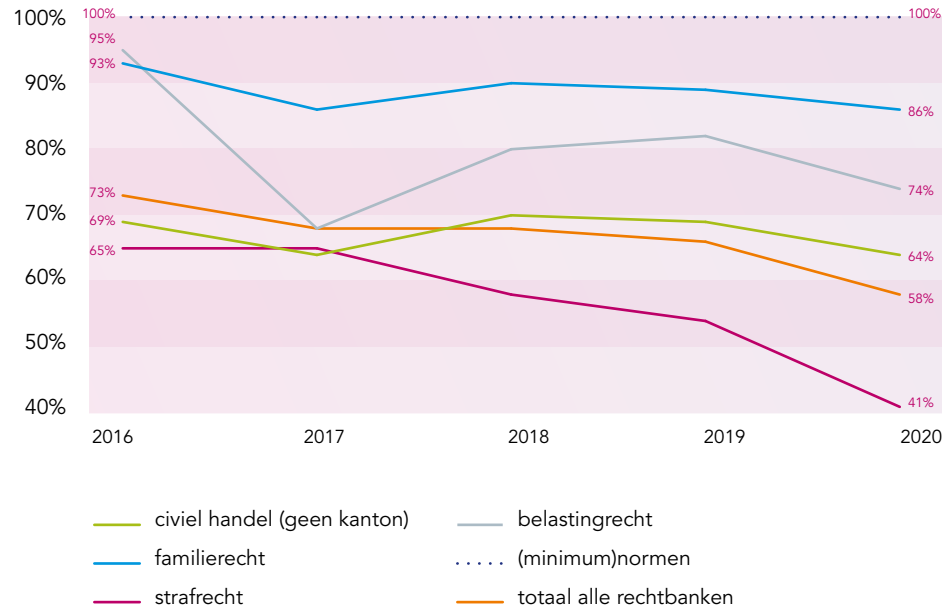

Bij de *gerechtshoven* is tussen 2016 en 2020 de gemiddelde doorlooptijd van rechtszaken toegenomen met ruim een kwart, van gemiddeld 35 naar gemiddeld 45 weken. In 2020 nam de gemiddelde duur met ongeveer 4 weken toe in vergelijking met 2019. De oorzaak hiervan ligt grotendeels in het feit dat een groot aantal fysieke zittingen niet kon doorgaan vanwege de coronacrisis. Ook was niet overal de personeelsbezetting op volle sterkte.

Uit onderstaande figuur blijkt dat sinds 2016 rechtszaken bij gerechtshoven steeds minder aan de normduur voldoen. In 2016 werd nog 73 procent van alle rechtszaken binnen de norm afgedaan, in 2020 was dat 58 procent. De grootste verslechtering is te zien bij strafzaken en belastingzaken.

Figuur 5. Gerechtshoven, mate waarin is voldaan aan de normpercentages 2016-2020

100% betekent dat volledig is voldaan aan de normeringen

Hieronder volgt per rechtsgebied een beschrijving van de ontwikkelingen in 2020.

Doorlooptijd kantonzaken

Tabel 10 laat zien dat de duurnormen van kantonzaken in 2020 minder vaak zijn gehaald dan in 2019. De belangrijkste verklaring hiervoor is dat door de coronacrisis gedurende een aantal maanden vrijwel geen kantonzittingen hebben plaatsgevonden. Met name de duurnormen voor rekestent arbeidsontbindingen op tegenspraak en handels-dagvaardingszaken werden in 2020 minder vaak gerealiseerd.

De norm voor de overtredingszaken en handels-dagvaardingszaken met verweer (norm 1) wordt al sinds 2016 elk jaar gehaald. Dat geldt ook, behalve in 2020, voor voorlopige voorzieningen. De norm voor Mulderzaken is nog geen enkel jaar gehaald, maar is wel verbeterd ten opzichte van 2016. Gemiddeld duurde in 2020 een kantonzaak bij de rechtbank 9 weken.

Tabel 10: Doorlooptijden kantonzaken, percentage binnen normtijd, en gemiddelde doorlooptijd 2016-2020

Kantonzaken	Norm	Realisatie					2020 t.o.v.
		2016	2017	2018	2019	2020	2016
Handels- dagvaardingszaken met verweer - norm 1	90% ≤ 1 jaar	94%	93%	93%	93%	90%	-5%
Handels- dagvaardingszaken met verweer - norm 2	75% ≤ 6 mnd.	77%	73%	72%	72%	61%	-20%
Rekesten arbeidsontbindingen op tegenspraak	95% ≤ 3 mnd.	86%	79%	76%	75%	63%	-26%
Handelsrekestes, niet-arbeidszaken	95% ≤ 6 mnd.	87%	87%	88%	86%	81%	-7%
Handels- dagvaardingszaken zonder verweer (verstek)	90% ≤ 6 wkn.	98%	98%	98%	96%	85%	-13%
Voorlopige voorzieningen	95% ≤ 3 mnd.	95%	95%	96%	96%	92%	-4%
Overtredingszaken	85% ≤ 1 mnd.	90%	92%	93%	91%	92%	2%
Mulderzaken	80% ≤ 3 mnd.	35%	55%	48%	50%	45%	28%
Gemiddeld voldaan aan de normpercentages	100% of hoger	94%	95%	94%	93%	86%	-8%
Gemiddelde doorlooptijd (gewogen gemiddelde) in weken Weging op aantallen zaken 2020		7	6	7	7	9	26%

Doorlooptijd familiezaken

Uit tabel 11 valt op te maken dat familierechtelijke procedures bij de rechtbanken al geruime tijd vrijwel geheel voldoen aan de gestelde normen. Alleen de duur van de behandeling van verzoeken om een kind onder toezicht te stellen, ligt nog ver van de norm van 80 procent binnen 3 weken. Bovendien is hierop geen verbetering te zien, in 2020 juist (mogelijk door de coronacrisis) een verslechtering. De duurnorm voor zaken over omgang en gezag wordt elk jaar iets minder vaak gehaald. Ondanks de coronacrisis geldt voor de meeste zaken echter dat deze ook in 2020 nagenoeg binnen de gestelde duurnorm zijn afgedaan. De gemiddelde duur van familierechtelijke zaken bij rechtbanken is iets langer geworden in vergelijking met 2016. In 2020 was de duur gemiddeld 15 weken.

Tabel 11: Doorlooptijden familiezaken rechtbanken en gerechtshoven, percentage binnen normtijd, en gemiddelde doorlooptijd 2016-2020

Familiezaken rechtbanken	Norm	Realisatie					2020 t.o.v.
		2016	2017	2018	2019	2020	2016
Scheidingszaken totaal (exclusief vovo's)	95% ≤ 1 jaar	94%	94%	94%	94%	94%	0%
<i>waarvan op gemeenschappelijk verzoek</i>	95% ≤ 2 mnd.	94%	96%	96%	96%	95%	2%
Alimentatiezaken, bijstandsverhaal	90% ≤ 1 jaar	93%	93%	91%	91%	87%	-6%
Omgang- en gezagzaken	85% ≤ 1 jaar	85%	83%	82%	81%	79%	-7%
Jeugdbeschermingszaken kinderrechter	90% ≤ 3 mnd.	89%	89%	88%	88%	87%	-2%
<i>waarvan eerste verzoeken tot OTS</i>	80% ≤ 3 wkn.	66%	59%	59%	59%	57%	-13%
Gemiddeld voldaan aan de normpercentages	100% of hoger	97%	96%	95%	95%	93%	-4%
Gemiddelde doorlooptijd (gewogen gemiddelde) in weken		14	14	14	14	15	7%
Weging op aantallen zaken 2020							

Familiezaken gerechtshoven	Norm	Realisatie					2020 t.o.v.
		2016	2017	2018	2019	2020	2016
Familierekestes	90% ≤ 1 jaar	91%	87%	87%	88%	86%	-6%
<i>waarvan Jeugdbeschermingszaken</i>	90% ≤ 4 mnd.	77%	69%	76%	72%	70%	-9%
Gemiddeld voldaan aan de normpercentages	100% of hoger	93%	86%	90%	89%	86%	-7%
Gemiddelde doorlooptijd (gewogen gemiddelde) in weken		32	35	34	34	36	13%
Weging op aantallen zaken 2020							

De behandeling van familierekestes in hoger beroep is sinds 2016 wat langer gaan duren: in 2016 duurde het gemiddeld 32 weken, in 2020 gemiddeld 36 weken. Vooral de duur van jeugdbeschermingszaken blijft achter op de norm.

Doorlooptijd handelszaken

Uit tabel 12 blijkt dat de behandeling van civiele handelszaken door rechtbanken in 2020 vergeleken met 2019 wat minder vaak binnen de duurnorm viel. Alleen voor zaken waarin faillissementen worden afgehandeld, is de duurnorm wat vaker

gehaald dan in 2019. De eerste norm voor handels-dagvaardingszaken met verweer is in 2020 net zo vaak gehaald als in 2019, de tweede norm wat minder vaak. De gemiddelde duur van handelszaken was 39 weken, net als in 2019. Afgezien van 2020 zijn er wat betreft dit rechtsgebied de afgelopen jaren geen grote veranderingen wat betreft het halen van de duurnorm. Alleen voor zaken waarin faillissementen worden afgehandeld, werd de norm minder vaak gehaald dan in 2016. In 2020 is hier juist een verbetering opgetreden.

Tabel 12: Doorlooptijden civiel handel rechtbanken en gerechtshoven, percentage binnen normtijd, en gemiddelde doorlooptijd 2016-2020

Civiele handelszaken rechtbanken	Norm	Realisatie					2020 t.o.v.
		2016	2017	2018	2019	2020	2016
Handels- dagvaardingszaken met verweer - norm 1	90% ≤ 2 jaar	89%	91%	90%	90%	90%	1%
Handels- dagvaardingszaken met verweer - norm 2	70% ≤ 1 jaar	65%	64%	62%	65%	60%	-8%
Handels- dagvaardingszaken zonder verweer (verstek)	90% ≤ 6 wkn.	78%	81%	80%	80%	75%	-5%
Beëindigde faillissementen	90% ≤ 3 jaar	72%	69%	65%	63%	68%	-6%
Handelsrekesten (vooral insolventierekesten)	90% ≤ 3 mnd.	76%	79%	81%	81%	77%	1%
Kort gedingen / vovo's (inclusief familierecht)	95% ≤ 3 mnd.	92%	93%	93%	93%	88%	-5%
Gemiddeld voldaan aan de normpercentages	100% of hoger	90%	91%	90%	90%	87%	-3%
Gemiddelde doorlooptijd (gewogen gemiddelde) in weken		36	37	38	39	39	9%
Weging op aantallen zaken 2020							

Civiel - handelszaken gerechtshoven	Norm	Realisatie					2020 t.o.v.
		2016	2017	2018	2019	2020	2016
Dagvaardingszaken handel en verdeling gemeenschap - norm 1	90% ≤ 2 jaar	81%	80%	78%	78%	81%	0%
Dagvaardingszaken handel en verdeling gemeenschap - norm 2	70% ≤ 1 jaar	46%	42%	39%	40%	38%	-17%
Insolventierekesten	90% ≤ 2 mnd.	46%	45%	68%	70%	61%	34%
Handelsrekesten, niet insolventie	90% ≤ 6 mnd.	52%	48%	51%	45%	38%	-27%
Gemiddeld voldaan aan de normpercentages	100% of hoger	69%	64%	70%	69%	64%	-6%
Gemiddelde doorlooptijd (gewogen gemiddelde) in weken		60	64	66	65	66	9%
Weging op aantallen zaken 2020							

De mate waarin handelszaken in hoger beroep aan de duurnormen voldoen, is in 2020 afgenomen als gevolg van de coronacrisis. Dit geldt vooral voor de afhandeling van insolventierekesten en handelsrekesten (niet insolventie).

In de afgelopen jaren was, afgezien van 2020, voor de afhandeling van insolventierekesten een verbetering te zien in de mate waarin de duurnorm werd gehaald. De mate waarin de afhandeling van handelsrekesten (niet insolventie) en dagvaardingszaken handel en verdeling gemeenschap binnen de norm viel, verslechterde juist sinds 2016. Voor de duur van handelszaken bij gerechtshoven

geldt dat de realisatie nog ver van de gewenste duurnormen verwijderd is. De gemiddelde doorlooptijd van handelszaken bij de gerechtshoven was in 2020 66 weken, een week langer dan in 2019 en 6 weken langer dan in 2016.

Doorlooptijd strafrecht

In tabel 13 zien we dat ondanks het feit dat door de coronacrisis ongeveer 2 maanden lang een groot deel van de strafzittingen niet doorging, de doorlooptijd bij de rechtbanken redelijk op peil is gebleven. Iets minder meervoudige

strafkamer (MK)-zaken en raadkamerzaken (niet over voorlopige hechtenis) werden binnen de duurnorm afgehandeld. Voor de overige zaakstromen werd de norm net zo vaak gehaald als in 2019.

De mate waarin strafzaken bij rechtbanken aan de duurnormen voldoen, is (afgezien van 2020) sinds 2016 redelijk stabiel. Raadkamerzaken (over

voorlopige hechtenis) worden vrijwel altijd binnen 2 weken afgehandeld. Het aantal MK-strafzaken dat binnen de norm van 6 maanden wordt afgedaan, ligt rond de 80 procent. De norm dat 90 procent binnen die 6 maanden wordt afgehandeld, wordt niet gehaald. Dat laatste geldt ook voor raadkamerzaken (niet over voorlopige hechtenis). De gemiddelde doorlooptijd van strafzaken bij de rechtbanken is ongeveer 7 tot 8 weken.

Tabel 13: Doorlooptijden strafzaken rechtbanken en gerechtshoven, percentage binnen normtijd, en gemiddelde doorlooptijd 2016-2020

Strafzaken rechtbanken	Norm	Realisatie					2020 t.o.v. 2016	
		2016	2017	2018	2019	2020	2016	
Strafzaken MK (= meervoudig behandeld)	90% ≤ 6 mnd.	83%	81%	82%	80%	76%	-7%	
Politierechterzaken (incl. economische)	90% ≤ 5 wkn.	86%	88%	87%	89%	90%	5%	
Strafzaken bij de kinderrechter (EK)	85% ≤ 5 wkn.	80%	80%	81%	85%	86%	7%	
Raadkamerzaken m.b.t. voorlopige hechtenis	100% ≤ 2 wkn.	99%	99%	99%	99%	100%	0%	
Raadkamerzaken niet voorlopige hechtenis	85% ≤ 4 mnd.	74%	73%	78%	79%	72%	-2%	
Gemiddeld voldaan aan de normpercentages	100% of hoger	94%	93%	95%	96%	94%	1%	
Gemiddelde doorlooptijd (gewogen gemiddelde) in weken		8	7	7	7	8	-7%	
Weging op aantallen zaken 2020								
Strafzaken gerechtshoven	Norm	Realisatie					2020 t.o.v. 2016	
		2016	2017	2018	2019	2020	2016	
Meervoudige Kamerzaken	85% ≤ 9 mnd.	64%	65%	62%	51%	38%	-39%	
EK-strafzaken, niet kantonappellen	85% ≤ 6 mnd.	49%	50%	36%	35%	16%	-67%	
EK-strafzaken, kantonappellen	85% ≤ 6 mnd.	61%	57%	38%	37%	14%	-78%	
Raadkamer m.b.t. Voorlopige Hechtenis	90% ≤ 2 wkn.	71%	80%	72%	72%	52%	-27%	
Raadkamer niet m.b.t. Voorlopige Hechtenis	80% ≤ 4 mnd.	51%	50%	44%	40%	31%	-39%	
Klachten niet vervolgen (12 Sv)	85% ≤ 6 mnd.	32%	30%	34%	30%	28%	-14%	
Uitwerken (MK) strafzaak i.v.m. cassatie	100% ≤ 6 mnd.	66%	68%	65%	65%	72%	8%	
Gemiddeld voldaan aan de normpercentages	100% of hoger	65%	65%	58%	54%	41%	-36%	
Gemiddelde doorlooptijd (gewogen gemiddelde) in weken		28	28	31	33	38	39%	
Weging op aantallen zaken 2020								

Bij de gerechtshoven zijn de meeste zaaktypen binnen het strafrecht nog ver van de duurnormen verwijderd. Dit is al jaren het geval en er is eerder sprake van een verslechtering dan van een verbetering. Dit heeft onder andere te maken met een tekort aan raadsherencapaciteit. In 2020 kwam daar de zittingsuitval door de coronacrisis bij. De gemiddelde doorlooptijd is de afgelopen 5 jaar toegenomen van 28 naar 38 weken. Vooral bij de enkelvoudige strafkamer (EK)-zaken wordt de duurnorm lang niet gehaald, net als de raatkamerzaken die niet over de voorlopige hechtenis gaan. Wat raatkamerzaken over voorlopige hechtenis betreft, was het percentage dat binnen de norm van 2 weken is behandeld in 2019 vrijwel gelijk aan het percentage in 2015. In 2020 was dit echter een stuk lager.

Doorlooptijd bestuursrecht

Uit tabel 14 blijkt dat in het bestuursrecht in 2020 de mate waarin rechtszaken bij rechtbanken aan de duurnormen voldoen, als gevolg van de coronacrisis afnam. Dit geldt vooral voor reguliere bestuurszaken (bodemzaken) en belastingzaken omtrent lokale belastingen (bodemzaken). De gemiddelde doorlooptijd in 2020 is 37 weken, tegenover 34 weken in 2019.

Het percentage van de rijksbelastingzaken dat binnen de norm wordt afgehandeld, is de afgelopen jaren gedaald. De norm wordt daarmee lang niet gehaald. Ook de duurnorm voor het afdoen van zaken over lokale belastingen wordt lang niet gehaald. Het percentage reguliere bodemzaken dat binnen de norm van 9 maanden wordt afgedaan, ligt eveneens ver onder de norm. De voorlopige voorzieningen worden echter vrijwel allemaal binnen de duurnorm van 3 maanden afgedaan. Dit geldt in 2020 voor 93 procent van die zaken. Ook de afdoening van vreemdelingenzaken komt in de buurt van de norm.

Tabel 14: Doorlooptijden bestuursrecht rechtbanken en gerechtshoven, percentage binnen normtijd, en gemiddelde doorlooptijd 2016-2020

Bestuursrechtelijke zaken rechtbanken	Norm	Realisatie					2020 t.o.v.	
		2016	2017	2018	2019	2020	2016	
Reguliere bestuurszaken, bodemzaken - norm 1	90% ≤ 1 jaar	83%	82%	81%	80%	67%	-19%	
Reguliere bestuurszaken, bodemzaken - norm 2	70% ≤ 9 mnd.	68%	65%	65%	60%	44%	-35%	
Voorlopige voorzieningen reguliere bestuurszaken	90% ≤ 3 mnd.	97%	97%	97%	97%	93%	-4%	
Vreemdelingenzaken, bodemzaken	90% ≤ 9 mnd.	90%	91%	82%	88%	84%	-7%	
Belastingzaken lokale belastingen, bodemzaken	90% ≤ 9 mnd.	30%	31%	59%	56%	40%	34%	
Rijksbelastingzaken, bodemzaken - norm 1	90% ≤ 18 mnd.	79%	83%	80%	74%	75%	-5%	
Rijksbelastingzaken, bodemzaken - norm 2	70% ≤ 1 jaar	56%	61%	59%	46%	45%	-20%	
Gemiddeld voldaan aan de normpercentages	100% of hoger	85%	86%	88%	85%	76%	-11%	
Gemiddelde doorlooptijd (gewogen gemiddelde) in weken		33	32	33	34	37	13%	
Weging op aantallen zaken 2020								

Belastingzaken hoven	Norm	Realisatie					2020 t.o.v.	
		2016	2017	2018	2019	2020	2016	
Belastingzaken - norm 1	90% ≤ 18 mnd.	85%	69%	79%	81%	76%	-10%	
Belastingzaken - norm 2	70% ≤ 1 jaar	67%	40%	50%	51%	43%	-36%	
Gemiddeld voldaan aan de normpercentages	100% of hoger	95%	68%	80%	82%	74%	-22%	
Gemiddelde doorlooptijd (gewogen gemiddelde) in weken		49	66	57	57	65	33%	
Weging op aantallen zaken 2020								

De mate waarin belastingzaken door de gerechtshoven binnen de norm worden afgedaan, is in 2020 afgenomen. Onder andere als gevolg van de lockdown, maar ook doordat zaken steeds complexer en tijdrovender worden. De gemiddelde doorlooptijd was in 2020 65 weken, tegenover 57 weken in 2019.

De duur van belastingzaken bij de gerechtshoven laat de afgelopen jaren veel schommelingen zien. Vergeleken met 2016 zijn de belastingzaken bij de gerechtshoven langer gaan duren: van gemiddeld 49 weken in 2016 naar gemiddeld 65 weken in 2020. De realisatie van doorlooptijden is zeker voor norm 2 een eind verwijderd van deze norm.

Doorlooptijd bij CBb en CRvB

De gemiddelde duur van de procedures bij de CBb is opgenomen in tabel 15.

De gemiddelde duur van rechtszaken bij het CBb nam tussen 2016 en 2019 af van 56 naar 49 weken. In 2020 nam de gemiddelde doorlooptijd met name als gevolg van de coronacrisis sterk toe, tot 81 weken. Er is vooral een forse toename van de duur van overige afdoeningen van bodemzaken: van gemiddeld 30 weken in 2019 naar 79 weken in 2020. Ook de duur van bodemzaken

met een uitspraak nam toe: van gemiddeld 66 weken in 2019 tot 86 weken in 2020. De gemiddelde duur van voorlopige voorzieningen is vrijwel gelijk gebleven ten opzichte van 2019.

De oorzaak van de sterke toename in de doorlooptijd is dat er veel oude zaken zijn afgedaan in 2020. Ongeveer 400 zaken uit 2014 tot en met 2017 werden jaren aangehouden omdat hierover prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie waren gesteld. Daarnaast konden ongeveer 625 oude fosfaatreductiezaken uit 2017 tot en met 2019 pas in 2020 worden behandeld, omdat voorrang moest worden gegeven aan de (jongere) fosfaatrechtzaken.

Tabel 15: Doorlooptijden van procedures bij CBb en CRvB in weken 2016-2020

	Realisatie					2020 t.o.v.
	2016	2017	2018	2019	2020	2016
College van Beroep voor het bedrijfsleven						
Bodemzaak met (appellabele) uitspraak	77	68	69	66	86	12%
Overige afdoening bodemzaak	29	24	24	30	79	173%
Voorlopige voorziening	5	6	7	7	8	77%
Totaal CBb	56	47	46	49	81	45%
Centrale Raad van Beroep						
Bodemzaak met (appellabele) uitspraak	74	76	84	90	97	30%
Overige afdoening bodemzaak	33	34	39	43	50	49%
Voorlopige voorziening	11	10	12	12	9	-19%
Totaal CRvB	65	64	73	80	86	32%

De gemiddelde duur van rechtszaken bij de CRvB nam in 2020 met een derde toe ten opzichte van 2016, van 65 weken naar 86 weken. In 2020 nam de doorlooptijd van voorlopige voorzieningen af, terwijl de doorlooptijd van beide categorieën bodemzaken toenam.

B. Kwaliteitsnorm: goede bewijsmotivering middels Promis

De Promis-methode zorgt voor een betere kwaliteit van het strafrechtelijk vonnis. De wijze waarop door deze methode het vonnis is opgebouwd, geeft meer inzicht in de redenering achter de rechterlijke uitspraak en vergroot daarmee het vertrouwen van de burger in de Rechtspraak.

De norm/indicator is dat minimaal 50 procent van de MK strafzaken, rechtbanken én gerechtshoven, inclusief megazaken, volgens de Promis-methode wordt afgedaan. De werkwijze is inmiddels gebruik binnen de rechtbanken en wordt al jaren ruimschoots gehaald. Ook de gerechtshoven voldoen aan de norm van minimaal 50 procent.

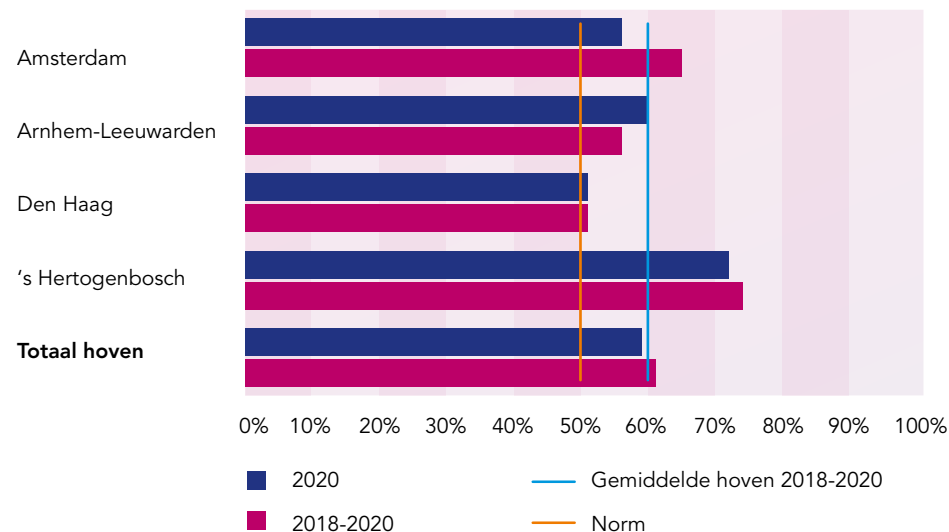
Tabel 16: Realisatie kwaliteitsnorm goede bewijsmotivering middels Promis 2016-2020

	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Norm
Rechtbanken	75%	80%	78%	75%	69%	50%
Hoven	56%	54%	61%	61%	59%	50%

Figuur 6. Promispercentage MK-strafzaken, rechtbanken

Figuur 7. Promispercentage MK-strafzaken, gerechtshoven

C. Kwaliteitsnorm: reflectie

Reflectie zorgt voor integratie van feedbackmechanismen in het dagelijks werk. De norm beoogt ervoor te zorgen dat er structureel meer tijd is voor (vakinhoudelijke) feedback en reflectie. Daarmee wordt een open werkcultuur bevorderd waarin medewerkers zich vrij voelen om elkaar aan te spreken op inhoud en gedrag.

De norm kan bijvoorbeeld worden ingevuld door het meelesen van enkelvoudige vonnissen of het meelopen en bijwonen van zittingen, door gebruik te maken van een intervisie- of reflectie-instrument zoals de zogenoemde EigenWijsheid-Kamer of door spiegelbijeenkomsten. Kwantificering van de norm/indicator: jaarlijkse deelname aan de intervisie- en/of reflectietraject is van toepassing op rechters, raadsheren en op juridisch medewerkers in de rechtbanken. De realisatiecijfers worden geregistreerd per gerecht. Er zijn landelijk geen cijfers bekend per rechtsgebied.

Het realisatiepercentage is in 2020 opvallend lager dan in voorgaande jaren. Een verklaring hiervoor kan worden gevonden in de gevolgen van de coronacrisis. Door de coronacrisis heeft deelname aan reflectietrajecten dan wel de registratie hiervan minder prioriteit gehad dan beoogd. Bij een aantal gerechten is helemaal niet geregistreerd.

Tabel 17: Realisatie kwaliteitsnorm reflectie 2016-2020

	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Norm
Rechtbanken						
Intervisie of reflectietraject rechters	69%	66%	66%	63%	32%	100%
Intervisie of reflectietraject juridisch medewerkers	58%	54%	46%	54%	23%	100%
Hoven						
Intervisie of reflectietraject raadsheren	67%	36%	73%	71%	35%	100%

D. Kwaliteitsnorm: meervoudige afdoening (MK-afdoening)

Rechters moeten de ruimte hebben om een zaak meervoudig (met 3 personen) af te doen. De rechter bepaalt of een zaak enkelvoudig of meervoudig wordt afgedaan. Zaken die voor een meervoudige afhandeling in aanmerking komen zijn complexe zaken, zaken over principiële rechtsvragen of zaken die een grote maatschappelijke onrust met zich meebrengen. Meervoudigheid bevordert de (juridische) kwaliteit van een uitspraak. Voorkomen moet worden dat zaken die geschikt zijn om meervoudig af te doen, uit efficiëntieoverwegingen enkelvoudig worden afgedaan. Om deze reden zijn per rechtsgebied streefpercentages afgesproken voor meervoudige afdoening. Die streefpercentages worden voor civiel handel, civiel familie en vreemdelingenzaken niet gehaald.

In 2020 zijn er bij straf tijdelijke afspraken gemaakt tussen de Rechtspraak en het OM om de door de coronacrisis ontstane achterstanden zo snel mogelijk weg te werken. Deze afspraken houden in dat sommige zaken die voorheen meervoudig zouden worden afgedaan, nu enkelvoudig worden afgedaan. Ook worden sommige zaken die voorheen enkelvoudig bij de rechtbanken werden afgedaan, nu door het OM met een strafbeschikking worden afgedaan.

Deze tijdelijke afspraken, die gelden tot de corona-achterstanden zijn weggewerkt, kunnen invloed hebben op het percentage meervoudige afdoeningen bij straf eerste aanleg. Ondanks de afspraken om meer zaken enkelvoudig af te doen, zien we in eerste aanleg geen lager aandeel meervoudige afgedane zaken in 2020. Een verklaring zou kunnen zijn dat parketten en rechtbanken er in coronatijd voor hebben gekozen prioriteit te geven aan zaken die meervoudig worden afgedaan en minder aan zaken die enkelvoudig worden afgedaan. De gemaakte afspraken zijn waarschijnlijk wel de oorzaak voor de daling van het percentage meervoudige afdoeningen van strafzaken bij de gerechtshoven.

Tabel 18: Percentage zaken afgedaan door de meervoudige kamer (MK) 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020	Norm
Rechtbanken						
Strafzaken	15%	16%	17%	16%	17%	15%
Civiel handel	8%	7%	7%	6%	7%	10%
Civiel familie	2%	2%	2%	2%	1%	3%
Bestuur regulier	12%	12%	12%	13%	11%	10%
Vreemdelingenkamer	3%	2%	2%	1%	1%	5%
Belastingzaken	25%	27%	20%	28%	23%	25%
Gerechtshoven						
Strafzaken	93%	96%	95%	91%	86%	85%
Belastingzaken	95%	92%	94%	95%	92%	90%

Deze kwaliteitsnormen zijn in 2020 tegen het licht gehouden. Uitkomst van de bespiegeling is kort samengevat dat de 5 kwaliteitsnormen worden losgelaten omdat de onderwerpen zijn opgenomen in de professionele standaarden. Met ingang van 2021 is daarom gestopt met het bewaken van de realisatiecijfers van reflectie en Promis. De realisatiecijfers van doorlooptijden en MK-afdoening worden nog wel kritisch gevolgd.

2.1.6 Publicatiegraad uitspraken

In 2020 zijn veel meer uitspraken in het uitsprakenregister op Rechtspraak.nl gepubliceerd. Als het gaat om het totaal aantal gepubliceerde uitspraken nam de publicatiegraad dan ook fors toe. Om ervoor te zorgen dat ondanks de coronamaatregelen partijen en andere belangstellen (snel) kennis kunnen nemen van een uitspraak, hebben gerechten zich ingezet om zoveel mogelijk uitspraken te publiceren.

Het resultaat van die inzet is terug te zien. Verder heeft de werkgroep Openbaarheid in 2020 haar ambitie (meer publiceren) en hoe hieraan vorm te geven (verantwoord publiceren) gepresenteerd. De werkgroep adviseert de rechterlijke instanties om het ambitieniveau 'openbaar, tenzij' te omarmen en daarmee te streven naar een zo hoog mogelijke publicatiegraad. Er is ingestemd met de beschreven ambitie en het advies. Zij worden verder uitgewerkt.

Tabel 19: Totaal van gepubliceerde uitspraken

inclusief VK, afgerond op honderd

	2007	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal gepubliceerde uitspraken	17.100	25.500	27.900	29.900	31.100	38.000
Per 1.000 relevante uitspraken	19	35	41	46	47	72

Tabel 20: Rechtbanken, gepubliceerde uitspraken

exclusief VK

	2007	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal gepubliceerde uitspraken	8.320	11.769	14.092	15.319	15.482	22.472
Per 1.000 relevante uitspraken	8	19	24	27	27	50

Tabel 21: Gerechtshoven, gepubliceerde uitspraken

	2007	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal gepubliceerde uitspraken	3.197	7.980	8.204	8.571	9.537	9.001
Per 1.000 relevante uitspraken	57	140	180	203	233	256

*VK staat voor (uitspraken van de) Vreemdelingenkamer

2.1.7 Appelpercentages

Algemeen

Partijen in een rechtszaak kunnen tegen de uitspraak in hoger beroep gaan om de zaak opnieuw te laten beoordelen. Het kan gaan om een herbeoordeling en aanvulling van feiten, van rechtsvragen en van motiveringen. Het hoger beroep heeft, in het verlengde van deze controlefunctie en herkansingsfunctie, ook een belangrijke functie bij de rechtsontwikkeling en het bewaken en bevorderen van de rechtseenheid.

Het appelpercentage zegt weliswaar iets over de acceptatie van uitspraken door partijen en de ontwikkeling hierin, maar het geeft geen rechtstreekse indicatie van de kwaliteit van rechtspreken in eerste aanleg of van het functioneren van het rechtspreken bij een rechtbank. Of en in hoeverre de appelpercentages beïnvloedbaar zijn door rechters en raadsheren of samenhangen met de kwaliteit van rechtspreken, valt niet rechtstreeks uit de bestaande gegevens op te maken. Zo wordt niet systematisch per zaak bijgehouden wat de motieven zijn om in hoger beroep te gaan. Over het daarnaar uitgevoerde onderzoek verderop meer.

Het is niet mogelijk informatie over de uitkomst van het hoger beroep in de analyses mee te nemen. Zo betekent vernietiging in hoger beroep van een vonnis niet automatisch dat door de rechter in eerste aanleg een onjuist oordeel is gegeven. Het oordeel van de hoger beroepsrechter kan bijvoorbeeld inhouden dat deze tot een andere beantwoording van een rechtsvraag is gekomen, waarover voordien nog geen duidelijkheid in de jurisprudentie bestond. Dit laatste is inherent aan de rechtsontwikkeling en rechtseenheidsfunctie van het hoger beroep (en cassatie). Verder kan aanvulling van feiten (in vergelijking met behandeling in eerste aanleg) een rol hebben gespeeld bij afwijking van de rechterlijke beslissing in appel ten opzichte van het vonnis in eerste aanleg.

Het overgrote deel van de uitspraken in hoger beroep houdt stand en wordt door het hogere rechtscollege bevestigd. Daartoe kunnen ook de uitspraken worden gerekend die weliswaar op formele gronden worden vernietigd, maar

waarbij het oordeel van de rechter in eerste aanleg materieel wel overeind is gebleven. Er is in 2016 onderzoek gedaan naar de redenen van rechtzoekenden om hoger beroep in te stellen.³ Dit onderzoek laat zien dat de gepercipieerde kwaliteit van de rechter en van de uitspraak in het algemeen slechts een beperkte rol spelen bij het al dan niet in hoger beroep gaan.

Het onderzoek was helaas niet gericht op verklaringen van ontwikkelingen van de mate van appel in de tijd, zodat op basis van dit onderzoek niets gezegd kan worden over de verklaringskracht van kwaliteit van vonnissen voor toe- of afname van appelpercentages. Het ligt niet voor de hand dat de grote verschillen tussen regio's/rechtbanken in de mate van appel verklaard kunnen worden door verschillen in kwaliteit van rechtspreken. Uit de klantwaarderingsonderzoeken is immers gebleken dat de verschillen in (gepercipieerde) kwaliteit van rechtspreken beperkt zijn.

De volgende motieven kwamen uit genoemd onderzoek naar voren: De verwachte kans op een gunstiger uitspraak in hoger beroep was op alle 3 de rechtsgebieden het belangrijkste, maar in het strafrecht (bij 4 op de 5 een reden voor appel) nog belangrijker dan bij civielrecht (bij 3 op de 5) en het bestuursrecht (bij 1 op de 2). In het strafrecht ging het om de geschatte kans om gelijk te krijgen dan wel de geschatte kans op een lagere straf of vrijspraak.

Tevens was de omvang van de gevolgen van de uitspraak in eerste aanleg vaak (bij ruim 1 op de 3 appellanten) een reden om in hoger beroep te gaan tegen vonnissen in civiele rechtszaken en strafrechtzaken. Men gaat vaker in hoger beroep naarmate de ernst van de gevolgen groter is, en in het civiele recht naarmate het financiële belang groter is. In het bestuursrecht speelde deze

³ Marseille e.a. *Motieven voor en waardering van hoger beroep*, Research Memorandum 1/ 2016, Raad voor de rechtspraak.

reden om in hoger beroep te gaan slechts bij 1 op de 10 appellanten een rol. De kwaliteit van de uitspraak/het vonnis was in het civiele recht relatief vaak van belang, bij 2 van de 5 appellanten. In het strafrecht speelde dat bij 1 op de 5 appellanten een rol en in het bestuursrecht slechts bij 1 op de 10.

De gepercipieerde kwaliteit van de rechter speelde bij rond een kwart van de appellanten een rol; weinig verschil daarin tussen bestuursrecht, civiel recht en strafrecht. In het civiele recht ten slotte zijn bij 1 op de 5 ook de reeds gedane investeringen en verwachte kosten redenen om in hoger beroep te gaan of juist daarvan af te zien. Stress, de duur van de procedure en (geldelijke) kosten vormen belangrijke redenen om af te zien van hoger beroep. Een deel van de hoger beroepen wordt later ingetrokken. Sommige partijen gaan bijvoorbeeld in hoger beroep, omdat men daarmee de tijd krijgt het vonnis goed te bestuderen om daarna pas definitief te beslissen of men het hoger beroep doorzet of niet.

Bij de presentatie van de cijfers is gewerkt met 3-jaarsgemiddelden om een voldoende aantal appelzaken per zaakgroep over te houden en om zoveel mogelijk toevallige uitkomsten of fluctuaties te vermijden. Een andere reden om meerjaarsgemiddelden te nemen, is dat daarmee het tijdsverschil tussen een afgedane zaak en de instroom in hoger beroep minder verstoring werkt. De meest rudimentaire vorm van een appelpercentage zou zijn door simpelweg de totale instroom bij de hoven te delen door de totale uitstroom bij de gerechten in eerste aanleg. Dat zou echter een ondeugdelijke indicator opleveren, omdat veel van de productie in eerste aanleg niet appellabel is. Daarom is bekeken wat uit de noemer gehaald moest worden om een realistisch appelpercentage te verkrijgen.

Civiel recht, mate van appel

De appellen in civielrechtelijke rechtszaken kunnen zowel kantonzaken als niet-kantonzaken betreffen. In tabel 22 is te zien wat het appelpercentage (periode 2018-2020) is bij 4 verschillende typen civiele zaken, of het is toegenomen vergeleken met de periode 2012-2014 en of verschillen tussen rechtbanken in appelpercentage (zeer) groot of juist beperkt zijn. Tevens is de mate van intrekking vermeld en de ontwikkeling daarin.

Tabel 22: Appelpercentages civiele zaken in de periode 2018 t/m 2020 en ontwikkelingen sinds 2012

	Appelpercentage		Verschillen tussen rechtbanken	Intrekkingspercentage	
	2018 t/m 2020	jaargroei* sinds 2012		2018 t/m 2020	toe- afname sinds 2012
Handel kantonrechter	12%	+	groot	34%	=
Handel civiele rechter	31%	-	groot	25%	↗
Kort gedingen	18%	=	groot	30%	↗
Familiezaken	6%	=	beperkt	12%	↗

* Jaargroei sinds 2012-2014: + is licht 2% t/m 4%, ++ is sterk 5% t/m 10%, +++ is zeer sterk >10% per jaar.

Handelszaken kantonrechter

In de berekeningen en tabellen zijn de verstekvonnissen (ruim 200.000 per jaar) buiten beschouwing gelaten, omdat men daartegen vrijwel nooit in hoger beroep gaat. Ook los van de verstekvonnissen gaat men tegen de door de kantonrechter behandelde handelszaken relatief weinig in hoger beroep. Het appelpercentage in deze zaken is duidelijk gestegen vergeleken met de periode 2012-2014, van 8 procent naar 12 procent. Het aandeel intrekkingen lag in 2018-2020 op 34 procent.

Handelszaken civiele rechter

Tegen 31 procent van de vonnissen in handelszaken (bodenzaken) die niet door de kantonrechter maar door de civiele rechter in eerste aanleg zijn behandeld, werd in 2018-2020 in hoger beroep gegaan. Het appelpercentage is veel hoger dan bij kantonzaken door het grotere financiële belang van de zaak. Men is minder geneigd om het erbij te laten zitten; er staat meer op het spel. Vanaf de periode 2013-2015 daalt dit appelpercentage jaarlijks licht. Na instelling van hoger beroep in civiele handelszaken wordt vervolgens in 1 op de 4 gevallen het hoger beroep ingetrokken.

Kort gedingen

Tegen vonnissen in kort gedingen gaat men gemiddeld in 18 procent van de gevallen in hoger beroep. Dit is stabiel. Van deze hoger beroepen wordt later weer 30 procent ingetrokken. Deze percentages lagen in 2020 in hetzelfde bereik als dat van eerdere jaren.

Familiezaken, niet-kanton

Bij familiezaken wordt zeer weinig in hoger beroep gegaan. In 2018-2020 ligt dat rond de 6 procent. Van die beperkte hoger beroepen wordt slechts ongeveer 1 op de 8 ingetrokken.

Strafrecht, mate van appel

In tabel 23 is te zien wat het appelpercentage is voor verschillende typen strafzaken, de ontwikkeling daarin sinds 2012-2014 en of de verschillen tussen rechtbanken beperkt zijn of juist (zeer) groot. Tevens is de mate van intrekking van het hoger beroep vermeld en de ontwikkeling daarin.

Tabel 23: Appelpercentages strafzaken in de periode 2018 t/m 2020 en ontwikkelingen sinds 2012

	Appelpercentage		Verschillen tussen rechtbanken	Intrekkingspercentage	
	2018 t/m 2020	jaargroei* sinds 2012		2018 t/m 2020	toe- afname sinds 2012
Kantonrechter overtredingszaken	3,8%	=	beperkt	11%	↗
Politierechter (EK)	15%	=	beperkt	16%	↗
Strafzaken EK kinderrechter	8%	=	beperkt	24%	=
Strafzaken meervoudige kamer (MK)	41%	+	groot	24%	=

* Jaargroei sinds 2012-2014: + is licht 2% t/m 4%, ++ is sterk 5% t/m 10%, +++ is zeer sterk >10% per jaar.

Overtredingszaken, kantonrechter

Tegen vonnissen van de kantonrechter in overtredingszaken gaat men zelden, slechts in 3,8 procent van de gevallen, in hoger beroep. Dat percentage is over een langere periode bezien redelijk stabiel.

Het aantal intrekkingen bij dit type zaken is zeer beperkt, ongeveer 11 procent. Hier is een stijging te zien. In eerder periodes lag dit percentage rond de 8 procent.

Misdrijven

Politierechter

Tegen 15 procent van de vonnissen van de politierechter gaat men in hoger beroep. Het aantal hoger beroepen dat later wordt ingetrokken is ten opzichte van vorige periode licht toegenomen, tot 16 procent voor 2018-2020.

Kinderrechter (EK)

Van de door de kinderrechter gevonniste EK-zaken ging 8 procent in 2020 in hoger beroep. Dat is gelijk aan de periode 2012-2014. Van deze hoger beroepen wordt gemiddeld genomen een kwart (24 procent) later ingetrokken. Sinds 2013 is het aandeel kinderrechtsstrafzaken dat per saldo in hoger beroep voor een tweede keer moest worden behandeld stabiel (6 tot 7 procent).

Meervoudige kamer

Tegen de strafzaken die door 3 rechters worden behandeld (meervoudige of MK-zaak), gaat men het vaakst in hoger beroep. Net als in de vorige periode bedraagt dit 41 procent. Het gaat dan ook om zaken met een relatief groot belang (de hoogte van de straf bij veroordeling). Het intrekken van deze hoger beroepen is wisselend, maar is in 2020 weer toegenomen tot 24 procent. Per saldo geldt dat de afgelopen jaren rond de 30 à 32 procent van MK-strafzaken voor een tweede keer behandeld moet worden.

Bestuursrechtelijke procedures, mate van appel

Uit de tabellen 24 en 25 blijkt dat de mate van appel in het bestuursrecht over het algemeen hoog is vergeleken met strafzaken en civiele zaken. De hoogste appelpercentages, rond de 50 procent of hoger, zijn te zien bij ambtenarenzaken, rijksbelastingzaken en asielzaken. Een verklaring voor de hoge mate waarin men in het bestuursrecht in hoger beroep gaat, is dat er vrijwel altijd een bezwaarfase aan het proces is voorafgegaan. Dus er blijven vooral zaken over waar bestuur en burger in een eerder stadium niet nader tot elkaar konden komen. In gevallen dat de uitspraak in eerste aanleg ongunstig uitviel voor de burger, speelt daarnaast een rol dat de burger die in hoger beroep gaat over het algemeen geen risico loopt op een voor hem ongunstiger uitspraak dan in eerste aanleg.

Regulier bestuursrecht, mate van appel

Onder regulier of algemeen bestuursrecht verstaan we alle rechtszaken op het terrein van het bestuursrecht, die niet het belastingrecht of het vreemdelingenrecht⁴ betreffen.

De CRvB behandelt de appellaten van sociale verzekeringszaken, ambtenarenzaken, bijstandszaken en studiefinancieringszaken. De Raad van State (RvS) behandelt de overige hoger beroepen. De appelinstreamgegevens van de RvS waren nog niet bekend op het moment van schrijven van dit jaarverslag. Om die reden is het niet mogelijk om het appelpercentage van deze groep te bepalen.

⁴ Appelpercentages over vreemdelingenzaken zijn niet meer samen te stellen. Dit heeft 3 oorzaken. Ten eerste zijn de appel-instreamgegevens van de RvS nog niet bekend op het moment van schrijven van dit jaarverslag. Ten tweede wordt in de registratie van deze zaken gebruikgemaakt van 2 verschillende systemen. Ten derde zijn er verschillende wijze van registreren door de rechtbanken. Deze 2 laatste oorzaken zorgen ervoor dat de benodigde gegevens voor de berekening van de appelpercentages niet op een doelmatige en consistente wijze uit de Rechtspraaksystemen gehaald kunnen worden waarbij de gegevens vergelijkbaar zijn.

Tabel 24: Appelpercentages rechtszaken bestuursrecht in de periode 2018 t/m 2020 en ontwikkelingen sinds 2012

	Appelpercentage		Verschillen tussen rechtbanken	Intrekkingspercentage	
	2018 t/m 2020	jaargroei* sinds 2012		2018 t/m 2020	toe- afname sinds 2012
Sociale verzekeringszaken	43%	++	groot	23%	=
Bijstands- en studiefinancieringszaken	48%	++	groot	24%	↗
Ambtenarenzaken	56%	++	zeer groot	34%	↗

* Jaargroei sinds 2012-2014: + is licht 2% t/m 4%, ++ is sterk 5% t/m 10%, +++ is zeer sterk >10% per jaar.

Sociale verzekeringszaken

Tegen vonnissen in sociale verzekeringszaken gaat men in 43 procent in hoger beroep. Dat is in de afgelopen jaren opgelopen. Van deze appellaten wordt 23 procent later ingetrokken. Dat is 4 procent minder dan in de periode 2017-2019. Het gevolg is dat het aandeel zaken dat inhoudelijk voor een tweede keer (hoger beroep) wordt behandeld in de periode 2018-2020 33 procent bedraagt. Dat is een lichte verhoging ten opzichte van eerdere perioden.

Bijstands- en studiefinancieringszaken

Het appelpercentage bij bijstands- en studiefinancieringszaken ligt met 48 procent iets hoger dan bij de groep sociale verzekeringszaken. Ongeveer 24 procent wordt later ingetrokken. Zowel het appelpercentage als het intrekkingspercentage is toegenomen. Het aandeel zaken dat inhoudelijk voor een tweede keer (hoger beroep) wordt behandeld en niet wordt ingetrokken, is nu 36 procent.

Ambtenarenzaken

Tegen de uitspraken in ambtenarenzaken gaat men zeer vaak in hoger beroep. In de periode 2018-2020 was het landelijke percentage 56 procent. In dit type zaken werd wel ruim een derde van de appellaten later ingetrokken. Dit houdt in dat 37 procent van de zaken voor een tweede keer inhoudelijk wordt behandeld.

Belastingrecht, mate van appel

Tabel 25: Appelpercentages rechtszaken belastingrecht in de periode 2018 t/m 2020 en ontwikkelingen sinds 2012

	Appelpercentage		Verschillen tussen rechtbanken	Intrekingspercentage	
	2018 t/m 2020	jaargroei* sinds 2012		2018 t/m 2020	toe- afname sinds 2012
Rijksbelastingzaken	67%	+ + +	zeer groot	18%	↘
Lokale belastingzaken - WOZ	25%	+ +	groot	17%	↘
Lokale belastingzaken - overig	21%	=	zeer groot	18%	↗

* Jaargroei sinds 2012-2014: + is licht 2% t/m 4%, ++ is sterk 5% t/m 10%, +++ is zeer sterk >10% per jaar.

Rijksbelastingzaken

Rijksbelastingzaken worden bij slechts 5 rechtbanken behandeld en tegen die vonnissen wordt vaak in hoger beroep gegaan. Een grote stijging is zichtbaar voor de periode 2018-2020 ten opzichte van de periode 2017-2019: van 52 procent naar 67 procent. In 18 procent van de gevallen wordt het hoger beroep ingetrokken. Per saldo is het aandeel zaken dat inhoudelijk voor een tweede keer (hoger beroep) wordt behandeld, voor de periode 2018-2020 55 procent.

Lokale belastingzaken

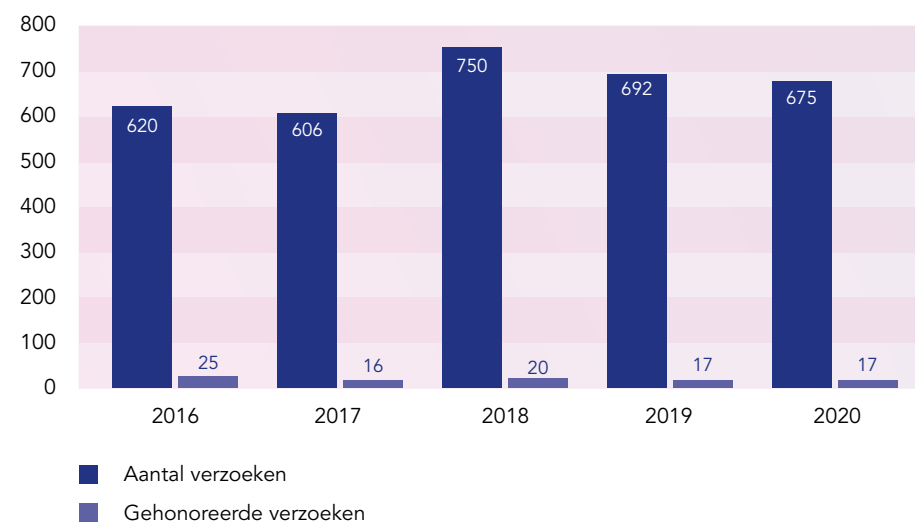
De appelpercentages bij vonnissen in rechtszaken over lokale belastingen liggen lager dan bij zaken over rijksbelastingen. In de periode 2018-2020 is het appelpercentage 25 procent. In de vorige periode 2017-2019 was een scherpe daling te zien naar 15 procent. Het huidige niveau komt overeen met de periodes 2015-2017 en 2016-2018. Het aandeel intrekkingen is licht afgenomen tot 17 procent. In overige lokale belastingzaken (bijvoorbeeld parkeerboetes), wordt in 21 procent van de gevallen hoger beroep ingesteld. Dat is een kleine toename ten opzichte van de periode 2012-2014. Het intrekkingenpercentage neemt in de periode 2018-2020 verder toe naar 19 procent.

2.1.8 Wrakingsverzoeken en gehonoreerde wrakingsverzoeken

In Nederland heeft iedere burger recht op een onpartijdige rechter. Wie betrokken is in een rechtszaak en goede redenen heeft om te denken dat de rechter een zaak niet onpartijdig kan beoordelen, kan vragen deze rechter te laten vervangen door een andere. We noemen dat een verzoek tot wraking.

Het aantal wrakingsverzoeken liep in de periode 2009 tot 2012 sterk op tot ruim 600 verzoeken per jaar. Sindsdien varieert het aantal wrakingsverzoeken tussen de 600 en 750 verzoeken per jaar (zie figuur 8). In 2020 werden er 675 wrakingsverzoeken ingediend, waarvan 549 bij de rechtbanken, 111 bij de gerechtshoven, 12 bij de CRvB en 3 bij het CBb. Voor een uitsplitsing naar rechtsgebied en afdoeningswijze voor verzoeken uit 2020 zie tabel 26.

Figuur 8: Aantal wrakingsverzoeken en aantal gehonoreerde wrakingsverzoeken

De wrakingskamer beoordeelt of een rechter terecht wordt gewraakt. Deze kamer honoreert een wraking als de rechter in de betreffende zaak partijdig is of als er sprake is van schijn van partijdigheid. Als dat zo is, is de wraking gegrond. Dat zegt overigens niets over het functioneren van de betreffende rechter in andere zaken. Hij of zij kan gewoon andere zaken blijven behandelen.

Slechts een gering deel van de wrakingsverzoeken wordt daadwerkelijk gehonoreerd, gemiddeld over de laatste 5 jaar rond de 3 procent per jaar. In 2020 waren er 17 wrakingsverzoeken gegrond, zoals in figuur 8 en tabel 26 is te zien.

Tabel 26: Aantal wrakingsverzoeken 2020 met afdoeningswijze per rechtsgebied

	Strafrecht	Bestuursrecht	Civielrecht	Totaal
Kennelijk niet ontvankelijk	19	37	49	105
Kennelijk ongegrond	4	10	8	22
Ongegrond	90	77	180	347
Niet ontvankelijk	22	40	59	121
Ingetrokken	9	8	25	42
Berusting	3	3	15	21
Gegrond	8	1	8	17
Totaal ingediend	155	176	344	675

2.2 WERKEN BIJ DE RECHTSPRAAK

Het personeel van de Rechtspraak bestaat uit rechterlijke ambtenaren (rechters en raadsheren) en gerechtsambtenaren (juridische ondersteuning, administratie, bedrijfsvoering). Zij zijn het kapitaal van de organisatie. De Rechtspraak vindt het belangrijk dat de juiste mensen op het juiste moment de juiste functie vervullen. Onderstaand wordt ingegaan op de samenstelling van het personeelsbestand, diversiteit, ziekteverzuim en integriteit.

2.2.1 Samenstelling personeelsbestand

In de onderstaande tabellen wordt de samenstelling van het personeelsbestand weergegeven. Daaruit blijkt dat de koers die is ingezet om het personeelsbestand van de Rechtspraak te versterken zijn vruchten heeft afgeworpen. In de afgelopen 5 jaar is het aantal rechterlijke ambtenaren en gerechtsambtenaren toegenomen, met respectievelijk circa 200 fte en 600 fte. Deze capaciteit is nodig om te werken conform de professionele standaarden, het verlagen van de werkdruk en het beantwoorden van de vervangingsvraag die ontstaat vanwege van natuurlijk verloop. Overigens wordt de groei van het aantal gerechtsambtenaren voor een deel veroorzaakt doordat de voormalige op oproepbasis beschikbare buitengriffiers vanwege de Wnra een dienstverband bij de Rechtspraak hebben gekregen (255 in aantallen; 54,4 fte).

Het aantal medewerkers dat werkt bij landelijke diensten is de afgelopen 5 jaar met circa 100 fte gegroeid. De verhouding tussen rechterlijk ambtenaren, gerechtsambtenaren en medewerkers bij landelijke diensten is de afgelopen 5 jaar constant gebleven.

In de afgelopen 10 jaar is de inzetbaarheid van rechters en raadsheren in het primaire proces met ruim 10 procent afgenomen, hoewel de bezetting is toegenomen. De afname wordt veroorzaakt door de toename van het gebruik van de partiële arbeidsparticipatie senioren (PAS), de tijd die het begeleiden van rechters en raadsheren in opleiding kost, en door de toegenomen inzet van rechters en raadsheren in andersoortige functies (zoals leidinggevende of in IT-projecten).

De verwachting is dat het personeelsbestand van de Rechtspraak de komende jaren qua grootte en samenstelling verder zal veranderen door de leeftijdsgebonden uitstroom, de noodzaak tot het verkorten van doorlooptijden, het wegwerken van achterstanden, de ontwikkelingen in zaakinstroom, de verdere invoering van professionele standaarden, de digitalisering en vermindering van de werkdruk.

In 2020 zijn 19 gepensioneerde 70-plussers heringetreden als rechter-plaatsvervanger met een aanwijzing (circa 8 fte). Zij staan geregistreerd in personeelssysteem P-direkt, in tegenstelling tot honorair rechters-plaatsvervanger, die op oproepbasis worden ingezet. In 2020 werkten circa 56 honorair rechter/raadsheren-plaatsvervanger die ouder zijn dan 70 jaar bij de Rechtspraak.

Tabel 27: Aantal medewerkers en aantal fte Rechtspraak 2016-2020

	2016		2017		2018		2019		2020	
	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte
Rechterlijke ambtenaren	2.328	2.148	2.497	2.315	2.489	2.303	2.488	2.305	2.562	2.372
% totaal	22%	22%	23%	23%	23%	23%	23%	23%	22%	23%
Gerechtsambtenaren direct	5.584	4.950	5.741	5.096	5.738	5.099	5.831	5.188	6.268	5.485
% totaal	53%	52%	52%	51%	52%	51%	53%	52%	54%	52%
Gerechtsambtenaren indirect	1.838	1.688	1.895	1.738	1.867	1.711	1.853	1.701	1.899	1.743
% totaal	17%	18%	17%	17%	17%	17%	17%	17%	16%	17%
Landelijke diensten	832	780	852	803	855	801	870	816	934	876
% totaal	8%	8%	8%	8%	8%	8%	8%	8%	8%	8%
Totaal aantal medewerkers	10.582	9.566	10.985	9.952	10.949	9.914	11.042	10.010	11.663	10.476

De landelijke diensten zijn: de Raad voor de rechtspraak (Rvdv), het Studiecentrum rechtspleging (SSR), Informatievoorzieningsorganisatie rechtspraak (IVO) en het Landelijk dienstencentrum rechtspraak (LDCR)

In de onderstaande tabel worden de in- en uitstroomontwikkelingen weergegeven:

Tabel 28: In- en uitstroom rechterlijke ambtenaren en gerechtsambtenaren in aantallen 2016-2020

	2016		2017		2018		2019		2020	
	Instroom	Uitstroom	Instroom	Uitstroom	Instroom	Uitstroom	Instroom	Uitstroom	Instroom	Uitstroom
Rechterlijke ambtenaren	20	72	208	66	72	86	93	99	154	92
Gerechtsambtenaren	906	835	1.194	864	1.067	1.063	1.147	1.038	1.533	895

Inclusief landelijke diensten Rvdv, SSR, IVO en LDCR

Van werk naar werk

In het kader van de digitalisering van de Rechtspraak hebben in 2016 ongeveer 800 medewerkers te horen gekregen dat hun werkzaamheden op den duur komen te vervallen. De Rechtspraak begeleidt hen zo zorgvuldig en zo goed mogelijk en conform het van werk naar werk (VWNW)-beleid naar nieuw werk binnen of buiten de Rechtspraak. Hierbij wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de aangepaste planning van de digitalisering van de Rechtspraak, zoals in 2018 is besloten. Omdat de digitalisering in een langzamer tempo verloopt dan aanvankelijk gepland, heeft een aantal gerechten besloten te stoppen met de reorganisatie en hun VWNW-kandidaten terug te plaatsen.

Op 1 januari 2020 waren er nog 72 VWNW-kandidaten over, 58 kandidaten door de reorganisatie digitalisering gerechten en 14 kandidaten door andere reorganisaties binnen de gerechten en landelijke diensten. Eind 2020 werd de landelijke reorganisatie digitalisering beëindigd en zijn de 58 overgebleven kandidaten teruggeplaatst, vertrokken of kregen een andere functie. Verder zijn 9 kandidaten n.a.v. andere reorganisaties binnen gerechten en landelijke diensten uitgestroomd. Aan het eind van het jaar waren er nog zijn 9 kandidaten over.

Tabel 29: Van Werk naar Werk kandidaten 2019-2020

Voortgang VWNW kandidaten	2019	2020
Aantal op 1 januari	298	72
Instroom	-	4
Uitstroom	226	67
VWNW kandidaten einde jaar	72	9

Rechters en raadsheren in opleiding (rio's)

Zoals vermeld, zet de Rechtspraak in op het versterken van de capaciteit.

Een nieuwe rechter is echter niet direct volledig inzetbaar; hij of zij zal eerst de opleiding tot rechter moeten doorlopen. Onderstaande tabel geeft weer hoeveel rechters en raadsheren momenteel in opleiding zijn. Deze rio's zullen naar verwachting de komende jaren instromen.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen rio's met beperkte werkervaring (tussen minimaal 2 en maximaal 6 jaar werkervaring) en rio's met 6 of meer jaar werkervaring. De eerste categorie volgt een opleiding van 4 jaar, de laatste categorie volgt een op maat gemaakte opleiding afhankelijk van de voorervaring, variërend van minder dan 1 jaar tot en met 3 jaar.

Tabel 30: Rechters en raadsheren in opleiding in dienst eind jaar 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
R(h)io's met een opleiding t/m 3 jaar	56	111	124	119	146
R(h)io's met een opleiding van 4 jaar	54	76	74	73	69
Aantal r(h)io's in dienst eind 2019	110	187	198	192	215

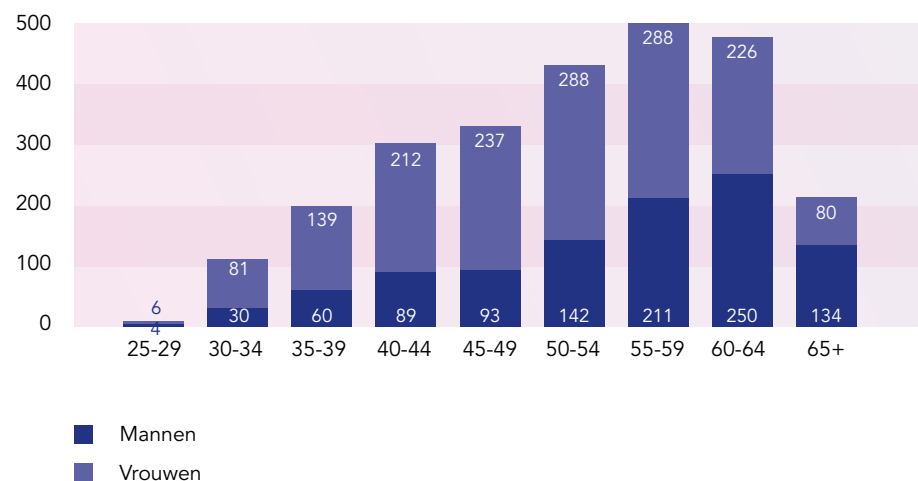
2.2.2 Diversiteit

In onderstaande figuren volgen een aantal overzichten van de leeftijdsopbouw, man-vrouwverhouding, het aandeel medewerkers met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond en de invulling van de Participatiewet binnen de Rechtspraak. De volgende zaken vallen op:

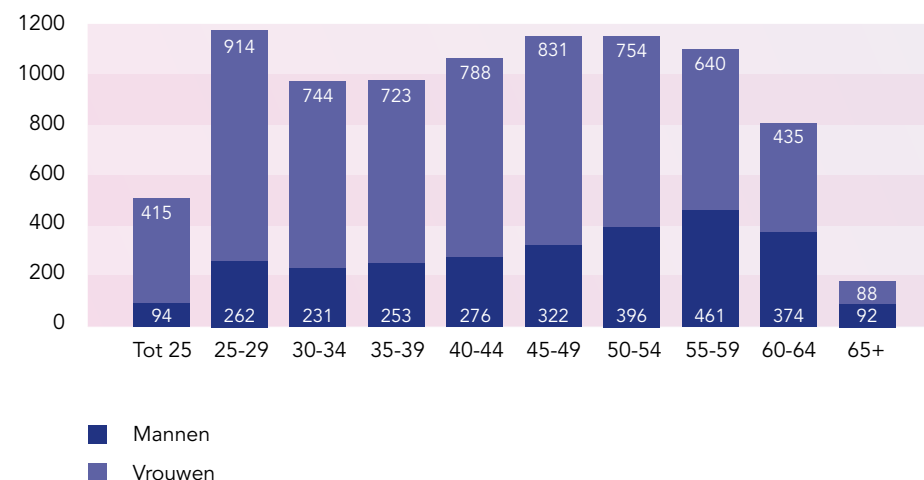
Leeftijdsopbouw en man-vrouwverhouding:

- Zoals ook de afgelopen jaren gold, zijn er meer vrouwelijke dan mannelijke rechters. Vanaf 60 jaar zijn mannen echter in de meerderheid;
- Sinds 2019 zijn er ook meer vrouwelijke raadsheren dan mannelijke. Dit is een trendbreuk ten opzichte van voorgaande jaren, waar mannelijke raadsheren stevast in de meerderheid waren;
- Gerechtsambtenaren zijn over het algemeen jonger dan rechterlijke ambtenaren. Ook onder gerechtsambtenaren zijn vrouwen in de meerderheid;
- Bij de rechtbanken waren in 2020 meer vrouwelijke dan mannelijke presidenten (7 om 4). Bij de gerechtshoven en bijzondere colleges zien we dat er meer mannelijke dan vrouwelijke presidenten zijn (4 om 1).

Figuur 9: Leeftijdsofbouw rechterlijke ambtenaren 2020

Figuur 10: Leeftijdsofbouw gerechtsambtenaren 2020

Tabel 31: Man-vrouw verdeling in functies als rechterlijk ambtenaar 2016-2020

Functies	aantal 31-12-2016			aantal 31-12-2017			aantal 31-12-2018			aantal 31-12-2019			aantal 31-12-2020		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
President (voorzitter van bestuur)	10	6	16	10	7	17	9	7	16	9	8	17	9	7	16
Hof / bijzonder college	6	0	6	6	0	6	5	1	6	5	1	6	4	1	5
Rechtbank	4	6	10	4	7	11	4	6	10	4	7	11	5	6	11
Bestuurders / team- en afdelingsvoorzitters	88	99	187	76	95	171	70	93	163	71	85	156	73	91	164
Raadshoer / senior raadshoer	266	223	489	268	252	520	267	264	531	257	282	539	267	284	551
Rechter / senior rechter (a)	601	943	1544	583	965	1548	570	976	1546	574	992	1566	583	998	1581
Overige rechterlijke ambtenaren	23	72	95	77	167	244	70	163	233	68	142	210	81	177	258
Totaal	988	1343	2331	1014	1486	2500	986	1503	2489	979	1509	2488	1013	1557	2570

Overige rechterlijke ambtenaren betreft rechterlijke ambtenaren in de volgende functies: gerechtsauditeur tevens plaatsvervanger en rechter in opleiding

Tabel 32: Aandeel medewerkers met een westerse of niet-westerse migratie-achtergrond

	Rechterlijke ambtenaren ⁵	Gerechtsambtenaren ⁶
Nederlandse achtergrond	87%	81%
Westerse migratieachtergrond	10%	8%
Niet-westerse migratieachtergrond	3%	11%

Het aandeel medewerkers met een migratieachtergrond is bij gerechtsambtenaren hoger dan bij rechterlijk ambtenaren. Er is echter een groter aandeel medewerkers met een westerse migratieachtergrond onder rechterlijk ambtenaren dan onder gerechtsambtenaren. Onder gerechtsambtenaren is het aandeel medewerkers niet een niet-westerse migratieachtergrond hoger.

Banenafpraak voor mensen met een arbeidsbeperking

De Rechtspraak hecht grote waarde aan maatschappelijk verantwoord werkgeverschap en probeert in het kader van de Participatiewet waar mogelijk mensen aan te stellen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In onderstaande tabel wordt weergegeven hoeveel mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij de Rechtspraak werkzaam waren. Daaruit blijkt dat de Rechtspraak beter in staat is om aan het rijksbrede quotum te voldoen. De Rechtspraak heeft in 2020 141 banen gerealiseerd voor mensen met een arbeidsbeperking (tegenover 116 banen in 2019). Dit is 42 procent van de opdracht (2019: 39 procent). Omdat het quotum nog niet volledig behaald wordt, blijft het vergroten van het aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aandacht krijgen

Tabel 33: Participatiewet 2018-2020

Aantal arbeidsbeperkten met een aanstelling of anderzins	Quotum	Bezetting	Behaald %	Quotum	Bezetting	Behaald %	Quotum	Bezetting	Behaald %
	2018	2018	t.o.v quotum	2019	2019	t.o.v quotum	2020	2020	t.o.v quotum
fte's (1fte = 25,5 uur)	261	93	36%	298	116	39%	332	141	42%

*1 FTE voor een arbeidsbeperkte medewerker wordt 1 FTA genoemd en is 25,5 uur
Het gaat om de personen die geregistreerd zijn in het doelgroepenregister van het UWV*

⁵ Bron: CBS, 2020

⁶ Bron: Jaarrapportage bedrijfsvoering Rijk, 2019

2.2.3 Ziekteverzuim

In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling in ziekteverzuim weergegeven. De Rechtspraak streeft naar het verlichten van werkdruk en het verminderen van ziekteverzuim. In 2015 werd Rechtspraakbreed een onderzoek gestart naar werkdruk en vitaliteit. Doel van het onderzoek was om concrete verbetermaatregelen te identificeren die kunnen bijdragen aan het beheersbaar maken van werkdruk en het realiseren van een vitale organisatie. Dit leidde in 2017 tot het rapport *Naar een vitale organisatie*.

De afgelopen jaren zien we echter dat het ziekteverzuim blijft stijgen. De gerechten hebben daarom in 2018 op basis van de aanbevelingen uit het rapport verschillende maatregelen genomen om de werkdruk te bestrijden. Bijvoorbeeld door te zorgen voor een goede werkverdeling, goede werkprocessen, het versterken van leiderschap, inzetten op personeelszorg en een gezonde werkomgeving, versterking van de feedbackcultuur en professionele standaarden, reductie van ziekteverzuim en werving van rechters.

Over 2020 lijkt het effect van de coronacrisis voor wat betreft het verzuimpercentage voor de Rechtspraak zeer beperkt. Vanaf maart was een hoger verzuimpercentage zichtbaar voor wat betreft het middellange verzuim. Dit heeft zeer waarschijnlijk te maken met uitgestelde zorg, beperkte begeleiding en re-integratiemogelijkheden. Na mei lag het verzuimpercentage lager dan voorgaande jaren.

Het gemiddelde verzuimpercentage over 2020 (5,3 procent) is iets lager dan in 2018 en 2019.

Tabel 34: Arbeidsverzuim 2016-2020

	2016			2017			2018			2019			2020		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
Gerechten	4,5%	5,4%	5,1%	4,2%	5,7%	5,2%	4,3%	6,2%	5,5%	4,3%	6,2%	5,5%	4,5%	6,0%	5,5%
Landelijke diensten	3,7%	6,9%	5,0%	3,5%	5,8%	4,4%	3,4%	6,4%	4,6%	2,9%	5,5%	4,0%	3,0%	4,5%	3,6%
Totaal	4,4%	5,5%	5,1%	4,1%	5,6%	5,0%	4,2%	6,2%	5,5%	4,1%	6,2%	5,4%	4,2%	5,9%	5,3%

Bij de gerechten gaat het om de rechterlijke ambtenaren (RA) en de directe en indirecte gerechtsambtenaren (GA)

Bij de landelijke diensten gaat het om het personeel van de Rvdr, SSR, IVO en LDCR.

2.2.4 Integriteit

Integriteit is een zeer belangrijke pijler van de kwaliteit van de Rechtspraak.

De Rechtspraak neemt dit serieus en heeft daarom onderstaande disciplinaire maatregelen genomen.

Tabel 35: Disciplinaire maatregelen 2016-2020

Disciplinaire maatregelen	2016	2017	2018	2019	2020
Disciplinaire maatregel rechters en raadsheren waarvan:	1	-	1	3	2
Schriftelijke berisping in verband met de verwaarlozing van de waardigheid van het ambt, ambtsbezigheden of ambtsplichten	1	-	1	2	-
Ontslag op eigen verzoek, al dan niet op aandringen van het bestuur, ivm een gecombineerde integriteitskwestie in de werk- en privésfeer: met een financiële vergoeding van € 5.000	-	-	-	1	2
Disciplinaire maatregel rechters en raadsheren plaatsvervangers waarvan:	-	-	2	1	1
Schriftelijke berisping in verband met de verwaarlozing van de waardigheid van het ambt, ambtsbezigheden of ambtsplichten	-	-	1	-	0
Ontslag op eigen verzoek, al dan niet op aandringen van het bestuur, in verband met een werkgerelateerde integriteitskwestie: zonder financiële vergoeding	-	-	1	1	0
Ontslag na handelen of nalaten waardoor ernstig nadeel is toegebracht aan de goede gang van zaken bij de rechtspraak of het in haar te stellen vertrouwen	-	-	-	-	1
Disciplinaire maatregel rechters en raadsheren in opleiding waarvan:	-	1	-	-	-
Schriftelijke berisping in verband met de verwaarlozing van de waardigheid van het ambt, ambtsbezigheden of ambtsplichten	-	1	-	-	-
Disciplinaire maatregel gerechtsambtenaren waarvan:	24	38	17	23	17
Voorwaardelijke schriftelijke berisping	1	2	-	-	-
Schriftelijke berisping	17	25	5	15	8
Overplaatsing	-	-	1	1	1
Schorsing met inhouding van bezoldiging	-	-	2	0	-
Schorsing	-	-	-	1	-
Voorwaardelijk strafontslag	3	6	1	2	-
Beëindiging dienstverband	3	5	4	2	8
Financiële afdoening	-	-	4	2	-

De grondslag voor de maatregelen die zijn genomen ligt voor rechterlijk ambtenaren in wet- en regelgeving en voor gerechtsambtenaren in wet- en regelgeving en tevens in de CAO Rijk.

2.2.5 Bezoldiging bestuurders

De Raad voor de rechtspraak kiest voor transparantie ten aanzien van de bezoldiging van bestuurders door middel van het hieronder opgenomen overzicht. De bezoldiging is gebaseerd op de bezoldigingsbegrippen van de Wet normering topinkomens (WNT). Als bestuurders zijn gedefinieerd: de leden van de Raad, de leden van de gerechtsbesturen, de voorzitter van het College van Bestuur SSR, de directeurs van de landelijke diensten (IVO en het LDCR) en de directeur van het bureau van de Raad. Het beleid van de Raad is om geen bezoldigingen boven de algemene wettelijke WNT-norm toe te kennen (2020: 201.000 euro).

Naam orgaan of instelling waar functie wordt bekleed	Functie(s)	Naam	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkostenvergoeding	Werkgeversdeel van voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Bezoldiging	Datum aanvang dienstverband in het boekjaar	Datum einde dienstverband in het boekjaar	Omvang dienstverband	Dienstbetrekking	Persoonlijke norm	Ontslagvergoeding
Raad voor de rechtspraak	Voorzitter	mr. H. Naves	174.270	-	22.490	196.759	1-1-2020	31-12-2020	1,06	ja	€ 201.000	n.v.t.
Raad voor de rechtspraak	Lid	mr. A.A.E. Dorsman	161.951	-	21.771	183.722	1-1-2020	31-12-2020	1,06	ja	€ 201.000	n.v.t.
Raad voor de rechtspraak	Lid	mr. H. Rappa-Velt	161.896	19	21.522	183.438	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Raad voor de rechtspraak	Lid	drs. P. Arnoldus	161.896	-	21.522	183.418	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
College van Beroep voor het bedrijfsleven	Voorzitter	mr.drs. T.G.M. Simons	171.430	682	22.057	194.170	1-1-2020	31-12-2020	1,11	ja	€ 201.000	n.v.t.
College van Beroep voor het bedrijfsleven	Rechterlijk lid	mr. R.W.L. Koopmans	147.250	150	21.224	168.624	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
College van Beroep voor het bedrijfsleven / Gerechtshof Den Haag	Niet-rechterlijk lid	H.J. van der Brugge MBA MCC	117.764	7	20.288	138.059	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Centrale Raad van Beroep	Voorzitter	mr. T. Avedissian	171.430	-	22.057	193.487	1-1-2020	31-12-2020	1,11	ja	€ 201.000	n.v.t.
Centrale Raad van Beroep	Rechterlijk lid	mw.mr.drs. J.C. Boeree	116.466	3	16.870	133.339	24-2-2020	31-12-2020	0,97	ja	€ 166.209	n.v.t.
Centrale Raad van Beroep / Gerechtshof Amsterdam	Niet-rechterlijk lid	drs. W. Wijbrands	122.818	-	20.239	143.058	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Gerechtshof Amsterdam / Rechtbank Noord-Nederland	Voorzitter / wnd. Voorzitter	mr. H.Th. van der Meer	147.766	-	21.523	169.289	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Gerechtshof Amsterdam	Rechterlijk lid	mr. W.F. Groos	140.587	-	21.445	162.031	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	Voorzitter / Rechterlijk lid	mr. Z.J. Oosting	142.303	-	21.121	163.424	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden / Gerechtshof 's-Hertogenbosch	Niet-rechterlijk lid	dr. P.M.L.O. Scholte MPA	136.465	-	20.631	157.095	1-1-2020	31-12-2020	1,11	ja	€ 201.000	n.v.t.
Gerechtshof Den Haag	Voorzitter	mr. M.W. Koek	161.702	-	21.768	183.469	1-1-2020	31-12-2020	1,05	ja	€ 201.000	n.v.t.
Gerechtshof Den Haag	Rechterlijk lid	mr. A. de Lange MPA	152.019	-	21.610	173.629	1-1-2020	31-12-2020	1,11	ja	€ 201.000	n.v.t.
Gerechtshof 's-Hertogenbosch	Voorzitter	mr. R.C.A.M. Philippart	162.993	1.227	21.788	186.009	1-1-2020	31-12-2020	1,06	ja	€ 201.000	n.v.t.
Gerechtshof 's-Hertogenbosch / Rechtbank Rotterdam	Rechterlijk lid	mr. J.B. van den Beld	149.438	-	21.365	170.803	1-1-2020	31-12-2020	1,06	ja	€ 201.000	n.v.t.

Naam orgaan of instelling waar functie wordt bekleed	Functie(s)	Naam	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkostenvergoeding	Werkgeversdeel van voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Bezoldiging	Datum aanvang dienstverband in het boekjaar	Datum einde dienstverband in het boekjaar	Omvang dienstverband	Dienstbetrekking	Persoonlijke norm	Ontslagvergoeding
Rechtbank Amsterdam	Voorzitter	mr. C.M. Wiertz - Wezenbeek	154.287	-	21.450	175.737	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Amsterdam	Rechterlijk lid	mr. E. de Rooij	141.573	-	21.121	162.693	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Amsterdam	Niet-rechterlijk lid	H.C.J. Janssen RA	147.031	5	20.969	168.004	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Den Haag	Voorzitter	mr.dr. M.A. van de Laarschot	158.573	-	21.656	180.229	1-1-2020	31-12-2020	1,03	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Den Haag	Rechterlijk lid	mr. J. Visser	151.564	-	21.937	173.500	1-1-2020	31-12-2020	1,04	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Den Haag	Niet-rechterlijk lid	mr. M.V. Baas - van Vloten	31.469	-	5.060	36.528	1-10-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 50.525	n.v.t.
Rechtbank Den Haag	Niet-rechterlijk lid	drs. M.M. Leenders	97.261	342	15.382	112.984	1-1-2020	30-9-2020	1,00	ja	€ 150.337	n.v.t.
Rechtbank Limburg	Voorzitter	mr. P.W.E.C. Pulles	149.034	-	21.356	170.390	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Limburg	Rechterlijk lid	mr. M.M. Bijker-Veen	134.647	13	20.901	155.560	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Limburg	Niet-rechterlijk lid	J.J.P.M. Gilissen	104.492	-	17.978	122.470	1-1-2020	31-12-2020	0,89	ja	€ 178.667	n.v.t.
Rechtbank Midden-Nederland	Voorzitter	mr. J. Mendlik	149.974	77	21.356	171.406	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Midden-Nederland	Rechterlijk lid	mr. G.F.H. Lycklama à Nijeholt	135.388	-	20.901	156.289	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Midden-Nederland	Niet-rechterlijk lid	drs. E. Jonasse	136.465	-	20.631	157.095	1-1-2020	31-12-2020	1,11	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Noord-Holland	Voorzitter	mr. E. de Greeve	152.092	-	21.364	173.456	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Noord-Holland	Rechterlijk lid	mr.dr. J.W. Moors	134.647	-	20.901	155.547	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Noord-Holland	Niet-rechterlijk lid	mr.dr. T.P. Voskuil	76.725	16	11.798	88.539	1-6-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 117.296	n.v.t.
Rechtbank Noord-Nederland / Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	Voorzitter	mr. A.R. van der Winkel MPM	171.012	132	22.057	193.201	1-1-2020	31-12-2020	1,11	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Noord-Nederland	Rechterlijk lid	mr. A.P. Ploeger	151.737	1.659	21.366	174.761	1-1-2020	31-12-2020	1,11	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Noord-Nederland	Niet-rechterlijk lid	mr. M.P. de Wilde	125.013	9	20.041	145.062	1-1-2020	31-12-2020	1,06	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Oost-Brabant	Voorzitter	mr. P.E.M. Messer - Dinnissen	136.613	90	19.938	156.641	1-1-2020	31-12-2020	0,92	ja	€ 184.250	n.v.t.

Naam orgaan of instelling waar functie wordt bekleed	Functie(s)	Naam	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkostenvergoeding	Werkgeversdeel van voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Bezoldiging	Datum aanvang dienstverband in het boekjaar	Datum einde dienstverband in het boekjaar	Omvang dienstverband	Dienstbetrekking	Persoonlijke norm	Ontslagvergoeding
Rechtbank Oost-Brabant	Rechterlijk lid	mr. A.M. Verhoef	134.471	98	20.894	155.463	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Oost-Brabant	Niet-rechterlijk lid	dr.ir. R.E. Grift	122.891	28	20.225	143.144	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Gelderland	Voorzitter	mr.dr.s. M.J. Blaisse	157.949	155	21.656	179.761	1-1-2020	31-12-2020	1,06	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Gelderland	Rechterlijk lid	mr. R.C.C. van Leest	156.283	-	21.534	177.817	1-1-2020	31-12-2020	1,11	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Gelderland	Niet-rechterlijk lid	drs. L. Civile	133.053	-	20.533	153.586	1-1-2020	31-12-2020	1,08	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Overijssel	Voorzitter / rechterlijk lid	mr. H.J.H. van Meegen	149.032	-	21.361	170.394	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Overijssel	Rechterlijk lid	mr. W.P.M. Elderman	143.980	-	20.924	164.903	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Overijssel	Niet-rechterlijk lid	drs. M.F. van de Streek	122.818	-	20.239	143.058	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Rotterdam	Voorzitter	mr. R.G. de Lange - Tegelaar	162.859	-	21.790	184.649	1-1-2020	31-12-2020	1,06	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Rotterdam	Rechterlijk lid	mr. J.J. Willemsen	66.211	-	10.099	76.310	1-7-2020	31-12-2020	1,01	ja	€ 100.775	n.v.t.
Rechtbank Rotterdam	Niet-rechterlijk lid	dhr. J.A.A. Rooijers	133.885	1	20.565	154.451	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Voorzitter	mr. A.J.R.M. Vermolen	157.311	-	21.613	178.925	1-1-2020	31-12-2020	1,06	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Rechterlijk lid	mr. T van de Poll	142.127	-	21.125	163.252	1-1-2020	31-12-2020	1,06	ja	€ 201.000	n.v.t.
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Niet-rechterlijk lid	mr. J.H. Willems	136.465	232	20.631	157.327	1-1-2020	31-12-2020	1,11	ja	€ 201.000	n.v.t.
Bureau raad voor de rechtspraak	Directeur	drs. O.F.J. Welling	139.778	3.450	20.707	163.935	1-1-2020	31-12-2020	1,00	ja	€ 201.000	n.v.t.
LDCR	Directeur	mr. L. van der Zwaard	136.465	3.450	20.631	160.546	1-1-2020	31-12-2020	1,11	ja	€ 201.000	n.v.t.
IVO	Directeur/CIO	mr. drs. J.W. Duijzer	-	-	-	161.760	1-1-2020	31-8-2020	n.v.t.	nee	€ 148.200	n.v.t.*
IVO	Directeur/CIO	mr. drs. J.W. Duijzer	49.419	-	7.050	56.469	1-9-2020	31-12-2020	1,11	ja	€ 67.000	n.v.t.
SSR	Voorzitter College	mr. G. Tangenberg	157.311	70	21.613	178.995	1-1-2020	31-12-2020	1,06	ja	€ 201.000	n.v.t.

* 1 Er is hier voor een deel van het jaar sprake van een detachering. De genoemde kosten zijn de feitelijke doorbelasting van kosten voor salaris, overhead en aanvullende kosten van het ministerie van Binnenlandse Zaken aan de Rechtspraak. Deze doorbelasting is hoger geweest dan de geldende norm voor deze periode. Voor het deel van het jaar dat er sprake is van een daadwerkelijk dienstbetrekking met de Rechtspraak wordt de persoonlijke norm niet overschreden.

2.3 BEDRIJFSVOERING

2.3.1 Ontwikkeling in financieel perspectief

In 2020 is de gewijzigde bekostigingssystematiek ingegaan, inclusief de herijkte prijzen en bijdragen. Hierbij is er een onderscheid gekomen tussen een variabele bijdrage op PxQ-basis en een vaste bijdrage. De kosten en baten zouden hierdoor weer in balans moeten zijn. De coronacrisis maakt het echter lastig om te zien of dit ook is gebeurd. De coronacrisis heeft invloed op zowel de instroom, de productie, als de kosten. Ten eerste daalde de instroom in de meeste rechtsgebieden. Daarnaast was het niet mogelijk om volledige productie te realiseren. Dit kwam o.a. door de sluiting van zittingszalen in de eerste periode van de 'intelligente' lockdown, maar later ook door de tot op heden geldende reis-, afstands- en hygiëneregels. Dit leidde uiteindelijk tot een grote hoeveelheid minderwerk van in totaal 62 miljoen euro en tot hogere kosten per zaak. Verder waren er per saldo extra kosten door bijvoorbeeld personeel, uitgifte van meer IT-middelen, versnelde digitalisering, extra schoonmaak en thuiswerkvergoedingen. Er waren ook besparingen op reiskosten en cateringkosten bijvoorbeeld.

De coronacrisis heeft ervoor gezorgd dat verschillende bouwprojecten in 2020 vertraging opliepen. Dat leidde niet tot grote problemen. Met betrekking tot 1 van de grootste projecten van 2020, de nieuwbouw van rechtbank Amsterdam, geldt dat door de verlate oplevering een boetesysteem in werking treedt voor het bouwconsortium dat deel uit maakt van deze publiek-private samenwerking. Los daarvan waren er tijdens de bouw door de coronacrisis financieringsproblemen voor het consortium. Het zogenoemde PPS-contract staat verhaal van een beperkt deel van de kosten op de Staat toe. In totaal is op grond hiervan ongeveer 1 miljoen euro verhaald op de Rechtspraak.

Gecombineerd leidde dit tot een daling aan baten, evenals een stijging van de kosten. Met het ministerie van JenV zijn afspraken gemaakt om de extra kosten te compenseren door middel van het niet behoeven afrekenen van de minder-

productie, evenals een extra vermogensstorting van 12,5 miljoen euro ter dekking van de meerkosten als gevolg van de coronacrisis.

De Rechtspraak schat in dat de solvabiliteit en liquiditeit door de financieringswijze niet direct in gevaar zijn. Dit heeft te maken met de (wettelijke) verplichting van de minister van JenV om eventuele tekorten aan te vullen en mechanismen om minderproductie buiten de schuld van de Rechtspraak op een alternatieve manier te behandelen.

2.3.2 Verwachtingen

Voor 2021 gelden deels dezelfde beperkingen als hierboven beschreven, met dezelfde consequenties. Zo is de verwachting dat in de maanden dat de coronamaatregelen gelden de afdoening van zaken negatief wordt beïnvloed. Daarnaast zal ook de invloed op de kosten vergelijkbaar zijn. Het is verder de verwachting dat ingeboekte besparingen op vooral IT in de huidige situatie niet ingevuld kunnen worden. De vraag naar IT-middelen en adequate ondersteuning daarvan is toegenomen omdat het gros van de rechtspraakmedewerkers thuis of hybride werkt. Het is dan ook van belang dat de gemaakte afspraken met het ministerie van JenV voor 2020 over minderproductie en compensatie voor hogere kosten in 2021 worden voortgezet.

De prognoses voor instroom en productie, die worden gemaakt door het WODC i.s.m. de Rechtspraak, hebben nu wel deels het effect van de coronacrisis in zich en laten vooral een stijgende lijn zien ten opzichte van 2020, waarbij ook rekening gehouden is met voorraden die in 2020 zijn blijven liggen. De stijgende lijn komt vooral door de doorwerking van de verslechterde economische vooruitzichten. De bijdragen aan de Rechtspraak dienen daarop nog te worden aangepast. Of en in welke mate dit gebeurt, volgt uit de rijksbrede begrotings-

besluitvorming en verschijnt in de Voorjaarsnota 2021 en de eerste suppletoire begrotingswet 2021 van het ministerie van JenV.

Mochten de prognoses gefinancierd worden en de afspraken omtrent de coronacrisis met het ministerie van JenV worden gecontinueerd, dan is de huidige inschatting dat kosten en baten elkaar niet veel zullen ontlopen in 2021.

Daarnaast zullen een nieuw regeerakkoord en een nieuw kabinet invloed hebben. Immers, in het regeerakkoord zal op hoofdlijnen de verdeling van de rijksmiddelen voor de komende kabinetsperiode worden vastgelegd. De inschatting is dat het effect hiervan op zijn vroegst vanaf 2022 merkbaar zal zijn.

2.3.3 Duurzaamheid en social responsibility

Als Rechtspraak staan we midden in de samenleving en zien we toe op de naleving van wet- en regelgeving. We vinden het belangrijk om onze maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen en bij te dragen aan een duurzame wereld. Daarom sluiten we aan bij de duurzaamheidsdoelstellingen van de rijksoverheid. Om te weten waar we staan en om duurzaamheidsmaatregelen efficiënt te kunnen uitvoeren, heeft een extern adviesbureau in 2020 de ecologische voetafdruk van de Rechtspraak in beeld gebracht. Het blijkt dat de categorieën energie, vervoer, ICT, catering en papier verantwoordelijk zijn voor meer dan 90 procent van het milieueffect van de Rechtspraak.

Omdat we nu zicht hebben op onze voetafdruk, kunnen we nadruk aanbrengen en gaan we in 2021 een routekaart opstellen met maatregelen die nodig zijn om de duurzame doelen te halen. We doen dit samen met onze collega's, maar ook met de organisaties die in onze gebouwen gehuisvest zijn. In overleg met het Rijksvastgoedbedrijf is in 2020 continu gewerkt aan een routekaart duurzaamheid huisvesting. De routekaarten beschrijven de projectmatige aanpak van duurzaamheidsmaatregelen. Deze aanpak wordt in 2021 voortgezet.

De aandacht was in 2020 volledig gericht op de veiligheid van werknemers en rechtzoekenden. Belangrijke leidraad tijdens de coronacrisis was en is de bescherming van medewerkers en bezoekers van gerechtsgebouwen tegen besmetting met het coronavirus. Dat heeft geleid tot maatregelen in de gerechtsgebouwen om 1,5 meter afstand te kunnen bewaren; waar mogelijk thuis te werken, publiek in de gebouwen te beperken, etc. Ook zijn de ventilatiemogelijkheden en klimaatinstallaties in alle gerechtsgebouwen beoordeeld door een ingenieursbureau en het Rijksvastgoedbedrijf. Als het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) nieuwe eisen stelt, zullen nieuwe maatregelen in 2021 worden genomen.

De Rechtspraak hecht grote waarde aan maatschappelijk verantwoord werkgeverschap en probeert in het kader van de Participatiewet waar mogelijk mensen aan te stellen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In de paragraaf 'Werken bij de Rechtspraak' wordt weergegeven dat de Rechtspraak in 2020 161 banen heeft gerealiseerd voor mensen met een arbeidsbeperking (tegenover 116 banen in 2019). Dit is 48 procent van de opdracht (2019: 39 procent). Omdat het quotum nog niet volledig behaald wordt, blijft het vergroten van het aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aandacht krijgen.

2.3.4 Datalekken

Tabel 36: Aantal datalekken in 2020

	2020
Gemeld bij Autoriteit Persoonsgegevens	17
Gemeld bij PG Hoge Raad	165
Gemeld bij beiden	10

De Rechtspraak kent op het terrein van privacy 2 toezichhouders: de Autoriteit Persoonsgegevens (bedrijfsvoering) en de procureur-generaal bij de Hoge Raad (rechterlijk domein). Meer dan de helft van alle datalekken is gerelateerd aan adresseringsfouten (bijvoorbeeld: een persoon woont niet meer op betreffende adres).

2.3.5 Klachten

Klachtbehandeling binnen de Rechtspraak

Alle rechtbanken, gerechtshoven, het CBB en de CRvB (in totaal 17 gerechten), hebben een eigen klachtenregeling. Deze regelingen zijn gebaseerd op het gezamenlijk vastgestelde landelijke model voor de klachtenregeling van de Rechtspraak⁷, maar per gerecht kunnen er op details afwijkingen zijn. Op basis van de regeling kan iedereen die vindt dat een gerecht of Rechtspraakmedewerker hem of haar niet correct heeft behandeld, een klacht indienen.

De uitspraak van een rechter kan geen onderwerp zijn van een klacht. Daar kan namelijk alleen een hogere rechter over oordelen. De klachtenprocedure zou anders een verkapt rechtsmiddel worden en daar is de klachtenprocedure niet voor bedoeld. Ook rechterlijke beslissingen van procedurele (procesrechtelijke) aard die de rechter tijdens of buiten een terechtzitting neemt, vallen buiten het bereik van het klachtrecht. De Raad heeft een eigen klachtenregeling.

Het klachtrecht is bedoeld om de burger die zich onheus bejegend voelt door een gerecht(smedewerker) een eerlijke en open behandeling van zijn klacht te bieden. Voor het gerecht zelf heeft het klachtrecht een leereffect: door klachten serieus te nemen, ze zorgvuldig te behandelen en verbeteracties in te zetten, kan voorkomen worden dat de oorzaak van de klacht blijft bestaan en dat dezelfde klachten terugkeren.

In het gerecht worden de klachten beantwoord door de president of 1 van de andere bestuursleden. Zij worden hierin bijgestaan door een klachtenfunctionaris. Iedere klager wordt in beginsel gehoord, meestal door de klachtenfunctionaris. Alle klachtenfunctionarissen van de Rechtspraak ontmoeten elkaar in een netwerk waarin kennis en ervaring worden gedeeld.

⁷ De wettelijke basis voor de modelklachtenregeling ligt in artikel 26 van de Wet op de rechterlijke organisatie. In het zesde lid van dit artikel is bepaald dat afdeling 9.1.2. ('De behandeling van klaagschriften') van de Algemene wet bestuursrecht van overeenkomstige toepassing is.

In 2020 heeft de coronacrisis enorm effect gehad op de rechtbankorganisatie. Gerelateerde klachten zijn o.a. vertraging in de afhandeling van zaken, bereikbaarheid, zitting via beeldbellen in plaats van fysiek, inrichting van zittingszalen niet conform coronamaatregelen en toegankelijkheid voor publiek. Ook was er soms onduidelijkheid of men wel of niet bij een fysieke zitting aanwezig mocht zijn. Storingen tijdens een zitting via Skype werden vaak ter plekke opgelost.

Trend van ingediende klachten in 2020

Ten opzichte van 2019 was er in 2020 bijna geen toename van ingediende klachten. Evenals voorgaande jaren werden de meeste klachten ingediend in de categorieën 'rechterlijke beslissing' (30 procent) en 'overige' (31 procent). De cijfers betreffen het totaal van de rechtbanken, gerechtshoven, CRvB en CBB.

Tabel 37: Ingediende klachten per onderwerp 2016-2020

Onderwerp	2016	2017	2018	2019	2020
Bejegening	214	171	213	277	256
Rechterlijke beslissing	703	697	779	735	747
Tijdsduur procedures	348	290	338	309	305
Administratieve fout	481	366	363	418	418
Overig	679	643	705	777	793
Totaal	2.425	2.167	2.398	2.516	2519

Toelichting op de klachten per categorie/onderwerp

- In de categorie 'bejegening' (10 procent) vallen klachten over alle medewerkers van het gerecht. Dat kan zijn bejegening door een rechter, medewerker of bode. Klachten over de manier waarop de rechter een zitting leidt of onvoldoende empathie toont, kunnen soms herleid worden naar partijdigheid van de rechter. Daarin heeft de wet apart voorzien, namelijk met het middel

van wraking. De klagers worden daarop gewezen. Bij klachten over bejegening door rechters wordt in voorkomende gevallen advies gevraagd aan een klachtadviescommissie.

- In de categorie 'rechterlijke beslissingen' (30 procent) vallen klachten over het rechterlijk domein die niet in het kader van de klachtenprocedure kunnen en mogen worden behandeld. Klachten hiertegen zijn niet-ontvankelijk op grond van artikel 2 van de klachtenregeling en worden niet inhoudelijk behandeld. Zoals hierboven genoemd zijn voor dergelijke klachten rechtsmiddelen zoals hoger beroep mogelijk. Meer dan een kwart van de klachten is hiertegen gericht.
- In de categorie 'tijdsduur procedure' (12 procent) vallen klachten over de duur van de procedure van organisatorische aard. De meeste klachten gaan over het uitblijven van een zittingsdatum of de lange doorlooptijd van een procedure.
- De categorie 'administratieve fout' (17 procent) omvat klachten die gaan over de administratieve verwerking van zaken. Hieronder valt bijvoorbeeld niet reageren op verzoeken of terugbellen, het zoekraken van stukken, het versturen van stukken naar derden, het niet ontvangen van stukken door een rechtzoekende, foutieve doorzending en het niet goed verwerken in het administratief systeem.
- In de categorie 'overige' (31 procent) worden klachten geregistreerd over verschillende onderwerpen die niet ondergebracht kunnen worden in de andere categorieën. Gedacht moet worden aan klachten die eigenlijk verzoeken bevatten, niet eens zijn met het publiceren van een uitspraak, klachten over informatie op de websites, de toegankelijkheid van het gebouw, filmen tijdens een zitting, klachten tegen de klachtenbehandelaars, ontbreken van deskundigheid bij de rechtbank, afgaan van het alarm in de nacht, geluids-overlast afzuiginstallatie, et cetera. Ook klachten die onduidelijk zijn of bestemd zijn voor andere instanties, zoals het OM, de politie, de Orde van Advocaten of een ander gerecht. Het komt regelmatig voor dat klachten ingediend worden tegen de bewindvoerder. Daar is een aparte procedure voor. Al met al een grote diversiteit aan klachten.

Afdoening van klachten in 2020

In tabel 37 is de afdoening van in 2020 ingediende klachten zichtbaar gemaakt.

Tabel 38: Afgehandelde klachten naar soort afdoening 2020

Wijze van afdoening	Aantal	% van niet-inhoudelijk behandelde klachten	% van totaal
Niet inhoudelijk behandeld totaal	1.225	100%	50%
Niet bevoegd (ex art. 2 klachtenregeling)	245	20%	10%
Niet-ontvankelijk (ex art. 2 KR)	617	50%	25%
Buiten behandeling gelaten (ex art. 7 KR)	158	13%	7%
Schikking of intrekking (informele afdoening)	205	17%	8%
Wijze van afdoening	Aantal	% van inhoudelijk behandelde klachten	% van totaal
Inhoudelijk behandeld totaal	1.221	100%	50%
Ongegrond	574	47%	23%
Geground	433	36%	18%
Geen oordeel	102	8%	4%
Niet ontvankelijk	112	9%	5%
Totaal	2.446		100%
Nog in behandeling	73		

Niet inhoudelijk behandelde klachten

De helft van de klachten is niet inhoudelijk behandeld, omdat ze bijvoorbeeld gaan over een rechtelijke beslissing of omdat een andere instantie bevoegd is. Hoewel een klacht over een rechterlijke beslissing in beginsel niet inhoudelijk behandeld wordt, komt het wel voor dat contact wordt opgenomen met de klager om telefonisch uitleg te geven en te informeren over eventuele alternatieve mogelijkheden (bijvoorbeeld het gebruik van rechtsmiddelen).

Achterliggende gedachte is dat deze behandeling klagers, ook bij niet-ontvankelijke klachten, meer voldoening geeft, omdat mensen weten dat de behandelde rechter op de hoogte is van hun klacht.

Hetzelfde geldt voor andersoortige klachten die niet inhoudelijk zijn behandeld. De klachtenfunctionaris neemt regelmatig tóch contact op met de klager om uitleg te geven. Denk bijvoorbeeld aan klachten die bestemd zijn voor andere instanties, zoals een ander gerecht of het OM. Deze klachten worden doorgaans na overleg met de bevoegde instantie doorgezonden. Of klachten over bewindvoerders of curatoren. Deze worden overgedragen aan de betrokken rechter. Verder zijn het klachten die zijn opgelost door bemiddeling van de klachtenfunctionaris. Als de klager hiermee tevreden is, wordt de klacht vaak niet meer formeel aan het gerechtsbestuur voorgelegd. Bij de wijze van afdoening wordt verwezen naar het betreffende artikel van de klachtenregeling. Dit is te vinden op www.rechtspraak.nl onder 'de afdoening'. De afdoening schikking of intrekking (informele afdoening) is vaak na telefonisch contact met klager en klachtenbehandelaar.

Wel inhoudelijk behandelde klachten

Uit tabel 37 blijkt dat van de inhoudelijk behandelde klachten in 2020, 36 gegrond en 47 procent ongegrond was. Ongegrond omvat in deze context ook (niet) terecht of (on)juist. De overige inhoudelijk behandelde klachten zijn niet-ontvankelijk verklaard of is geen oordeel over gegeven. Dit laatste komt voor wanneer het onderzoek onvoldoende bewijs oplevert om op basis daarvan een klacht wel of niet gegrond te kunnen verklaren.

Tabel 38 geeft inzicht in de ontwikkeling van gegrond en ongegrondverklaring van klachten over de afgelopen 5 jaar.

Tabel 39: Ontwikkeling gegronde en ongegronde klachten

Jaar	Ongegrond (% van totaal)	Gegrond (% van inhoudelijk totaal)
2020	47%	36%
2019	41%	33%
2018	44%	45%
2017	40%	48%
2016	46%	42%

Het leereffect van klachten

Het systeem van klachtbehandeling is een belangrijk onderdeel van kwaliteitszorg van de Rechtspraak. Het klachtensysteem is een instrument voor de Rechtspraak om antwoord van de buitenwereld te krijgen. Van klachten kunnen en willen we leren. Zowel gegrond als ongegrond verklaarde klachten hebben bij de gerechten geleid tot het nemen van maatregelen. De oorzaken van klachten kunnen incidenteel zijn als gevolg van een individuele menselijke fout. In die gevallen wordt dit met de betreffende medewerker besproken en gekeken hoe deze fout in de toekomst voorkomen kan worden. Klachten met een meer structureel karakter worden vaak binnen de teams besproken, zodat het hele team op de hoogte is van de situatie en herhaling voorkomen kan worden. Incidentele klachten kunnen ook wijzen op een structureel probleem, zoals onderbezetting of werkprocessen die niet (meer) kloppen. Ook deze klachten worden breder opgepakt.

Toegepaste verbeteringen zijn onder meer: het aanpassen van de werkprocessen, zoals het plannen van de zaken voor een zitting en het toegangsbeleid. Medewerkers zijn (opnieuw) geïnformeerd over afgesproken procedures en werkafspraken met het OM zijn herzien. Ook is de communicatie aangepast door het versturen van ontvangstbevestigingen en aanpassing van de website (rechtspraak.nl).

2.3.6 Risicoparagraaf

Maatschappelijke risico's

Risico's	Beheersmaatregel(en)
Maatschappelijke risico's	
<p><i>Onvoldoende rechtsbescherming</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Het onvoldoende bieden van rechtsbescherming door het afdoen van minder zaken, het ontbreken van een maatwerk instrumentarium of een krapte aan middelen. 	<ul style="list-style-type: none"> Vanuit de Visie op de Rechtspraak en de Agenda van de Rechtspraak bestuurlijke prioriteit leggen bij rechtvaardige rechtspraak en vandaaruit activiteiten ontplooiën gericht op het bieden van voldoende rechtsbescherming.
<p><i>Onvoldoende vernieuwing</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Het absorptievermogen van de Rechtspraak kan onvoldoende zijn om de vernieuwing op het terrein van informatievoorziening te kunnen implementeren. 	<ul style="list-style-type: none"> In de planning van vernieuwing rekening houden met het absorptievermogen van de gerechten. De kwaliteit van de implementatieplannen en de uitvoering daarvan monitoren.
<p><i>Nieuwe regelgeving</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Besluit tot invoering van nieuwe wet- en regelgeving met impact op rechtspraak(processen) 	<ul style="list-style-type: none"> Bij de advisering over wetgeving expliciet aandacht besteden aan werklastgevolgen Kritisch volgen van werklasteffecten van de grotere wetswijzigingen
<p><i>Dreigingsniveau</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Toenemend dreigingsniveau richting medewerkers en gebouwen van de Rechtspraak. 	<ul style="list-style-type: none"> Maatregelen geformuleerd voor een passend beveiligingsniveau t.a.v. personen, gebouwen en bezoekers van gebouwen. Regelmatige risico- en dreigingsanalyses.
Coronacrisis	
<p><i>Corona</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Impact aanhoudende coronapandemie op aantal en soort zaken. Impact Coronamaatregelen op productiviteit en daardoor ontstaan van achterstanden. 	<ul style="list-style-type: none"> Financiële afspraken met het departement bij minder instroom en t.a.v. kosten Coronamaatregelen. Actieplan ZM/OM m.b.t. Strafrecht. Monitoren met keten zodat tijdige bijsturing mogelijk. Diverse maatregelen om rechterscapaciteit (tijdelijk) te vergroten.

Risico's	Beheersmaatregel(en)
<p>Financiële risico's</p> <p><i>Risico opbrengsten: minder instroom van zaken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dalende uitstroom van zaken als gevolg van verminderde instroom van zaken • Het niet tijdig kunnen aanpassen van de organisatie aan dalende instroom 	<ul style="list-style-type: none"> • Bij de advisering over wetgeving expliciet aandacht besteden aan werklastgevolgen • Kritisch volgen van werklasteffecten van de grotere wetwijzigingen. • Gerechtsoverstijgende personeelsplanning. • Gebruiken van mogelijkheden voor het schuiven van zaken over gerechtsgrenzen heen.
<p><i>Risico opbrengsten: onjuiste registratie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Als gevolg van een onvolledige of onjuiste registratie van zaaksgegevens bestaat het risico dat er een te hoge of te lage financiering wordt verkregen 	<ul style="list-style-type: none"> • Het uitbreiden van de data-analyse met betrekking tot zaakgegevens naar het rechtsgebied strafzaken en het doen van gegevensgerichte controles op de zaaks aantallen.
<p><i>Overschrijding redelijke termijn</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Werkvoorraden leiden tot toename van het aantal zaken waar termijnen worden overschreden die door de Rechtspraak gecompenseerd moeten worden 	<ul style="list-style-type: none"> • Programma Tijdige Rechtspraak heeft als doel om doorlooptijden terug te brengen en werkvoorraden weg te werken. • Monitoring ontwikkeling van ORT-claims (overschrijding redelijke termijn).
<p><i>Risico opbrengsten: minder productie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dalende uitstroom door verminderde productie als gevolg van Coronamaatregelen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Monitoren van gevolgen voor productie. • Ontwikkelen van nieuwe werkwijzen zoals het houden van hybride zittingen (combinatie van fysieke en online zittingen). • Afspraken met het ministerie van JenV over hardheidsclausule.
<p><i>Hogere kosten als gevolg van Corona:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hogere kosten door het uitvoeren van Coronamaatregelen. O.a. het huren van zalen, aanpassing van gebouwen en inzet van extra personeel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Monitoren van hogere kosten als gevolg van Coronamaatregelen bij gerechten en landelijke organisaties. • Afspraken maken met het ministerie van JenV over de vergoeding van deze specifieke hogere kosten.
<p><i>Materiële kosten</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Juridische claims van burgers en bedrijven met financiële consequenties 	<ul style="list-style-type: none"> • Beoordelen van ingediende juridische claims door juridische zaken en de landsadvocaat en het treffen van een voorziening.
<p><i>Besluiten Hoge Raad en Europese Hoven</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Besluiten van Hoge Raad of Europese Hoven met impact op rechtspraak(processen) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kritisch ontwikkelingen volgen en indien nodig de hogere kosten als gevolg van deze uitspraken claimen bij het ministerie van Justitie en Veiligheid.
<p><i>Ambities Rechtspraak zoals vastgelegd in afspraken met het ministerie van Justitie en Veiligheid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Niet kunnen voldoen aan de ambities van de Rechtspraak zoals beschreven in de begroting (digitalisering, verduurzaming, achterstanden, doorlooptijden). 	<ul style="list-style-type: none"> • Via overleg- en rapportageafspraken het ministerie van JenV op de hoogte houden en tijdig signaleren en waar mogelijk bijsturen.

Risico's	Beheersmaatregel(en)
Compliance risico's	
<p><i>Cybersecurity</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Risico's in de cybersecurity, bijvoorbeeld op het gebied van IT general controls, Information Security Management 	<ul style="list-style-type: none"> De CISO-functie wordt verder vormgegeven. De Rechtspraak is overgestapt op toepassing van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) in plaats van een eigen normenstelsel.
<p><i>Afhankelijkheid compliance externe partijen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dit geldt m.n. voor P-Direkt (salaris en HR-administratie) en Leonardo (financiële administratie) 	<ul style="list-style-type: none"> Beheersverslag van betreffende organisaties met bevindingen ADR. Bewaken verbeterpunten beheersverslag P-Direkt Kritisch volgen van overige ontwikkelingen bij de betreffende organisaties.
<p><i>Financiële onrechtmatigheid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Financiële onrechtmatigheid, bijvoorbeeld inkoop en declaraties, naleving fiscale regels 	<ul style="list-style-type: none"> IC-structuur en interne bedrijfsvoeringsregels bijv. m.b.t. functiescheiding.
Reputatierisico's	
<p><i>Integriteit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Integriteitsschendingen 	<ul style="list-style-type: none"> In opleidingen wordt hier regelmatig aandacht voor gevraagd. Uitvoeren integriteitsbeleid, met o.a. afleggen eed of belofte, benoemen vertrouwenspersonen en rapporteren in jaarverslag over integriteitsschendingen. Gerechtsbesturen zijn opgeroepen om het register nevenfuncties continu actueel te houden. In primair proces: code zaaktoedeling en wraking.
<p><i>Privacy</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Niet voldoen aan privacy compliance (bijvoorbeeld AVG/WJSG) 	<ul style="list-style-type: none"> Via een borgingsplan en een AVG-IT-programma zijn diverse verbeterprogramma's in gang gezet. Het Key Control Dashboard dient als basis voor de interne controle t.a.v. privacy vanaf 2020. Opstellen van een planning van het aanpassen van de primaire processystemen Implementeren van privacymanagementtooling.
<p><i>Verwachtingenmanagement</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Niet kunnen voldoen aan de verwachtingen van partijen, derden of de maatschappij. 	<ul style="list-style-type: none"> Reputatieonderzoek. Bij individuele rechtszaken tijdig communiceren over diverse aspecten van de rechtszaak. Klantwaarderingsonderzoek (vierjaarlijks). Uitspraken motiveren in klare taal.
<p><i>Fraude</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Risico op frauduleuze handelingen 	<ul style="list-style-type: none"> Maatregelen op terrein van integriteit, informatiebeveiliging, functiescheiding en Interne Controle.

Risico's	Beheersmaatregel(en)
<p>Personele risico's</p> <p><i>Onvoldoende capaciteit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> De Rechtspraak is onvoldoende in staat om tijdig te beschikken over medewerkers met de juiste kwaliteiten voor de toekomstige Rechtspraakorganisatie. 	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren van HR-projecten waaronder Gerechtsoverstijgende personeelsplanning en Versterken arbeidsmarktbeleid- en communicatie waardoor enerzijds inzicht ontstaat in toekomstige bezettingcijfers en schaarse doelgroepen en anderzijds tijdig hierop kan worden ingespeeld. Versterken van de opleidingscapaciteit van de Rechtspraak. Aanvullende maatregelen waaronder inzet van rechter-plaatsvervangers en overdracht van werkzaamheden.
<p><i>(On)aantrekkelijk werkgever</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Veranderde voorkeur voor de Rechtspraak als werkgever, waardoor mensen de Rechtspraak niet meer als werkgever in overweging nemen. Ontevredenheid bij juridisch medewerkers over de beperkte interne doorgroeimogelijkheden en positie op de arbeidsmarkt. 	<ul style="list-style-type: none"> Nader inzicht verwerven in arbeidsmarktpositie. Herpositioneren en vernieuwen arbeidsmarktcommunicatie en -beleid: ontwikkelen employerbrandingstrategie. Invoeren loopbaanbeleid voor juridisch medewerkers.
<p><i>Ziekteverzuim</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Een toenemend ziekteverzuim leidt tot minder beschikbare capaciteit en door hogere werkdruk bij de andere collega's, tot langere doorlooptijden of toename achterstanden. 	<ul style="list-style-type: none"> De Raad vraagt in bestuurlijke overleggen met de gerechtsbesturen expliciet aandacht voor de ontwikkeling van het ziekteverzuim. Het medewerkerswaarderingsonderzoek laat op afdelingsniveau zien waar dit het meest speelt. Op basis daarvan worden gerichte acties ondernomen. In 2021 wordt een mentale gezondheidstest aangeboden aan een deel van het personeel.
<p><i>Toename van recht op nog op te nemen verlof</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Als gevolg van de invoering van het Individuele Keuzebudget hebben medewerkers de mogelijkheid hun verlofrechten uit te breiden. Door de coronacrisis is er minder verlof opgenomen en is het recht op nog op te nemen verlof gestegen. Voorkomen onjuiste of onvolledige registratie. 	<ul style="list-style-type: none"> Monitoren van de hoogte van de rechten op nog op te nemen verlof. Medewerkers nadrukkelijk adviseren om ook tijdens de coronacrisis hun verlof op te nemen. Naast de reguliere IC-maatregelen zijn de gerechtsbesturen begin laatste kwartaal van het jaar door P-control geattendeerd op 0-urenschrijvers en medewerkers met hoge verlofsaldi.
<p><i>Tijdigheid en draagvlak bestuursbenoemingen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> De Rechtspraak is niet in staat om tijdig een bestuursbenoeming te realiseren door gebrek aan animo of draagvlak. 	<ul style="list-style-type: none"> Tijdig begin met transparante benoemingsprocedures die op draagvlak kunnen rekenen. Scouten en motiveren van talenten om zich te ontwikkelen.

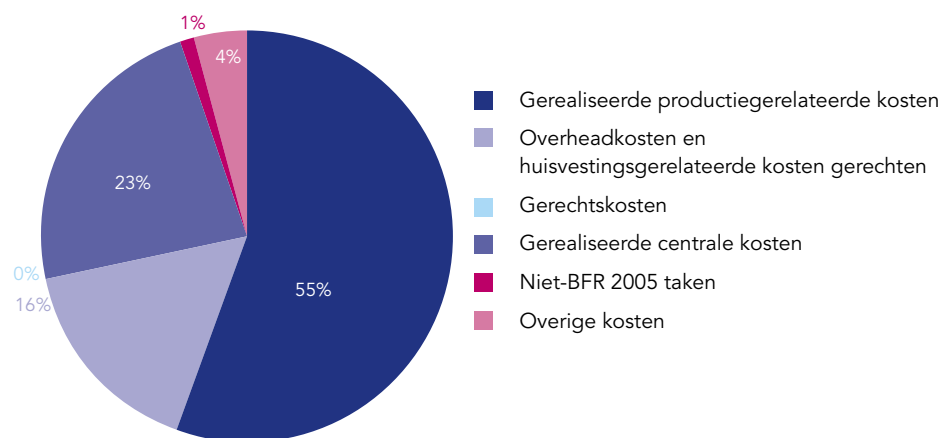
Beleid financiële instrumenten

Het beleid inzake afdekking van risico's verbonden aan alle belangrijke soorten voorgenomen transacties, waaronder de prijs, krediet, liquiditeits- en kasstroomrisico's is nader toegelicht in de jaarrekening onder financiële instrumenten.

2.3.7 Kostenspecificatie, productgroepprijs en minutentarieven

Naast de weergave van de financiële gegevens van de Rechtspraak in 2020 in de jaarrekening, valt ook een kostenspecificatie te geven, waarbij de kosten worden opgesplitst naar kosten t.b.v. gerechten voor het primair proces, overhead en huisvestingsgerelateerde kosten en de overige uitgaven. Daarnaast wordt gespecificeerd wat de vaste kosten zijn geweest voor IT, huisvesting en opleidingen e.d. De primair proceskosten kunnen door vergelijking met aantallen afgehandelde zaken, worden omgerekend naar zogenaamde gerealiseerde productgroepprijzen en minutentarieven. De minutentarieven worden opgesplitst in tarieven voor rechterlijke ambtenaren en gerechtsambtenaren.

Figuur 10: relatieve aandelen van de kostenposten

Tabel 40: Kostenspecificatie 2020 (bedragen x € 1.000)

Gerealiseerde productiegerelateerde kosten	599.576
Overheadkosten en huisvestingsgerelateerde kosten gerechten	177.548
Gerechtskosten	2.535
Gerealiseerde centrale kosten	255.901
Huisvestingskosten gerechten	95.749
ICT	110.584
Opleidingen	10.839
LDCR	12.950
Bureau Raad	16.972
Overig	8.807
Overige kosten	42.388
Megazaken	18.558
Bijzondere kamers	13.553
CBb	10.277
Niet-BFR 2005 taken	16.252
Tuchtrecht	4.299
Commissies van Toezicht	5.476
Niet wettelijke taken*	6.476
Kosten ten laste van bijdragen derden (niet Bijzondere kamers of Tuchtrecht)	36.427

* Niet meegenomen zijn kosten ten laste van het deel van de bijdragen van derden dat geen betrekking heeft op Bijzondere kamers of Tuchtrecht.

Tabel 41: Gerealiseerde productgroepprijs versus afgesproken prijs 2020 (€)

	Gerealiseerd	Afgesproken	Vershil
Rechtbanken			
Handel	1.234,99	964,77	270,22-
Familie	441,06	396,06	45,00-
Bestuur (excl. VK)	1.614,36	1.383,93	230,43-
Straf	861,31	768,40	92,91-
Kanton	118,13	110,49	7,64-
Bestuur VK	879,85	813,77	66,08-
Belasting	719,39	675,34	44,05-
Gerechtshoven			
Civiel	4.551,43	3.723,74	827,69-
Familie	3.070,37	2.982,25	88,12-
Straf	1.682,83	1.311,89	370,94-
Belasting	2.234,63	2.519,21	284,58
Bijzondere colleges			
Centrale Raad van Beroep	3.559,49	2.734,52	824,97-

Nagenoeg alle gerealiseerde productgroepprijzen liggen in 2020 boven de afgesproken prijzen. De coronacrisis had invloed op zowel de instroom, de productie, als de kosten. Ten eerste daalde de instroom in de meeste rechtsgebieden. Daarnaast was het niet mogelijk om volledige productie te realiseren. Dit kwam o.a. door de sluiting van zittingszalen in de eerste periode, maar later ook door de tot op heden geldende reis-, afstands- en hygiëneregels. Dit leidde uiteindelijk tot een grote hoeveelheid aan minderwerk en tot hogere kosten per zaak.

Tabel 42: Gerealiseerde minutentarieven 2020 (€)

	Rechterlijke ambtenaren	Gerechtsambtenaren
Rechtbanken		
Handel	1,63	2,23
Familie	1,67	1,86
Bestuur (excl. VK)	1,72	1,73
Straf	1,99	1,89
Kanton	1,59	2,56
Bestuur VK	1,62	1,32
Belasting	3,08	2,44
Gerechtshoven		
Handel	1,75	2,53
Familie	1,46	1,56
Straf	2,06	2,11
Belasting	1,76	1,49
Bijzondere colleges		
Centrale Raad van Beroep	2,76	0,95

1
2
3
4

3

JAAARREKENING 2020

Geconsolideerde balans per 31 december 2020

(na resultaatbestemming)

(in duizenden euro's)		31 december 2020	31 december 2019
Ref	Activa		
	Vaste activa		
[1]	Materiële vaste activa		
	Gebouwen	2.564	2.788
	Installaties en inventarissen	23.853	24.212
	Overige materiële vaste activa	24.491	18.784
		50.908	45.784
	Financiële vaste activa		
[2]	Vordering ministerie van Justitie en Veiligheid inzake vakantiegelden	21.059	21.059
	Vlottende activa		
[3]	Vorderingen	28.679	21.077
[4]	Liquide middelen	37.776	70.458
		66.455	91.535
	Totaal activa	138.422	158.378
	Passiva		
[5]	Eigen vermogen	-	-
[6]	Egalisatierekening	8.139	8.139
[7]	Voorzieningen	8.847	11.252
	Langlopende schulden		
[8]	Leningen bij het ministerie van Financiën	38.656	35.659
	Overige langlopende schulden	-	-
	Vooruitontvangen bedragen Openbaar Ministerie	9	13
		38.665	35.672
[9]	Kortlopende schulden		
	Crediteuren	8.157	12.022
	Vooruitontvangen bedragen	6.623	2.172
	Lening ministerie van Financiën (kortlopend deel < 1 jaar)	19.242	18.244
	Vooruitontvangen bedragen OM	2.995	3.073
	Overlopende passiva	45.754	67.804
		82.771	103.315
	Totaal passiva	138.422	158.378

Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2020

(in duizenden euro's)		Realisatie 2020	Begroting 2020	Realisatie 2019
Ref	Opbrengsten			
[10A]	Bijdrage kerndepartement ministerie van Justitie en Veiligheid	1.062.853	1.060.572	991.977
[10B]	Overige bijdrage van ministerie van Justitie en Veiligheid	32.048	22.098	28.608
[11]	Overige bedrijfsopbrengsten	11.374	10.154	10.154
[12]	Bijdrage meer/minder werk	-	-	-8.139
	Totaal opbrengsten	1.106.275	1.092.824	1.022.600
	Kosten			
[13]	Personele kosten	897.759	871.788	850.292
[14]	Materiële kosten	210.202	202.809	199.524
[15]	Afschrijvingskosten	19.952	19.943	19.098
[16]	Gerechtskosten	2.535	4.440	2.741
	Totaal bedrijfslasten	1.130.448	1.098.980	1.071.655
	Subtotaal opbrengsten minus bedrijfslasten	-24.173	-6.156	-49.055
[17]	Rentelasten	179	244	232
	Resultaat	-24.352	-6.400	-49.287

Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2020

(in duizenden euro's)		2020	2019
Ref	Kasstroom uit operationele activiteiten		
	Resultaat	-24.352	-49.287
	Aanvulling corona	12.514	-
	Aanzuivering eigen vermogen	11.838	49.287
	<i>Aanpassingen voor:</i>		
[1]	Afschrijvingen op materiële vaste activa	20.478	19.594
[7]	Dotatie en vrijval voorzieningen	2.056	-141
	Vrijval vooruitontvangen bedragen OM (langlopend)	-4	-17
	<i>Verandering in werkkapitaal</i>		
[3]	Mutatie vorderingen	-7.602	39.926
[9]	Mutatie kortlopende schulden (excl. kortlopend deel leningen en vooruitontvangen bedragen OM)	-21.465	5.719
[7]	Onttrekking voorzieningen	-4.461	-8.431
	Mutatie vooruitontvangen bedragen OM (kortlopend)	-77	789
[6]	Mutatie egalisatierekening	-	8.139
	Kasstroom uit operationele activiteiten	-11.075	65.578
	<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>		
[1]	Investeringen materiële vaste activa	-25.965	-23.628
[1]	Desinvesteringen materiële vaste activa	363	386
	Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-25.602	-23.242
	<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>		
[8]	Aflossingen leningen	-19.963	-19.360
	Aangegane leningen	23.958	17.660
	Mutatie overige langlopende leningen	-	-62
	Kasstroom uit financieringsactiviteiten	3.995	-1.762
	Mutatie liquide middelen	-32.682	40.574

Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:

(in duizenden euro's)	2020	2019
Stand per 1 januari	70.458	29.884
Mutatie boekjaar	-32.682	40.574
Stand per 31 december	37.776	70.458

Toelichting op de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten

Algemene toelichting

Activiteiten

De Rechtspraak is een organisatie waar wij in 17 gerechten, de Raad voor de rechtspraak en 3 landelijke diensten werken aan ongeveer jaarlijks 1,4 miljoen rechterlijke uitspraken van hoge kwaliteit. Aan de basis van ons werk staan de kernwaarden onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit en professionaliteit. Naast deze kernwaarden betekent kwaliteit: snelle, toegankelijke en deskundige rechtspraak.

Consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens van de Rechtspraak opgenomen samen met haar publiekrechtelijke entiteiten waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft. Onderlinge transacties, vorderingen en schulden tussen de entiteiten worden geëlimineerd. De waarderingsgrondslagen van alle in de consolidatie betrokken entiteiten zijn gelijk. De entiteiten zijn voor 100% opgenomen in de consolidatie. De in de consolidatie betrokken organen zijn:

Rechtbanken	Vestigingsplaats
Rechtbank Amsterdam	Amsterdam
Rechtbank Den Haag	Den Haag
Rechtbank Gelderland	Arnhem
Rechtbank Limburg	Maastricht
Rechtbank Midden-Nederland	Utrecht
Rechtbank Noord-Holland	Haarlem
Rechtbank Noord-Nederland	Groningen
Rechtbank Oost-Brabant	's-Hertogenbosch
Rechtbank Overijssel	Zwolle
Rechtbank Rotterdam	Rotterdam
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Breda
Gerechtshoven	
Gerechtshof Amsterdam	Amsterdam
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	Arnhem
Gerechtshof 's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch
Gerechtshof Den Haag	Den Haag
Bijzondere colleges	
Centrale Raad van Beroep	Utrecht
College van Beroep voor het bedrijfsleven	Den Haag
Overige entiteiten	
Raad voor de rechtspraak	Den Haag
InformatieVoorzieningsOrganisatie (IVO) Rechtspraak	Utrecht
Studiecentrum Rechtspleging (SSR)	Utrecht
Landelijk Dienstencentrum voor de Rechtspraak (LDCR)	Utrecht

Algemene grondslagen

Algemeen

De jaarrekening 2020 is door leden van de Raad opgemaakt en vastgesteld op 14 april 2021.

De jaarrekening is opgesteld in euro's.

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit financiering rechtspraak 2005 en artikel 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7, en 8 van de Regeling agentschappen. Hierin wordt, voor zover in dit Besluit en de regeling, niet anders bepaald, aangesloten bij de grondslagen voor de verslaggeving, neergelegd in Titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en uitgewerkt in de door de Raad voor de Jaarverslaggeving uitgegeven Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (RJ). De volgende afwijkingen van RJ ontstaan vanuit de Regeling agentschappen en Besluit financiering rechtspraak 2005 (BFR):

- het eigen vermogen is gepresenteerd conform BFR, artikel 17 en 18;
- de egalisatierekening is gevormd conform BFR artikel 19 en 20;
- de opbrengstverantwoording van de bijdrage van het ministerie is in aansluiting op BFR artikel 9 tot en met 16;
- geen opname van voorzieningen in het kader van jubileumuitkeringen en arbeidsongeschiktheid in aansluiting op regeling agentschappen artikel 27 lid 6;
- geen activering van immateriële vaste activa in aansluiting op BFR artikel 17 nota van toelichting.
- Geen activering van panden, ook niet bij financial lease, in aansluiting op regeling agentschappen artikel 27 lid 8.

Voor enkele grondslagen wordt conform nadere afspraken, zoals vastgelegd in de brief met kenmerk 2530434 van het ministerie van Justitie en Veiligheid gedateerd 18 maart 2019 afgeweken van deze wettelijke bepalingen en richtlijnen:

- het niet op de balans opnemen van een reservering voor de verplichting in het kader van vakantiedagen, deze wordt onder niet in de balans opgenomen verplichtingen toegelicht;

- het jaarverslag Rechtspraak, zoals genoemd in de Wet op de rechterlijke organisatie, is vormgegeven middels een geconsolideerde jaarrekening Rechtspraak, zonder enkelvoudige jaarrekening concernbedrijf Rechtspraak.

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

Ter vergelijking opgenomen cijfers

In de jaarrekening wordt de realisatie 2020 vergeleken met de realisatie 2019 en de begroting 2020, die in kamerstuk kst-35570-VI-2 is vastgesteld door de minister van Justitie en Veiligheid. De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, behoudens enkele herrubriceringen in verband met vergelijkbaarheid.

Oordelen, schattingen en onzekerheden

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van de Rechtspraak zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen en de niet in de balans opgenomen verplichtingen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 Burgerlijk Wetboek vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bij de onzekerheden behorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten en de niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Operationele leasing

Bij de rechtspraak zijn er leasecontracten waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan eigendom verbonden zijn, niet bij de Rechtspraak liggen. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit

hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de resultatenrekening over de looptijd van het contract.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend bij het nemen van financiële of operationele beslissingen. Leden van de Raad en de gerechtsbesturen worden eveneens beschouwd als verbonden partijen van de Rechtspraak. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan.

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden primaire financiële instrumenten zoals vorderingen en schulden verstaan. Voor de grondslagen van de primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Immateriële vaste activa

In overeenstemming met het BFR worden immateriële vaste activa niet geactiveerd.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa (gebouwen en overige activa) worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte toekomstige gebruiksduur. Afschrijvingen op materiële vaste activa worden berekend volgens een vast percentage van de verkrijgingsprijs op basis van de geschatte toekomstige gebruiksduur van de betreffende materiële vaste activa. Afschrijvingen vinden plaats tot restwaarde. Voor zover niet anders is vermeld, is de restwaarde op nihil gesteld. Op materiële vaste activa in bestelling wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met

de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Groot onderhoud op materiele vaste activa wordt uitgevoerd door het Rijksvastgoedbedrijf en wordt verrekend in de huurlasten. Onderhoud (dit betreft geen groot onderhoud), voor zover voor rekening van de Rechtspraak, worden als kosten ten laste van het resultaat gebracht.

Financiële vaste activa

Vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde onder aftrek van transactiekosten (indien materieel). Vervolgens worden deze vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Bij de waardering wordt rekening gehouden met eventuele waardeverminderingen.

Geamortiseerde kostprijs

De geamortiseerde kostprijs is het bedrag waarvoor een financieel actief of financiële verplichting bij de eerste verwerking in de balans wordt opgenomen verminderd met aflossingen op de hoofdsom, vermeerderd of verminderd met de via de effectieve-rentemethode bepaalde cumulatieve amortisatie van het verschil tussen dat eerste bedrag en het aflossingsbedrag op de vervaldatum en verminderd met eventuele afboekingen (direct, dan wel door het vormen van een voorziening) wegens bijzondere waardeverminderingen of oninbaarheid.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

De Rechtspraak beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder-waardeverminderingverlies wordt direct als last verwerkt in de staat van baten en lasten onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

De opbrengstwaarde wordt in eerste instantie ontleend aan een bindende verkoopovereenkomst; als die er niet is, wordt de opbrengstwaarde bepaald met behulp van de actieve markt waarbij normaliter de gangbare biedprijs geldt als marktprijs. De in aftrek te brengen kosten bij het bepalen van de opbrengstwaarde zijn gebaseerd op de geschatte kosten die rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan de verkoop en nodig zijn om de verkoop te realiseren.

Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van het actief/de kasstroomgenererende eenheid; vervolgens worden deze kasstromen contant gemaakt waarbij een disconteringsvoet wordt gehanteerd van 0,0% (2019: 0,0%). De disconteringsvoet geeft geen risico's weer waarmee in de toekomstige kasstromen al rekening is gehouden.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument.

Het waardeverminderingverlies dat daarvoor opgenomen was, dient te worden teruggenomen indien de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking.

De terugname wordt beperkt tot maximaal het bedrag dat nodig is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs op het moment van de terugname, als geen sprake geweest zou zijn van een bijzondere waardevermindering. Het teruggenomen verlies wordt in de staat van baten en lasten verwerkt.

Vorderingen

De vorderingen, worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs minus benodigde voorziening voor oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kasgelden en een rekening-courant met het ministerie van Financiën en worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De Rechtspraak maakt gebruik van producten die het ministerie van Financiën aanbiedt. Dagelijks wordt door middel van saldoregulatie aan het einde van de dag het saldo op de betaalrekening teruggebracht tot nul.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen, zijnde de nominale waarde van de verwachte uitgaven die noodzakelijk zijn, tenzij anders vermeld. Er zijn geen mutaties voor oprenting en disconteringsvoet opgenomen, aangezien deze per saldo nihil bedragen. In overeenstemming met de regeling agentschappen is het voorzieningenbeleid volgens comply or explain als volgt.

Voorzieningen worden gevormd voor:

- (Boven-)wettelijke werkloosheidsregeling;
- Reorganisaties;
- Juridische claims.

Voorziening wordt niet gevormd voor:

- Jubileumuitkeringen (de omvang hiervan wordt in de niet in de balans opgenomen verplichtingen toegelicht);
- Arbeidsongeschiktheid.

Vanuit doelmatigheidsoverwegingen worden hiervoor geen voorzieningen gevormd in aansluiting op regeling agentschappen artikel 27 lid 6.

Voorziening reorganisatiekosten

De voorziening reorganisatiekosten is gevormd indien op balansdatum een gedetailleerd plan is geformaliseerd en de gerechtvaardigde verwachting is gewekt bij hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben dat de reorganisatie zal worden uitgevoerd. De voorziening bestaat uit de directe kosten van de faciliteiten uit het van-werk-naar-werk beleid van de reorganisatie.

Indien voor reorganisaties waarvoor per balansdatum een plan is geformaliseerd, maar waarvoor pas na balansdatum hetzij de gerechtvaardigde verwachting is gewekt richting betrokkenen dat de reorganisatie zal worden uitgevoerd, hetzij is gestart met de implementatie van het reorganisatieplan, zal hierover informatie worden opgenomen onder de gebeurtenissen na balansdatum.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Kortlopende schulden

Bij de eerste opname van kortlopende schulden worden deze opgenomen tegen reële waarde verminderd met (in geval van een financiële verplichting die niet tegen reële waarde, met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten, is opgenomen) de direct daaraan toe te rekenen transactiekosten.

De overige kortlopende schulden worden na de eerste waardering gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs volgens de effectieve-rentemethode. Winst of verlies worden in de staat van baten en lasten opgenomen zodra de verplichtingen niet langer op de balans worden opgenomen, alsmede via het amortisatieproces.

Niet langer in de balans opnemen van financiële activa en verplichtingen

Een financieel instrument wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen.

Leasing

Overeenkomstig de uitgangspunten van het Rijkshuisvestingsstelsel activeert de Rijksgebouwendienst alle panden die onderdeel zijn van dit stelsel, ook indien het Burgerlijk Wetboek Boek 2 Titel 9 vereist, zoals bij financial lease, dat een pand geactiveerd wordt bij de organisatie dat het pand in gebruik heeft.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengsten en de kosten over het jaar.

Opbrengstverantwoording

De ontvangen bijdragen in het kader van de productie wordt verantwoord in het verslagjaar waar de productie wordt gerealiseerd. Verantwoording van opbrengsten uit de levering van diensten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten. Overige bijdragen en overige bedrijfsopbrengsten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers, respectievelijk de belastingautoriteit.

Pensioenregeling

De werknemers van de Rechtspraak vallen onder de pensioenregeling van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. De Rechtspraak heeft de pensioenregeling verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord. De Rechtspraak heeft voor deze pensioenregeling geen andere wettelijke of feitelijke verplichting indien een tekort zich voordoet bij het ABP. Wanneer echter de premiebetaling niet meer kostendekkend is, kan dit bij de Rechtspraak leiden tot ofwel een aanpassing van de premie dan wel een versoering van de pensioenregeling. Van een pensioenvoorziening richting ABP is geen sprake.

De belangrijkste kenmerken van deze regeling zijn:

- De beleidsdekkingsgraad per jaareinde 2020 is 93,2%;
- Deze kwalificeert als een middelloonregeling;
- Indexatie is voorwaardelijk, tegen consumentenprijsindex.

Indien de beleidsdekkingsgraad van ABP zich bevindt onder de vereiste beleidsdekkingsgraad van 126% dient het ABP (jaarlijks) een herstelplan in te dienen bij de toezichthouder, De Nederlandsche Bank (DNB). Hierin is beschreven hoe het ABP de financiële situatie probeert te herstellen in een periode van 10 jaar. Indien het pensioenfonds verwacht dat het niet lukt om binnen 10 jaar de minimaal vereiste beleidsdekkingsgraad van 126% te halen of als de beleidsdekkingsgraad langer dan 6 jaareindes lager is dan 104,2%, dan moeten de pensioenen worden verlaagd. Als de beleidsdekkingsgraad eind 2020 onder het vereiste niveau van 104,2% blijft en de actuele dekkingsgraad eind 2020 ook lager is dan 104,2%, zal – naar verwachting van ABP – een verlaging van de pensioenen worden doorgevoerd. Vanwege uitzonderlijke economische omstandigheden heeft Minister Koolmees voor 2020 de kritische dekkingsgraad voor alle pensioenfonds in de vrijstellingsregeling vastgezet op 90% (zie versoepelde verlagingmaatregelen 2020 hieronder). ABP moet de pensioenen pas verlagen als de actuele dekkingsgraad eind 2020 lager is dan 90%.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

De afschrijvingen op de materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikname afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de verkrijgingsprijs en vinden plaats volgens de lineaire methode.

Kosten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Rentelasten

Rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Exploitatiesubsidies

Exploitatiesubsidies worden ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde uitgaven komen, waarin de opbrengsten zijn gedeerd dan wel waarin het exploitatietekort zich heeft voorgedaan.

Grondslagen voor het geconsolideerde kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De indirecte methode houdt in dat het gerapporteerde resultaat wordt aangepast voor:

- posten van de staat van baten en lasten die geen invloed hebben op ontvangsten en uitgaven in dezelfde periode;
- mutaties in voorzieningen, overlopende posten, handelsdebiteuren en handelscrediteuren. Overigens worden mutaties in investeringscrediteuren hier niet in meegenomen, want de kasstromen uit hoofde van investeringen in materiële vaste activa worden afzonderlijk onder de investeringskastroom gepresenteerd;

- posten van de staat van baten en lasten waarvan de ontvangsten en uitgaven niet worden beschouwd als behorend tot de operationele activiteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit kasgelden en de rekening-courant met het ministerie van Financiën.

De kasstroom uit financieringsactiviteiten bestaat hoofdzakelijk uit de leningen vanuit het ministerie van Financiën.

Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Transacties waarbij geen ruil van kasmiddelen plaatsvindt, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

Toelichting op de geconsolideerde balans

Activa

[1] Materiële vaste activa

	(in duizenden euro's)			
	Gebouwen	Installaties en inventarissen	Overige	Totaal
Aanschafwaarde einde periode	6.453	116.156	138.637	261.246
Cumulatieve afschrijvingen	-3.354	-91.725	-124.031	-219.110
Boekwaarde 31 december 2018	3.099	24.431	14.606	42.136
<i>Mutaties gedurende periode</i>				
Investerings	202	6.266	17.160	23.628
Desinvesteringen	-109	-9.098	-8.796	-18.003
Afschrijvingen	-511	-6.130	-12.953	-19.594
Duurzame waardeverminderingen	-	-	-	-
Afschrijvingen desinvesteringen	107	8.743	8.767	17.617
<i>Totaal mutaties</i>	<i>-311</i>	<i>-219</i>	<i>4.178</i>	<i>3.648</i>
Aanschafwaarde einde periode	6.546	113.324	147.001	266.871
Cumulatieve afschrijvingen	-3.758	-89.112	-128.217	-221.087
Boekwaarde 31 december 2019	2.788	24.212	18.784	45.784
<i>Mutaties gedurende periode</i>				
Investerings	291	6.129	19.545	25.965
Desinvesteringen	-6	-1.101	-4.986	-6.093
Afschrijvingen	-516	-6.254	-13.708	-20.478
Duurzame waardeverminderingen	-	-	-	-
Afschrijvingen desinvesteringen	6	868	4.856	5.730
<i>Totaal mutaties</i>	<i>-225</i>	<i>-358</i>	<i>5.707</i>	<i>5.124</i>
Aanschafwaarde einde periode	6.831	118.352	161.560	286.743
Cumulatieve afschrijvingen	-4.268	-94.498	-137.069	-235.835
Boekwaarde 31 december 2020	2.563	23.854	24.491	50.908

De overige materiële vaste activa betreffen voornamelijk hardware en aangekochte software. Zelfontwikkelde software wordt, zoals overeengekomen in het Besluit financiering rechtspraak 2005, niet geactiveerd. Kunst is niet geactiveerd onder de materiële vaste activa maar is als niet in de balans opgenomen activa verantwoord.

De gehanteerde afschrijvingspercentages zijn in onderstaande tabel opgenomen:

		Afschrijvingspercentage
Gebouwen	Verbouwingen	10%
Installaties en inventarissen	Installaties	10%
	Meubilair	10-20%
	Kantoor machines	20%
	Stoffering	12,5%
	Audiovisuele middelen	12,5-20%
	Overige	20%
Overige materiële vaste activa	Hardware	33,33%
	Software	33,33%
	Overig (geen ICT-activa)	10-20%

Financiële vaste activa

[2] Vordering ministerie Justitie en Veiligheid inzake vakantiegelden

(in duizenden euro's)	31-12-2020	31-12-2019
Vordering inzake vakantiegelden	21.059	21.059

De vordering op het ministerie van Justitie en Veiligheid inzake de financiering van de te betalen vakantiegelden is ontstaan bij het inwerking treden van het baten-lastenstelsel per 1 januari 2005. Met het ministerie van Justitie

en Veiligheid is geen aflossingsschema overeengekomen, wel zijn er afspraken gemaakt over voorwaardelijke aflossingen op het moment dat de Rechtspraak geld tekort heeft. Er wordt door de Rechtspraak geen rente berekend. Elk jaar wordt het saldo van de resterende vordering door het ministerie van Justitie en Veiligheid bevestigd.

Vlottende activa

[3] Vorderingen

Alle vlottende vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar. De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde ervan. Er is geen voorziening voor oninbaarheid getroffen in 2020. (2019: 34.385 euro).

(in duizenden euro's)	31-12-2020	31-12-2019
Debiteuren	2.491	2.302
Vorderingen op ministerie van Justitie en Veiligheid	14.713	2.374*
<i>Nog te ontvangen bedragen en overige overlopende activa</i>	6.233	5.968
<i>Vooruitbetaalde bedragen</i>	5.242	10.433*
Overlopende activa	11.475	16.401*
Totaal	28.679	21.077

* Aangepast voor vergelijkingsdoeleinden.

De vordering op het ministerie van Justitie en Veiligheid bestaat uit enerzijds door een aanvulling op de negatieve stand van het Eigen Vermogen van 11.837k euro (Zie toelichting punt [5] Eigen Vermogen) en een vordering uit hoofde van het Netherlands Commercial Court ten bedrage van 2.875k euro (2019: 2.374k euro).

[4] Liquide Middelen

(in duizenden euro's)	31-12-2020	31-12-2019
Kas	-	1
Rekening-courant ministerie van Financiën	37.776	70.457
Totaal	37.776	70.458

Het saldo liquide middelen staat vrij ter beschikking van de Rechtspraak.

Passiva

[5] Eigen vermogen

Het verloop van de exploitatiereserve is als volgt:

(in duizenden euro's)	31-12-2020	31-12-2019
Stand 1 januari	-	-
Bestemming resultaat	-24.352	-49.287
Aanvullende bijdrage Corona	12.514	-
Aanzuivering eigen vermogen	11.838	49.287
Stand 31 december eigen vermogen	-	-

In het Besluit financiering rechtspraak 2005 zijn specifieke afspraken met betrekking tot de financiële verantwoording opgenomen. In deze afspraken is voor de bestemming van het exploitatiesaldo geregeld, in artikel 17 lid 5 en 6, dat het exploitatieresultaat van de Rechtspraak wordt toegevoegd aan of in mindering gebracht op de exploitatiereserve van de Rechtspraak. In het uitzonderlijke geval dat dit leidt tot een negatief vermogen wordt dit aangezuiverd door Onze Minister en vindt overleg plaats over te nemen maatregelen als bedoeld in artikel 21. Tevens zijn er afspraken gemaakt over de samenstelling en maximale omvang van het duurzaam aan de Rechtspraak verbonden vermogen. In overeenstemming met het bovenstaande wordt voorgesteld het exploitatieresultaat over 2020 ten laste van de reserves te brengen. Omdat hierdoor een

negatief eigen vermogen zou ontstaan, is conform bovenstaande regeling dit tekort aangevuld door Onze Minister. Dit voorstel is in de balans per 31 december 2020 verwerkt, en verklaard in de toelichting op de reserves.

In 2020 is een bijdrage ontvangen van Onze Minister uit hoofde van de, door de minister van Financiën geboden mogelijkheid aanvullende financiering te verkrijgen voor kosten en inkomstenderving veroorzaakt door Covid-19. Deze bijdrage is conform "Richtlijn financiering Agentschappen a.g.v. Corona-crisis", die door Onze Minister op gelijke wijze is toegepast voor de Rechtspraak, verwerkt als vermogensstorting in het Eigen Vermogen. In artikel 18 van het BFR is opgenomen dat, naast de reguliere bijdrage, de Minister aanvullende bijdragen kan verstrekken om de exploitatiereserve te versterken om risico's in de bedrijfsvoering van de Rechtspraak op te vangen. Het genormaliseerde resultaat over het boekjaar 2020 bedraagt derhalve een tekort van 11,8 miljoen euro.

Omdat door deze vermogensmutaties een negatief eigen vermogen zou ontstaan van 11,8 miljoen euro, is conform artikel 21 Besluit financiering rechtspraak 2005, dit resterende tekort aangevuld door Onze Minister. Het voorgaande is in de balans per 31 december 2020 verwerkt, en verklaard in de toelichting op de reserves.

[6] Egalisatierekening

Het verloop van de egalisatierekening is als volgt:

(in duizenden euro's)	31-12-2020	31-12-2019
Stand 1 januari	8.139	-
Onttrekking aanzuivering eigen vermogen	-	-
Vrijval egalisatierekening	-	-
Opbrengst/bijdrage meer/minderwerk	-	8.139
Stand 31 december	8.139	8.139

Op basis van de gerealiseerde productieaantallen ten opzichte van de afgesproken bijdrage- en productieafspraken en de geldende afrekenprijzen inclusief loon- en prijsbijstelling 2020 heeft de Rechtspraak het totaalsaldo van meer- en minderwerk van euro 62,1 miljoen gerealiseerd. De minister heeft het beroep op de hardheidsclausule op grond van artikel 21 van het Besluit Financiering Rechtspraak de hardheidsclausule toegepast voor de gehele minderproductie, mede ter financiering van de ontstane minderproductie door Covid-19. Op basis hiervan is er geen dotatie of onttrekking aan de egalisatierekening in 2020.

Berekening meer- en minderwerk 2020					- is onttrekken
Productgroep	Productie afspraak	Gerealiseerde productie aantallen	Verschil	Prijs 2020	Meer- minderwerk 100%>egalisatierekening
Straf rechtbank	175.651	158.822	16.829	€ 768,40	€ 12.931.404
Handel rechtbank	67.571	60.654	6.917	€ 964,77	€ 6.673.314
Familie rechtbank	180.875	180.195	680	€ 396,06	€ 269.321
Bestuur rechtbank	33.325	30.692	2.633	€ 1.383,93	€ 3.643.888
Vreemdelingenkamer	49.540	31.312	18.228	€ 813,77	€ 14.833.400
Kanton	945.788	835.078	110.710	€ 110,49	€ 12.232.348
Belasting rechtbank	23.589	21.741	1.848	€ 675,34	€ 1.248.028
Handel hoven	6.969	6.574	395	€ 3.723,74	€ 1.470.877
Familie hoven	4.742	4.972	-230	€ 2.982,25	€ 685.918
Straf hoven	31.122	25.482	5.640	€ 1.311,89	€ 7.399.060
Belasting hoven	4.844	4.177	667	€ 2.519,21	€ 1.680.313
CRvb	5.670	5.509	161	€ 2.734,52	€ 440.258
Totaalsaldo meer- minderwerk 2020	1.529.686	1.365.208			€ 62.136.292
Toekenning hardheidsclausule 2020 o.g.v. artikel 21 BFR 2005					€ 62.136.292

Berekening meer- en minderwerk 2020					- is onttrekken
Productgroep	Productie afspraak	Gerealiseerde productie aantallen	Verschil	Prijs 2019	Meer- minderwerk 70%>egaliserierekening
Straf rechtbank*	166.364	167.328	-964	€ 1.170,45	- € 789.821
Civiel rechtbank	290.376	257.371	33.005	€ 809,80	€ 18.709.279
Bestuur	43.770	35.212	8.558	€ 2.236,44	€ 13.397.637
Vreemdelingenkamer	38.540	38.346	194	€ 1.403,28	€ 190.565
Kanton**	953.182	934.619	18.563	€ 164,50	€ 2.137.543
Belasting rb.	32.262	23.690	8.572	€ 1.240,75	€ 7.445.012
Civiel hoven	14.468	12.876	1.592	€ 4.203,87	€ 4.684.795
Straf hoven	33.936	30.858	3.078	€ 1.673,12	€ 3.604.913
Belasting hoven	4.327	3.717	610	€ 3.856,81	€ 1.646.858
CRvb	10.259	6.913	3.346	€ 3.569,04	€ 8.359.399
Totaalsaldo meer- minderwerk 2019	1.587.484	1.510.930			€ 59.386.180
Voorraadverwerking in PMJ en financiering niet afgedaan in 2019					
CRvB voorraad niet afgedaan			1.000	3.569,04	€ 2.498.326
Bestuur voorraad niet afgedaan			2.500	2.236,44	€ 3.913.776
CVOM (voorraad niet afgedaan)			15.000	164,50	€ 1.727.261
Toekennen hardheidsclausule 2019 o.g.v. art 21 Besluit FR					€ 51.246.818

* Hierin zit een dubbeltelling voor 516 zaken strafzaken, die in afstemming met de financier in de gerealiseerde productie is opgenomen.

Deze dubbeltelling heeft per saldo geen effect op de feitelijke verrekening.

** Exclusief 24.698 CBM-zaken.

[7] Voorzieningen

De balanspost voorzieningen betreft de volgende voorzieningen:

(in duizenden euro's)	31-12-2020	31-12-2019
Voorziening BWW & WW-gelden	6.196	6.156
Reorganisatievoorziening	1.876	3.971
Voorziening claims	775	1.125
Totaal	8.847	11.252

Voorziening BWW & WW-gelden

De voorziening BWW & WW verloopt als volgt:

(in duizenden euro's)	31-12-2020	31-12-2019
Stand per 1 januari	6.156	6.006
Onttrekkingen	-3.019	-3.237
Vrijval	-722	-325
Dotaties	3.781	3.712
Stand per 31 december	6.196	6.156

De toekomstige verplichtingen uit hoofde van bovenwettelijke werkloosheidsuitkering en de werkloosheidsuitkeringen zijn in deze voorziening opgenomen in aansluiting op de wettelijke regeling hieromtrent. De voorziening is opgenomen tegen contante waarde en in de voorziening is rekening gehouden met de geschatte einddatum van de uitkering. Van de voorziening is een bedrag van 2,7 miljoen euro als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

Reorganisatievoorziening

De reorganisatievoorziening verloopt als volgt:

(in duizenden euro's)	31-12-2020	31-12-2019
Stand per 1 januari	3.971	11.143
Onttrekkingen	-1.343	-3.093
Vrijval	-1.885	-4.868
Dotaties	1.133	789
Stand per 31 december	1.876	3.971

De reorganisatievoorziening is gevormd ter dekking van de kosten van reorganisaties binnen de Rechtspraak. In de voorziening zijn onder meer de kosten opgenomen voor loondoorbetaling, begeleidingskosten en juridische kosten zoals opgenomen in het van-werk-naar-werk-beleid. Van de voorziening is een bedrag van 1,3 miljoen euro als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

Voorziening claims

De voorziening claims verloopt als volgt:

(in duizenden euro's)	31-12-2020	31-12-2019
Stand per 1 januari	1.125	2.675
Onttrekkingen	-100	-2.101
Vrijval	-250	-399
Dotaties	-	950
Stand per 31 december	775	1.125

De voorziening is getroffen voor claims waar een verwachte uitstroom van liquide middelen is. Van de voorziening is het volledige bedrag als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

Langlopende schulden

[8] Leningen bij het ministerie van Financiën

(in duizenden euro's)	31-12-2020	31-12-2019
Stand per 1 januari lang en kort	53.903	55.603
Aflossing gedurende het jaar	-19.963	-19.360
Leningen aangegaan	23.958	17.660
Stand lang en kort 31 december	57.898	53.903
Kortlopend deel volgend boekjaar	-19.242	-18.244
Stand per 31 december lang	38.656	35.659

De leningen zijn aangegaan ter financiering van de materiële vaste activa. De rente inzake de leningen varieert, afhankelijk van de looptijd van de lening, tussen 0% en 3,66%.

Specificatie langlopend deel van de leningen	(in duizenden euro's)
Deel van de lening dat afgelost wordt in 2022	18.382
Deel van de lening die afgelost worden in 2023-2027	19.122
Deel van de lening dat afgelost wordt na 2027	1.152
Totaal	38.656

Langlopende schulden met een resterende looptijd van minder dan één jaar, waaronder de aflossingsverplichtingen voor komende jaar, zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

[9] Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar. De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopend karakter ervan. De reservering vakantiegelden en

eindejaarsuitkering is in vergelijking met boekjaar 2019 gedaald met 20 miljoen euro. De oorzaak hiervan is de invoering van het IKB voor de CAO rijksambtenaren. De IKB vervangt de vakantiegelden en eindejaarsuitkeringen-regelingen. De reservering vakantiegelden en eindejaaruitkering eind 2020 heeft derhalve alleen betrekking op de CAO Rechterlijke Macht.

(in duizenden euro's)	31-12-2020	31-12-2019
<i>Crediteuren</i>	8.157	12.022
<i>Vooruitontvangen bedragen</i>	6.623	2.172
<i>Lening ministerie van Financiën (kortlopend deel < 1 jaar)</i>	19.242	18.244
<i>Vooruitontvangen bedragen OM</i>	2.995	3.073
Reservering vakantiegelden en eindejaarsuitkering	13.938	33.936
Nog te betalen rentekosten	91	7
Te verrekenen met ministerie van J&V	3.683	3.683*
Nog te ontvangen facturen	27.562	23.392
Overig overlopende passiva	480	6.786*
<i>Overlopende passiva</i>	45.754	67.804
Totaal	82.771	103.315

* Aangepast voor vergelijkingsdoeleinden.

Financiële instrumenten

Algemeen

De in deze toelichting opgenomen gegevens verschaffen informatie die behulpzaam is bij het schatten van de omvang van risico's die verbonden zijn aan zowel de in de balans opgenomen als de niet in de balans opgenomen financiële instrumenten.

Kredietrisico

De Rechtspraak handelt enkel met kredietwaardige partijen en heeft procedures opgesteld om de kredietwaardigheid te bepalen. Bovendien bewaakt de Rechtspraak voortdurend haar vorderingen en hanteert een aanmaningsprocedure.

Liquiditeitsrisico

De Rechtspraak neemt deel aan schatkistbankieren, zoals vastgesteld voor BatenLastenStelsel-bedrijven vanuit het ministerie van Financiën, waardoor er nihil risico is omtrent liquiditeit.

Renterisico en prijsrisico

De Rechtspraak loopt een beperkt renterisico over de rentedragende langlopende schulden en kent geen prijsrisico.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Niet in de balans opgenomen activa

Kunst

De historische aanschafwaarde van de aanwezige kunst ultimo 2020 is circa 1,5 miljoen euro (Ultimo 2019: circa 1,5 miljoen euro).

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Personele verplichtingen

De verplichtingen aan personeel uit hoofde van openstaande verlofsaldi ultimo 2020 bedraagt 55,6 miljoen euro (ultimo 2019: 39,6 miljoen euro). Hierbij is rekening gehouden met een opslag voor sociale lasten en pensioenpremies. In 2020 is het aantal fte, als ook het tarief door salarisstijgingen in de cao, gestegen. Dit heeft een verhogend effect op het saldo. Per saldo is er tevens minder verlof opgenomen dan is opgebouwd als gevolg van Corona.

De verplichtingen aan personeel uit hoofde van toekomstige jubileumuitkeringen (bij 12,5 jaar, 25 jaar, 40 jaar en 50 jaar dienstverband) ultimo 2020 bedragen

22,4 miljoen euro (2019: 20,9 miljoen euro). Hierbij is rekening gehouden met de blijfkans, loonstijging, pensioenleeftijd en disconteringsrente.

Huurverplichtingen

De jaarlijkse verplichtingen met betrekking tot door de Rechtspraak gehuurde panden bedragen ultimo 2020 104 miljoen euro (Ultimo 2019: circa 101 miljoen euro). Deze bedragen zijn op basis van inschattingen ten tijde van het opstellen van de jaarrekening. De werkelijke kosten 2020 bedroegen 91,5 miljoen euro. De hogere toekomstige huurverplichtingen (afgezet tegen over de werkelijke kosten 2020) worden veroorzaakt door:

- indexering en;
- toename apparaatskosten Rijksvastgoedbedrijf en;
- investeringen nodig om te voldoen aan wet- en regelgeving;
- noodzakelijke investeringen instandhouding gebouwen;
- Nieuwbouw Amsterdam.

De huurovereenkomst voor de publiek-privaatrechtelijke samenwerking recht-bank Zeeland West-Brabant met een jaarlijkse verplichting van 15,3 miljoen euro heeft een looptijd tot 2049.

Facilitaire verplichtingen

Deze verplichtingen bedragen voor boekjaar 2021 circa 20 miljoen euro (2020: circa 17,9 miljoen euro) en hebben betrekking op kosten voor onder andere beveiliging, catering en schoonmaak.

De verplichtingen in relatie tot ICT-contracten bedragen voor boekjaar 2021 circa 19 miljoen euro (2020: 19 miljoen euro).

Juridische claims

De verplichtingen met betrekking tot de juridische claims, anders dan degene die op de balans zijn opgenomen, zullen naar inschatting niet leiden tot significante verplichtingen.

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

[10A] Bijdrage kerndepartement ministerie van Justitie en Veiligheid

Dit betreft de totale bijdrage zoals die door de minister van Justitie en Veiligheid is verstrekt.

Opbouw budgettair kader Rechtspraak (in duizenden euro's)	2020	2019
Stand Miljoenennota	1.023.797	934.336
Transitorische posten	181	4.633
Mutaties Voorjaarsnota regulier	36.898	52.742
Mutaties Voorjaarsnota uit egalisatierekening	-	-
Mutaties Najaarsnota / Slotwet	3.892	389
<i>Subtotaal</i>	1.064.768	992.100
Verrekening bijdrage gerechtskosten	-1.915	-123
Totaal beschikbaar	1.062.853	991.977

Over 2020 is in de bijdragebrief met kenmerk 3141616 een bijdrage van 1.064 miljoen euro opgenomen. Hierin is tevens een bijdrage opgenomen van 0,1 miljoen voor de openstaande vordering voor Netherlands Commercial Court.

In de bijdrage van het ministerie van Justitie en Veiligheid is een bijdrage in de gerechtskosten begrepen die in 2020 2,5 miljoen euro (2019: 2,7 miljoen euro) bedraagt. Deze bijdrage is gelijk aan de gemaakte gerechtskosten [16]. De gerealiseerde gerechtskosten worden volledig vergoed.

10B] Overige bijdrage van ministerie van Justitie en Veiligheid

Overige bijdrage (in duizenden euro's)	2020	2019
Bijdrage OM gerechten	8.246	7.832
Bijdrage OM SSR	5.816	7.741
Bijdrage J&V Projecten	10.278	7.348
Bijdragen J&V-diensten IVO	6.728	4.453
Bijdrage J&V Netherlands Commercial Court	579	606
Bijdrage mediation in strafzaken	401	628
Totaal	32.048	28.608

De overige bijdrage van het ministerie van Justitie en Veiligheid bestaat uit bijdragen van andere onderdelen van het ministerie.

[11] Overige bedrijfsopbrengsten

Overige bedrijfsopbrengsten (in duizenden euro's)	2020	2019
Parkeetpolitie rechtbank Amsterdam	5.994	5.803
Huuropbrengsten / dvo derden	3.008	2.274
Accountantskamer	1.258	1.424
Bijdragen SSR	741	394
Medisch tuchtrecht	114	286
Resultaten activa	40	-256
Overig	219	229
Totaal	11.374	10.154

[12] Bijdrage meer/minder werk

Dit betreft het saldo van meer- en minderwerk van productie zoals dat door de Rechtspraak is gerealiseerd ten opzichte van de met de Minister van Justitie en Veiligheid gemaakte afspraken bij het vaststellen van de begroting. Deze wordt afgerekend tegen 70% van de afgesproken tarieven. Voor 2020 heeft de Rechtspraak met de Minister de afrekening met de egalisatierekening per saldo vastgesteld op 0,0 miljoen euro meer-/minderwerk (2019: 8,1 miljoen euro minderwerk). Zie de specificatie van het meer/minder werk onder de toelichting van de egalisatierekening.

[13] Personele kosten

Personele kosten (in duizenden euro's)	2020	2019
Salarissen	664.706	628.440
Sociale lasten	75.415	69.101
Pensioenpremies	106.070	96.985
Honoraria, zittings- en vacatiegelden	2.783	5.274
Niet-regulier personeel, inhuur en detachering	36.849	34.416
Reis- en verblijfkosten	10.540	16.811
Opleidingen en cursussen	3.676	5.530
Overige personele kosten	-2.280	-6.265
Totaal	897.759	850.292

Personeelsomvang

De personele kosten zijn te relateren aan het aantal werknemers bij de Rechtspraak. Hierover geeft de tabel "Aantal medewerkers en fte in 2016-2020" in het Jaarverslag nadere informatie. Ultimo 2020 waren er 10.476 FTE (2019: 10.010 FTE) in dienst bij de gerechten en de landelijke diensten. Op basis van deze ultimo cijfers is het gemiddeld aantal medewerkers over 2020 10.243 FTE (2019: 9.962 FTE). Hiervan waren 8 werknemers werkzaam buiten Nederland. (2019: 9 werknemers).

De personele kosten zijn toegenomen doordat er een hogere bezetting en meer FTE waren in 2020 ten opzichte van 2019.

Bezoldiging bestuurders

De voorzitter en de drie leden van de Raad voor de rechtspraak worden bezoldigd op basis van artikel 86 van de Wet op de rechterlijke organisatie juncto artikel 1 en 2 van het Besluit rechtspositie leden gerechtsbesturen en Raad voor de rechtspraak juncto artikel 7 en bijlage 3 van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren. De totale bezoldiging 2020 van de voorzitter en de leden van de Raad voor de rechtspraak is 747.337 euro (2019: 710.527 euro).

Wet normering topinkomens (WNT)

Deze WNT verantwoording heeft betrekking op alle organen van de Rechtspraak die in de geconsolideerde jaarrekening zijn opgenomen. Een totaaloverzicht van alle organen met hun vestigingsplaats is opgenomen in de Algemene toelichting op de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening onder het kopje consolidatie.

De WNT is van toepassing op de Rechtspraak. Het voor de Rechtspraak toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2020 201.000 euro, het algemeen bezoldigingsmaximum.

Met de wetgever is afgesteld dat alle onderdelen van de Rechtspraak onder de WNT vallen, maar dat de Rechtspraak geen functionarissen kent die kwalificeren als 'topfunctionaris' in de zin van de WNT.

Er zijn geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2020 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

[14] Materiële kosten

Materiële kosten (in duizenden euro's)	2020	2019
Huisvestingskosten	91.469	89.482
Exploitatiekosten	118.733	110.042
Totaal	210.202	199.524

De huisvestingskosten zijn licht gestegen met 2 miljoen euro voornamelijk door indexering en noodzakelijke investeringen wet- en regelgeving/ instandhouding.

De exploitatiekosten zijn gestegen met 8,5 miljoen euro voornamelijk het doen van uitgaven inzake de Coronamaatregelen, welke onder de huisvesting-gerelateerde kosten zijn verantwoord.

Exploitatiekosten (in duizenden euro's)	2020	2019
Huisvestingsgerelateerde kosten	35.997	27.591
Bureaunkosten	15.443	16.432
Kosten documentatie en publicatie	3.854	3.776
Kosten pers- en publieksvoorlichting	231	287
Overige betalingen aan personeel	3.976	3.241
Kosten externe inhuur deskundigen/adviseurs	11.389	10.654
Kosten in- en uitbesteding	3.977	3.553
Verstreckte subsidies en overige bijdragen	-235	-136
Kosten tolken en vertalers	382	40
Onderhoudskosten	32.793	31.961
Overige exploitatiekosten	10.926	12.641
Totaal	118.733	110.041

Accountantshonoraria

Onder de exploitatiekosten zijn de accountantshonoraria opgenomen. Onderstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij de Rechtspraak en bij de in de consolidatie betrokken organen zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties). Deze honoraria hebben betrekking op het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar 2020, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht. De volgende bedragen zijn ten laste van het resultaat gebracht:

Accountantshonoraria (in duizenden euro's)	2020	2019
Controle van de jaarrekening	653	914
Andere controlewerkzaamheden	10	145
Fiscale advisering	-	-
Andere niet-controlediensten	-	-
Totaal	663	1.059

[15] Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten [zie ook 1] worden verminderd met de vrijval van de balanspost vooruitontvangen bedragen voor gemeenschappelijke activa van het Openbaar Ministerie.

Materiële kosten (in duizenden euro's)	2020	2019
Totaal afschrijvingen [1]	20.478	19.594
+/- vrijval vooruitontvangen OM en overige correcties	-526	-496
Afschrijvingskosten	19.952	19.098

[16] Gerechtskosten

Onder gerechtskosten worden verstaan de kosten die het gerecht maakt gedurende of als gevolg van de behandeling van een aan de rechter voorgelegde zaak. Deze gerealiseerde kosten worden volledig vergoed door het ministerie van Justitie en Veiligheid.

[17] Rentelasten

Het betreft hier de rentelasten als gevolg van de door het ministerie van Financiën verstrekte leningen ten behoeve van de aanschaf van materiële vaste activa.

Ondertekening van de jaarrekening

Den Haag, 14 april 2021

Voorzitter Raad voor de rechtspraak,

Lid Raad voor de rechtspraak,

w.g. mr. H.C. Naves

w.g. drs. P. Arnoldus

Raad voor de rechtspraak
Den Haag

4

CONTROLE- VERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

VERKLARING OVER DE JAARREKENING 2020

Ons oordeel

Naar ons oordeel:

- geeft de jaarrekening van de Raad voor de rechtspraak en de gerechten gezamenlijk ('de Rechtspraak') een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de Rechtspraak op 31 december 2020 en van het resultaat over 2020 in overeenstemming met het Besluit financiering rechtspraak 2005 en artikel 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7 en 8 van de Regeling agentschappen, de nadere afspraken zoals opgenomen in de brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid gedateerd 18 maart 2019 met kenmerk 2530434 en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.1.2 van het Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak d.d. 18 december 2020.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020 van de Rechtspraak te Den Haag gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2020;
- de staat van baten en lasten over 2020; en
- de toelichting met de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is het Besluit financiering rechtspraak 2005 en artikel 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7 en 8 van de Regeling agentschappen, de nadere afspraken zoals opgenomen in de brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid gedateerd 18 maart 2019 met kenmerk 2530434 en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol WNT 2020 en het Accountantsprotocol voor de Raad voor de rechtspraak d.d. 18 december 2020 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van de Rechtspraak zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Benadrukking van de basis voor de financiële verslaggeving en de beperking in gebruik

Wij vestigen de aandacht op de paragraaf algemene grondslagen in de toelichting van de jaarrekening waarin de basis voor de financiële verslaggeving is uiteengezet. De gehanteerde grondslagen zijn in overeenstemming met de regels en nadere afspraken die de minister van Justitie en Veiligheid heeft bepaald voor de inrichting van de jaarrekening. De financiële informatie is opgesteld voor het ministerie van Justitie en Veiligheid en de beide kamers der Staten-Generaal met als doel de Rechtspraak in staat te stellen te voldoen aan de eisen uit de Wet op de rechterlijke organisatie. Onze controleverklaring bij de jaarrekening 2020 van de Rechtspraak wordt uitsluitend verstrekt in het kader van voormeld doel en kan derhalve niet voor andere doeleinden worden gebruikt. Wij aanvaarden derhalve geen aansprakelijkheid, zorgplicht en/of verantwoordelijkheid wanneer onze controleverklaring voor andere doeleinden wordt gebruikt.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, onderdelen n en o, Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Leeswijzer;
- Jaarbericht;
- 1 De Rechtspraak in crisistijd;
- 2 De Rechtspraak in cijfers.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat. Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De Raad is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met de eisen uit de Wet op de rechterlijke organisatie.

VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING EN DE ACCOUNTANTSCONTROLE

Verantwoordelijkheden van de Raad voor de jaarrekening

De Raad is verantwoordelijk voor:

- het opstellen van de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit financiering rechtspraak 2005 en artikel 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7 en 8 van de Regeling agentschappen, de nadere afspraken zoals opgenomen in de brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid gedateerd 18 maart 2019 met als kenmerk 2530434 en de bepalingen bij en krachtens de WNT;
- dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten voldoen aan de eisen van de financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.1.2 van het Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak d.d. 18 december 2020.
- een zodanige interne beheersing die de Raad noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet de Raad de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de Raad het voor-nemen heeft om de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De Raad moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan over de financiering van de Rechtspraak, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Rotterdam, 20 april 2021

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

w.g. drs. A.E. Gerritsma RA

BIJLAGE BIJ ONZE CONTROLE- VERKLARING OVER DE JAARREKENING 2020 VAN DE RECHTSPRAAK

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol WNT 2020, het Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak d.d. 18 december 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat
 - de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, rechtmatig tot stand zijn gekomen;
- het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de Rechtspraak.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de Raad en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door de Raad gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Rechtspraak haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening opgesteld is op basis van Besluit financiering rechtspraak 2005 en artikel 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7 en 8 van de Regeling agentschappen, de nadere afspraken zoals opgenomen in de brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid gedateerd 18 maart 2019 met kenmerk 2530434 en de bepalingen

bij en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT) en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.1.2 van het Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak d.d. 18 december 2020.

Wij communiceren met de Raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.